

Lokale møteplasser

- Ulike modeller for ulike behov

Humanistisk Prosjektsemester
Høsten 2007

Oppdragsgiver:
Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet

Forfattere: Andrea Fauli, Hans Joar Johannessen, Mette Brest Jonassen,
Karianne Morsund og Mari Salberg

Lokale møteplasser

- Ulike modeller for ulike behov

Humanistisk Prosjektsemester
Høsten 2007

Oppdragsgiver:
Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet

Forfattere: Andrea Fauli, Hans Joar Johannessen, Mette Brest Jonassen,
Karianne Morsund og Mari Salberg

Forord

Vi har arbeidet med denne rapporten i over tre måneder og dagene våre har vært preget av et hektisk tidsskjema. Målet har hele tiden vært å gi vår oppdragsgiver, IMDi, en best mulig rapport. Rapporten skal gi en oversikt over hvilke ulike typer møteplasser som finnes mellom lokale myndigheter og innvandrere, og håpet er at denne rapporten også skal være nyttig for andre, for eksempel i forbindelse med etableringen av nye møteplasser. Underveis har vi lært mye om temaet, prosjektarbeid, samarbeid, og om oss selv.

Gjennom hele prosjektet har vi fått hjelp og støtte fra ulike hold. Først vil vi takke vår veileder, Marie Louise Seeberg som har vært en uvurderlig støtte for oss under hele prosjektperioden. Uten hennes råd og veiledning ville vi nok fortsatt sittet på kontoret og jobbet med rapporten. Vi skylder henne dessuten en stor takk for at hun har tatt seg tid til å gi oss grundige og hjelpsomme tilbakemeldinger på utkast av rapporten, og oppmuntring når vi har trengt det.

Vi vil også gjerne takke vår kontaktperson i IMDi, Manzoor Khan, og assisterende direktør, Skjoldvor Fjeldvær, som begge har gitt oss verdifulle tilbakemeldinger underveis i prosjektet. Vi vil også takke andre IMDi-ansatte vi har hatt kontakt med, som medarbeiderne ved de regionale kontorene og hos IMDi sentralt. Særlig sistnevnte har måttet tåle mye høylydt diskusjon, og tidvis fnising, fra kontoret vårt i Hausmannsgate 23.

Vi takker også våre gode hjelpere ved Humanistisk Prosjektsemester, Berit Thorbjørnsrud og Kari Andersen, for oppfølging, oppmuntring og undervisning som har gitt oss avgjørende grunnlag for å kunne gjennomføre prosjektet.

Sist, men ikke minst, vil vi få takke alle våre informanter som har vist stor samarbeidsvilje og tålmodig svart på våre spørsmål.

Andrea Fauli,

Hans Joar Johannessen,

Mette Brest Jonassen,

Karianne Morsund,

Mari Salberg

Oslo, desember 2007

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	5
Forkortelser	7
Kapittel 1: Innledning	8
Presentasjon av oppdragsgiver	8
Bakgrunn for prosjektet	8
Problemstilling	10
Begrepsavklaringer	11
Hva mener vi med møteplass?	11
Innvandrere, personer med innvandrerbakgrunn og innvandrerbefolkningen	12
”Etnisk norsk?”	12
Myndigheter	12
Integrering, inkludering og politisk integrering	13
Politisk vilje	13
Politisk innflytelse	14
Ungdom	14
Metode	14
Kvalitativ metode	15
Intervjuer	15
Utvalget av informanter	16
Kartlegginger fra IMDi og samarbeid med oppdragsgiver	17
Tidligere forskning	18
Etiske utfordringer	18
Informert samtykke	19
Anonymisering og konfidensialitet	19
Rapportens struktur	20
Kapittel 2: Møteplasser og samfunnsdeltakelse	21
Politisk deltakelse	21
Valgdeltakelse og det sivile fellesskapet	22
Innvandrerorganisasjoner	23
Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene	24
Kapittel 3: Ulike modeller for møteplasser	26
Kategorisering av møteplasser	26
Rådsmodellen	29
Sammensetning	29
Målsetting og arbeidsoppgaver	31
Kontaktutvalgsmodellen	32
Sammensetning	33
Målsetting og arbeidsoppgaver	34
Dialogmodellen	35
Sammensetning	35
Målsetting og arbeidsoppgaver	36
Politifora	37
Andre typer møteplasser: mobiliserer til økt deltakelse	39
Internasjonale hus	39
Internasjonalt hus som møteplass	39
Internasjonalt hus som initiativtaker	40

Møteplasser med mobiliserende effekt	40
Temamøteplasser.....	41
Kvinnegrupper.....	41
Møteplasser tilknyttet tros- og livssynssamfunn	41
Arenaer som ikke er møteplasser	42
Ungdom med innvandrerbakgrunn – deltakelse.....	43
Lokale møteplasser for ungdom med innvandrerbakgrunn.....	45
Skolen som myndighet	45
Møteplasser i kommunene	45
Organisasjoner og prosjekter.....	46
”Voksne” møteplasser der ungdom deltar.....	47
Kapittel 4: Sammenligning og diskusjon	49
Noen fellestrekk ved møteplassene	49
Opplæringsbehov	49
Økonomiske midler – flere ressurser og stillinger	50
Ukjente møteplasser	51
Politikerdeltakelse gir politisk tyngde.....	53
Vil ha mer samarbeid	53
Nettverk og samarbeid – noe vi kan lære av Danmark?	55
Frivillighet og engasjement. – Om deltakerne og rekruttering.	57
Møteplasser for alle?	58
Individuelle motiver og ressurser	59
Rekrutteringen	60
Geografiske og demografiske forskjeller	61
”Det viktigste er at det fungerer” versus representativitet	63
Politisk innflytelse.....	64
Møteplasser som alternativ politisk kanal	65
Kapittel 5: Oppsummering og avslutning	68
Tips og gode grep.....	68
Kommunene må analysere egne behov	68
Vanskelig å starte fra grunnen av	71
Forskjellige forventninger	72
Konklusjon: Avgjørende trekk ved møteplassene.....	73
Litteratur.....	76
Vedlegg 1: Prosjektbeskrivelse	79
Vedlegg 2: Kontrakt om prosjektsamarbeid.....	83
Vedlegg 3: Intervjuguide.....	85
Vedlegg 4: IMDis intervjuguide	88
Vedlegg 5: Tabell over ulike møteplassmodeller.....	91

Sammendrag

Rapporten er skrevet på oppdrag fra IMDi, og handler om lokale møteplasser mellom myndighetene og innvandrerbefolkningen. Problemstillingen vi har forholdt oss til er: "Hvilke typer møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og myndigheter finnes på lokalt plan, og hvordan fungerer de?" Med "møteplasser" forstår vi at det må være deltakere med innvandrerbakgrunn og representanter for lokale myndigheter involvert, og det må føres dialog mellom disse to partene. De forskjellige møteplassene skal, med ulike tilnærmingsmåter, arbeide for at innvandrerbefolkningens stemmer skal bli bedre hørt i lokale beslutningsprosesser.

Møteplassene i vår kartlegging har svært ulike former for sammensetning og struktur, og ingen er organisert helt likt. Det er tre modeller som skiller seg mest ut. I rådsmodellen er medlemmene med innvandrerbakgrunn valgt og sitter som representanter for organisasjoner, politikere kan være faste deltakere, og man har vanligvis status som høringsinstans eller rådgivende organ. I kontaktutvalgsmodellen er medlemmene i større grad utpekt til å delta, og man har omtrent like andeler representanter fra innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. Denne modellen skal være et mellomledd og formidlingsorgan mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter, og er ofte høringsinstans eller rådgivende organ. Til slutt har vi dialogmodellen, der medlemmer utpekes og deltar som privatpersoner, er fokusert på dialog, ofte rundt et spesifikt tema, og kan fungere som rådgivende organ.

Vi har også sett på andre møteplasser som kan bidra til at innvandrerbefolkningens stemmer høres, men som ikke kan kategoriseres innenfor disse tre modellene. For det første gjelder dette internasjonale hus, som kan være møteplasser i seg selv eller initiativtaker til møteplasser gjennom sine arrangementer. For det andre har vi sett på arrangementer som kan være møteplasser ved at de har en mobiliserende effekt på deltakerne, som kulturkvelder og kvinnegrupper. For det tredje har vi undersøkt en moské, som fungerer som et knutepunkt mellom lokale myndigheter og personer med innvandrerbakgrunn rundt saker av felles interesse.

Vår prosjektoppgave har også fokus på ungdom med innvandrerbakgrunn og deres deltakelse ved møteplasser eller møteplasser spesielt rettet mot ungdom. Slike tiltak fant vi svært lite av. Det kan være flere årsaker til dette, blant annet at ungdom med innvandrerbakgrunn ikke ønsker å bli behandlet forskjellig fra etnisk norske ungdommer.

Selv om det er store forskjeller mellom modellene og møteplassene vi har undersøkt, er det noen fellestrekk som påpekes i flere intervjuer. Det blir nevnt at opplæring for

deltakerne er viktig, fordi man trenger medlemmer som forstår hvordan det politiske systemet fungerer. Vi ser dessuten tendenser til at ressurssterke personer går igjen i flere ulike møteplasser, og har politiske verv eller annet engasjement utenom møteplassen. Politikernes rolle er avgjørende for hvor god politisk gjennomslagskraft møteplassen får, noe som kommer opp gjentatte ganger. Det samme gjelder dårlig økonomi, da mange mener at dette gjør det vanskelig å drive velfungerende møteplasser. Mange informanter var også opptatt av at møteplassene er for lite kjent blant lokalbefolkningen og dermed mangler noe av den legitimiteten de kunne hatt. Representativitet blant deltakerne blir i mange tilfeller ikke ansett som spesielt viktig, og det satses heller på å rekruttere dyktige mennesker som er motivert for deltakelse. Mange ønsker seg mer samarbeid med andre aktører, som for eksempel med offentlige etater og andre møteplasser. Et større nettverk for felles kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom møteplassene i Norge etterlyses også i denne sammenhengen. Avslutningsvis har vi trukket frem forskjeller i kommunenes behov og ønsker. Det kan være store variasjoner fra en bykommune til en distriktskommune, for eksempel med hensyn til størrelsen på innvandrerbefolkningen.

Hvordan møteplassene er organisert, er ikke avgjørende i forhold til om de fungerer godt. Det som kan avgjøre om møteplassene er velfungerende har en sammenheng med de fellestrekkene som informantene påpeker, om hvordan de oppfatter at sin egen møteplass fungerer, og hva som er årsakene til dette. De ulike måtene å organisere møteplasser på, kan forstås som et lokalt tilpasset virkemiddel for å kunne møte bestemte behov i et bestemt område. Om møteplassen fungerer eller ei er dermed ikke nødvendigvis avhengig av hvilken organisatorisk modell man har valgt.

Vi diskuterer også om møteplasser som alternative kanaler til innflytelse er ønskelig og hensiktsmessig. Der konkluderer vi med at tiltak for å fremme politisk deltakelse og innflytelse for alle vil være et gode, men ikke dersom det går på bekostning av et godt integreringsarbeid blant innvandrerbefolkningen i lokalmiljøene generelt. Vi avslutter rapporten med noen tips og gode grep som kan være til hjelp ved etablering av møteplasser. For eksempel bør det fokuseres mer på opplæring, lønnede stillinger og bedre samarbeid med andre offentlige instanser og møteplasser. Det nevnes også at ytre omstendigheter er viktigere enn de indre for hvordan møteplassene fungerer.

Forkortelser

ADAE	All Different – All Equal
AID	Arbeids- og inkluderingsdepartementet
BURO	Barne og Ungdomsrådet i Oslo
DIM	Enhet for Dialog og Mangfold (i IMDi)
IMDi	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
IMER	Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner
INLO	Innvandrernes Landsorganisasjon
KIM	Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndigheter
MIA	Mangfold i Arbeidslivet
NIBR	Norsk institutt for by- og regionsforskning
SSB	Statistisk Sentralbyrå
UDI	Utlendingsdirektoratet

Kapittel 1: Innledning

Presentasjon av oppdragsgiver

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) ble etablert 1. januar 2006, for å iverksette regjeringens integrerings- og mangfoldspolitikk. Direktoratet er underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). IMDi tok over oppgavene til den tidligere integreringsavdelingen i Utlendingsdirektoratet (UDI). IMDi er et kompetansesenter og pådriver for kommuner og andre aktørers arbeid med integrering og inkludering. IMDis viktigste samarbeidspartnere er blant annet forskjellige statlige instanser, kommunene, fylkeskommunene og frivillige organisasjoner, og har både nyankomne og etablerte innvandrere som målgruppe. Introduksjonsloven er IMDis viktigste juridiske virkemiddel. Sentrale økonomiske virkemidler inkluderer blant annet integreringstilskudd til kommuner og fordeling av midler til forskning og utvikling.¹

Enhet for Dialog og mangfold (DIM) er en av IMDis fagenheter, og har ca. 11 årsverk. DIM har ansvar for tilrettelegging for dialog og samhandling med innvandrerbefolkningen, fagansvar for tolkning og arbeid med likeverdige tjenester i offentlig sektor. Det er DIM som har engasjert oss til å utarbeide denne rapporten.

Bakgrunn for prosjektet

Under regjeringen Bondevik II kom stortingsmeldingen *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse: Ansvar og frihet*, som danner et bakteppe for inkluderingspolitikken norske myndigheter har ført de siste årene. I stortingsmeldingen legges det vekt på at regjeringen skal arbeide for et individfokus og økt brukermedvirkning. I tillegg fokuseres det på kulturelt mangfold. Det var et uttalt mål for Bondevik-regjeringen å føre en politikk for mangfold gjennom inkludering og deltakelse.² Ved neste regjeringsskifte ble denne stortingsmeldingen kritisert for ikke å være tilstrekkelig handlingsrettet.³ Den nye Stoltenberg-regjeringen la i Soria Moria-erklæringen frem konkrete punkter for hvordan de skulle gå frem i sitt arbeid for økt inkludering og integrering.⁴

¹ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2007a, "Om Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet (IMDi)"

² Stortingsmelding 49, 2003-2004, 10-12, *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse: Ansvar og frihet*, (Oslo: Kommunal og regionaldepartementet).

³ Bjarne Håkon Hanssen, 2006, *Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssens tale ved åpningen av nytt Integrerings- og mangfoldsdirektorat, IMDi, mandag 2. januar 2006* (Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet).

⁴ Soria Moria-erklæringen 2005, 72, *Politisk plattform for en flertallsregjering: Utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet* (Oslo: Statsministerens kontor).

I tildelingsbrevet for 2007 fikk IMDi i oppdrag å stimulere til etablering av lokale møteplasser mellom innvandrere og myndigheter, med fokus på ungdom. Regjeringen ønsker at innvandrerbefolkningens stemme skal høres klarere og tydeligere. Dette kan leses fra tildelingsbrevets hovedmål 2, som presiserer at IMDi skal arbeide for et inkluderende samfunn der alle har like muligheter til deltakelse. Innvandrerbefolkningens innflytelse på politiske beslutninger skal ideelt sett dekkes gjennom de eksisterende politiske kanalene, men det viser seg at store deler av innvandrerbefolkningen ikke benytter seg av disse kanalene i samme grad som etniske nordmenn gjør.⁵ Vårt prosjekt skal bidra til å gi tips og råd til kommunene om hvordan de kan etablere best mulig fungerende møteplasser mellom personer med innvandrerbakgrunn og myndigheter. Vi skal samle kunnskap om erfaringer som er gjort både på godt og vondt, slik at vi kan sortere ut de gode grepene. Dette kan forhåpentligvis bidra til at innvandrerbefolkningens stemmer blir bedre hørt i politiske beslutningsprosesser på lokalt plan. Det er lokale myndigheter de fleste av oss har mest befatning med, og det er på lokalt nivå integreringen skjer.

I sammenheng med dette uttrykker stortingsmeldingen *Frivillighet for alle* at ”engasjement i frivillige organisasjoner gir samfunnsborgerne viktige erfaringer, impulser og sosial kompetanse, noe som i neste omgang virker stimulerende på samfunnsdeltakelsen”.⁶ Det understrekes videre at lokale myndigheter og organisasjoner generelt bør samarbeide med innvandrerorganisasjoner, ved å invitere dem til å delta i politikkutforming. Dette kan, ifølge denne stortingsmeldingen, bidra til at innvandrerorganisasjoners fulle potensial som positive samfunnsaktører kommer bedre til syne.⁷ Det er derfor nærliggende å fokusere på økt kontakt mellom disse lokale myndighetene, personer med innvandrerbakgrunn, og deres organisasjoner i arbeidet for en økt inkludering.

Siden innvandrerbefolkningen ikke deltar på lik linje med gjennomsnittsbefolkningen i det politiske liv, er det et mulig virkemiddel å innføre alternative ordninger. Dette har allerede blitt gjort for enkelte andre grupper, for eksempel ved etablering elderråd og ungdomsråd. I sistnevnte stortingsmelding understrekes det at ”Regjeringen legger avgjørende vekt på at det iverksettes effektive tiltak som forebygger at bestemte grupper systematisk forblir underrepresenterte på sentrale arenaer i samfunnet.”⁸ Dette kan sees som et bakteppe for

⁵ For eksempel var valgdeltakelsen for ikke-vestlige innvandrere ved Stortingsvalget i 2005 hele 25 prosentpoeng lavere enn den var for etniske nordmenn. Vebjørn Aalandslid, 2006, 3, ”Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005”, rapport 2006/23 (Oslo: Statistisk Sentralbyrå)

⁶ Stortingsmelding 39, 2006-2007, 58, *Frivillighet for alle* (Oslo: Kultur- og kirkedepartementet).

⁷ Stortingsmelding 39, 2006-2007, 60

⁸ Stortingsmelding 39, 2006-2007, 58

ønsket om etablering av møteplasser mellom innvandrere og myndigheter, da disse kan bidra til å stimulere til at innvandrerbefolkningens stemme høres bedre i lokale, politiske beslutningsprosesser.

Problemstilling

Vår problemstilling i arbeidet med dette prosjektet har vært følgende: **Hvilke typer møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og myndigheter finnes på lokalt plan, og hvordan fungerer de?**

Dette er et svært bredt utgangspunkt, noe vi har vært bevisste på for å etterkomme IMDi's ønske om å kartlegge et vidt spekter av ulike møteplasser. Likevel må det understrekes at det aldri har vært et mål for oss å finne alle møteplassene rundt om i landet – dette ville vært umulig med den begrensede tiden og ressursene vi har hatt. Vårt mål har snarere vært å finne et godt utvalg som inkluderer mange ulike typer møteplasser, og mange ulike erfaringer fra disse.

Siden vårt utgangspunkt har vært at innvandrerbefolkningen ikke tar del i politiske beslutningsprosesser på lik linje med etniske nordmenn, har vi lest litteratur om politisk deltakelse. Ut i fra dette har vi utarbeidet en avgrensning av vår problemstilling til å gjelde møteplasser som ikke faller innenfor de etablerte kanalene til innflytelse. Dette vil si at vi regner møteplassene som et ”alternativt” løp, som går parallelt med de tradisjonelle kanalene og skiller seg fra dem.

Vi har derfor ikke sett på organisasjoner, politiske partier eller kommunestyre, selv om deltakerne og representantene i mange av disse har innvandrerbakgrunn. Vi hadde i utgangspunktet heller ikke planlagt å undersøke ungdomsråd, som jo må regnes som den etablerte, politiske kanalen for ungdom, men siden det fantes få møteplasser for ungdommer med innvandrerbakgrunn, bestemte vi oss for å kontakte noen ungdomsråd for å finne ut om ungdom med innvandrerbakgrunn deltok der.

Når det gjelder hvordan møteplassene fungerer, innebar ikke dette noen kvalitetsvurdering av hver enkelt møteplass. Vi spurte våre informanter om hva de mente var viktig for at møteplassene de deltok i skulle fungere, hvordan samarbeidet var, og om de følte at de ble hørt. Det vi ønsket, var å peke på noen av de identifiserbare faktorer som er til stede når møteplasser fungerer godt.

IMDi ønsket også at vi skulle se på andre lands erfaringer med denne typen møteplasser, og foreslo i prosjektbeskrivelsen noen land de mente kunne være aktuelle for sammenlikning (se vedlegg 1). Vi valgte å kun se på Danmark. Hovedsakelig fordi de

skandinaviske landene er de som lettest kan sammenliknes med Norge, men også fordi vi på grunn av begrenset tid mente det ville bli for omfattende å se på flere land.

Begrepsavklaringer

Det er viktig å være konsekvent og nøyaktig med hvilke begreper som anvendes og i hvilken sammenheng de blir brukt. Få ord er verdinøytrale, og ting som høres riktig ut for noen kan oppfattes helt annerledes av andre. Vi har derfor tatt utgangspunkt i de offisielle retningslinjene som finnes, og har valgt å følge Arbeids- og inkluderingsdepartementets brosjyre, "Et inkluderende språk: en veiledning til bruk av ord og uttrykk på innvandringsområdet", utgitt 4. september 2007.⁹ Enkelte begreper har det vært nødvendig for oss å utarbeide en egen definisjon av. For eksempel har vår anvendelse av begrepet møteplass vært forskjellig fra den vanlige oppfatningen av begrepet.

Hva mener vi med møteplass?

Den definisjonen av møteplass vi har benyttet i dette prosjektet har følgende elementer: det må være deltakere med innvandrerbakgrunn, lokale myndigheter må være representert, og det må føres dialog mellom disse to partene. Definisjonen inkluderer enhver organisert sammenkomst mellom innvandrerbefolkningens og myndighetenes representanter, uavhengig av fysisk sted eller møtehyppighet. Det bør også finnes en reell mulighet for at innvandrerbefolkningens stemmer skal høres i lokale, politiske beslutningsprosesser. Med dette forstår vi å "...synliggjøre behov og fremme interesser".¹⁰

Møteplassene vi har undersøkt har ofte ulik hensikt eller målsetning, noe som reflekteres i hvordan de er utformet og hvordan de arbeider. Noen ønsker å bruke møteplassen utelukkende til dialog mellom ulike parter, mens andre ønsker å påvirke politiske prosesser, eller å fungere som et mellomledd mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. Uansett hva som er hensikten er det viktig å understreke at grensene mellom hvordan de ulike møteplassene er organisert og arbeider i praksis, er flytende. Dette vil bli nærmere utredet i kapittel tre.

⁹ Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2007, *Et inkluderende språk: Veiledning til bruk av ord og uttrykk på innvandringsområdet* (Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet)

¹⁰ Stortingsmelding 39, 2006-2007, 67

Innvandrere, personer med innvandrerbakgrunn og innvandrerbefolkningen

Ifølge oppdraget fra IMDi skulle vi undersøke møteplasser mellom lokale myndigheter og innvandrerbefolkningen (se vedlegg 1). Det lå implisitt i dette at det ikke bare gjaldt personer som var født i et annet land av to utenlandske foreldre, som er den korrekte definisjonen av innvandrere, ifølge Arbeids- og inkluderingsdepartementets veiledning.¹¹ Også de som er født i Norge og har foreldre som er innvandrere, skal kunne delta i møteplassene. Disse blir i dag kalt etterkommere. Siden ”innvandrere og etterkommere” ble litt omstendelig har vi benyttet oss av ”personer med innvandrerbakgrunn” og ”innvandrerbefolkningen” som samlebegrep for begge gruppene. Selv om vi i utgangspunktet har sett etter møteplasser mellom lokale myndigheter og innvandrerbefolkningen uavhengig av opprinnelsesland, har det vist at enkelte grupper deltar i mindre grad enn andre i disse møteplassene. Dette gjelder spesielt vestlige innvandrere, altså innvandrere fra (vest-)europiske land, samt USA, Australia og New Zealand.¹² Vi har funnet noen eksempler på innvandrere fra Vest-Europa som har vært medlemmer av innvanderråd, men dette hører til unntakene. Vi har altså ikke bevisst ekskludert noen innvandrerbakgrunner, men det har hovedsakelig vært ikke-vestlige innvandrere som har vært representert i møteplassene,¹³ og da spesielt personer med bakgrunn fra land i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

”Etnisk norsk?”

Dette er ikke et uproblematisk begrep, siden det finnes ulike meninger om hvordan etnisitet skal defineres.¹⁴ Vi har likevel brukt dette fordi vi tidvis har hatt behov for et begrep som skiller norske statsborgere som har de fleste av sine røtter i dette landet, fra personer med innvandrerbakgrunn. Vår forståelse av begrepet er personer som selv ikke har innvandret til Norge eller har annen minoritetsbakgrunn, og som heller ikke har foreldre som har det.

Myndigheter

Det er ikke bare møteplassbegrepet det har vært viktig for oss å avklare i arbeidet med rapporten. Når man sier ”myndigheter”, retter mange tankene mot politikere. I dette prosjektet omfatter begrepet både politikere, skole, politi og offentlig administrasjon. Det er lokale

¹¹ Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2007, 9

¹² Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2007, 8

¹³ Ikke-vestlige land = Asia med Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa. Statistisk sentralbyrå (SSB), 2007a, ”Ordforklaringer”, *Innvandring: temaside*

¹⁴ Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007, 4

myndigheter på kommunalt og fylkeskommunalt nivå vi har sett etter i denne sammenhengen. Vi har også vært åpne for møteplasser der myndighetene opererer på interkommunalt nivå, men bare unntaksvis har vi funnet interkommunale samarbeid om møteplasser.

Integrering, inkludering og politisk integrering

”Integrering” og ”inkludering” er begreper som i dagligtalen ofte brukes synonymt. For oss har det imidlertid vært viktig å skille mellom disse. ”Integrering” forutsetter, ifølge Arbeids- og inkluderingsdepartementets retningslinjer, at ”alle innbyggerne i Norge behersker norsk, samt forstår og deltar i samfunnet på tvers av etniske skillelinjer”.¹⁵ Det er det siste punktet som er viktig i vår oppgave, og vi har av den grunn valgt å bruke begrepet ”integrering” fremfor ”inkludering”.

Et problem som kan oppstå med ”integrering” som begrep er at det ofte oppfattes som tilpasning til eksisterende standarder og betingelser, og at det brukes som et synonym til ”assimilering”. ”Inkludering” på sin side er et videre begrep enn ”integrering”. Her dreier det seg om å fjerne barrierer og skape like muligheter på alle samfunnsområder.¹⁶ Imidlertid kan ”inkludering” være for vidt til å være nyttig i alle tilfeller – blant annet synliggjør ikke ”inkludering” på samme måte som ”integrering” at det dreier seg om ”et gjensidig ansvar for å skape et mangfoldig samfunn”.¹⁷ For at de møteplassene vi har sett på skal fungere, forutsettes det at personer med innvandrerbakgrunn og myndigheter begge tar et slikt ansvar.

”Politisk integrering” er også et begrep som går igjen i denne rapporten, og innebærer en integrering av alle grupper i samfunnet som likeverdige borgere, med like politiske rettigheter og mulighet til deltakelse.¹⁸

Politisk vilje

Det at lokale myndigheter viser samarbeidsvilje, har engasjement for møteplassen og ser på arbeidet som fruktbart og verdt å bruke tid på, har vi valgt å kalle ”politisk vilje”. Dette er en faktor alle møteplasser er avhengige av for å kunne fungere godt. Dersom lokale myndigheter viser fullstendig mangel på vilje til å samarbeide med eller delta i møteplassen, er det heller ikke en ”møteplass”.

Representanter for myndighetene kan delta i møteplassen på mange forskjellige måter. De kan være faste deltakere, eller de kan være samarbeidspartnere. Uansett er det viktig at

¹⁵ Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007, 10

¹⁶ Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007, 8-9

¹⁷ Arbeids- og inkluderingsdepartementet 2007, 9

¹⁸ Bo Bengtsson, ”Föreningsliv, makt och integration – ett inledande perspektiv”, i Bo Bengtsson (red.), *Föreningsliv, makt och integration*, 8 (Stockholm, Elanders Gotab AB, 2004)

politikerne formidler innvanderrepresentantenes synspunkter videre, til for eksempel bystyret, siden møteplassene ikke selv er en beslutningsmyndighet. Politisk vilje innebærer at lokale myndigheter benytter møteplassenes ressurser, og at de faktisk lytter til og tar seriøst de uttalelsene og råd møteplassen kommer med som innspill til politiske beslutningsprosesser. Det er også viktig at myndighetene støtter møteplassene i etableringsfasen, ved å skape muligheter for dialog, både mellom deltakerne ved møteplassen og myndighetene, og med andre instanser. Et annet viktig aspekt som er knyttet til den politiske viljen, er viljen til å gi tilstrekkelig økonomisk støtte. Enkelte informanter hevdet at den politisk viljen var svak eller fraværende. Dersom den politisk viljen er til stede, vil man ha langt større muligheter til å oppnå resultater og innfri målsettinger i møteplassarbeidet.

Politisk innflytelse

Med politisk innflytelse forstår vi muligheten for å få gjennomslag for saker som er viktig for innvanderbefolkningen, og å påvirke beslutningsprosessen i denne typen saker.

Ungdom

Siden en del av prosjektet gikk ut på å finne møteplasser spesielt rettet mot ungdom med innvanderbakgrunn, ble det også nødvendig å definere hvem vi tenkte på når vi brukte begrepet ungdom. Selv om ungdomsbegrepet opprinnelig først og fremst omfattet tenåringer, har det blitt stadig vanligere å fortsette å se på seg selv som ungdom i en høyere alder enn før. Vi hadde behov for å ha et tydelig skille mellom ungdom og voksne. Myndighetsalderen utgjør et slikt skille. Etter at man har blitt myndig kan man delta i alle de samme møteplassene og politiske kanalene som andre, men før det er mulighetene begrenset. Vi fant det derfor mest hensiktsmessig å definere ungdom som de under 18 år. Noen nedre grense var det mindre aktuelt å sette for oss, fordi vi ikke ønsket å begrense mulighetene for funn ved å sette en slik grense. I praksis har det likevel ikke vært noen aktuelle informanter under 16 år.

Metode

Bakgrunnen for vårt valg av metode ligger dels i humanistisk prosjektseminesters opplegg, der kvalitativ metode fremheves som velegnet for å utføre den typen prosjekter dette prosjektseminesteret tilbyr. Utover dette har det vært opp til gruppen selv om vi ønsket å kombinere kvalitative metoder med andre typer metoder, og hvilke fremgangsmåter vi ønsket å benytte oss av innenfor metodefeltet. For å få en forståelse av hva slags møteplasser som finnes og hvordan de fungerer, har vi innhentet informasjon gjennom foreliggende data, i form av allerede utførte kartlegginger. IMDi hadde i forkant av vårt prosjekt foretatt

kartlegginger av møteplasser i enkelte kommuner, som vi har forholdt oss til både som foreliggende datamateriale og som utgangspunkt for videre datainnsamling. Vi fulgte opp noen av disse kartleggingene med nye intervjuer, og i tillegg gjennomførte vi egne undersøkelser i form av kvalitative intervjuer. Faglig relatert litteratur som har gitt oss teoretisk grunnlag for tolkningen av datamaterialet har vi også benyttet oss av.

Kvalitativ metode

For å løse IMDis oppdrag om å kartlegge møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter bestemte vi oss for å bruke kvalitative metoder for å tilnærme oss denne problematikken. Dette innebar at vi benyttet oss av et begrenset utvalg informanter, for å undersøke temaet i dybden. Vi mente kvalitativ metode var best egnet til dette prosjektet, da det ville sikre oss informantenes beskrivende forklaringer, egne perspektiver, tanker og følelser rundt hvordan en slik møteplassordning fungerer i dag, og hvordan den best kan fungere fremover. Videre kan det nevnes at fleksibiliteten som preger kvalitativ metode også har vært et hjelpemiddel for oss. Dette betød at vi kunne gå åpent ut i forhold til hvilke møteplasser vi ønsket å finne, og det ga rom for endringer og tilpasninger der vi fant uventede opplysninger. For eksempel hendte det vi måtte tilpasse intervjuguiden etter hva slags modell møteplassen vi undersøkte var basert på, eller hvilken tilknytning informanten vår hadde til møteplassen.

Intervjuer

Ettersom vi skulle arbeide med kvalitativ metode, var det nærliggende å velge intervjuer og samtaler som fremgangsmåter i innsamlingen av eget datamateriale. Nærmere bestemt benyttet vi oss av halvstrukturerte, eller delvis strukturerte intervjuer. Dette innebar at tema for intervjuet var bestemt på forhånd, og at enkelte retningsgivende spørsmål var fastlagt i en intervjuguide (se vedlegg 3). Utover dette ble intervjuet utviklet i samhandling med informanten, slik at vi hadde mulighet til å følge opp informantens påstander og spørsmål som dukket opp i løpet av samtalen.¹⁹ De data vi har samlet inn er slik et produkt av samarbeidet mellom oss og våre informanter. Det var viktig for oss at informantene stod fritt til å utforme svarene sine, men at vi likevel hadde overordnet kontroll på hva slags informasjon vi var ute etter i intervjuene. Derfor var det avgjørende hvordan vi valgte å stille våre spørsmål, spesielt var vi oppmerksomme på å unngå ledende spørsmål. I tillegg var dette avhengig av hvordan intervjusituasjonen foregikk.

¹⁹ Tove Thagaard, 2003, *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (Fagbokforlaget, Bergen), 83, 85

Så langt det var mulig ønsket vi å møte våre informanter personlig, og foreta intervjuet ansikt til ansikt. Dette lot seg dessverre bare gjøre dersom informanten var i østlandsområdet, eller ved ett tilfelle der en av oss i gruppa befant seg der i landet informanten var. Det har verken vært tid eller ressurser til å oppsøke alle informantene på sine hjemsteder. De fleste av våre intervjuer og samtaler ble dermed utført per telefon, fordi vi hadde behov for å snakke med personer fra alle kanter av landet. Videre har vi foretatt ett intervju per e-post, men har ellers forsøkt å unngå det, da oppfølgingsspørsmål blir vanskelig å stille i en slik intervjusituasjon. Vi benyttet oss også av e-post da vi undersøkte om noen av skolene i Oslo-området hadde egne tiltak for ungdom med innvandrerbakgrunn. Dette var hensiktsmessig i dette tilfellet, siden vi skulle stille mange personer de samme spørsmålene.

Utvalget av informanter

Når vi omtaler ”informanter” i vårt prosjekt, sikter vi til personer som har latt seg intervjuer av oss, eller som vi har hatt en samtale med under informert samtykke. Informanten er altså en person som bevisst har bidratt med opplysninger som vi kan benytte i vårt prosjekt. Gjennom prosjektperioden har vi kontaktet rundt 35 informanter, som i alt representerer 25 møteplasser. I tillegg har vi vært i kontakt med om lag 15 informanter som ikke representerte noen møteplass. Dette var for eksempel representanter fra innvandrersorganisasjoner eller andre som hadde kjennskap, og informasjon om, møteplasser, men ikke selv deltok.

Vi bestemte oss for å bruke den såkalte ”snøballmetoden” for å finne informanter. Denne metoden baserer seg på at forskeren kontakter personer som hun/han mener har kvalifikasjoner til å være en informant, og spør så om denne informanten kjenner flere som kan passe til dette. Dersom forskeren er bevisst på å kontakte informanter som i utgangspunktet tilhører forskjellige nettverk, vil man unngå at alle informanter i bunn og grunn kommer fra det samme nettverket.²⁰ Vårt utgangspunkt for utvalg av informanter var personer nevnt i de foreliggende kartleggingene, IMDis ansatte både sentralt og ved regionkontorene, ulike ressurspersoner, og -organisasjoner, og vi har vært i kontakt med en forsker på felt som etniske minoriteter og politisk deltakelse. Det har videre vært viktig for oss å finne informanter som gir en bredde i hvilke typer møteplasser som finnes. Dette betyr at vi gjennom hele prosjektperioden også var på utkikk etter representanter for alle typer møteplasser, og ikke bare de mer kjente som innvandrerråd, kontaktutvalg eller dialogforum. Vi tilstrebet også, så langt det lot seg gjøre, å få perspektiver fra personer med innvandrerbakgrunn, representanter for lokale myndigheter, ungdom, menn og kvinner.

²⁰ Thagaard, 2003, 54

Arbeidet med å rekruttere informanter var tidkrevende og tidvis problematisk. Vi regnet med at enkelte informanter ville være vanskelige å få tak i, men vi var ikke forberedt på den store mengden e-post og telefonsamtaler som ikke alltid førte frem til det vi ønsket. Vi har opplevd å ikke få svar på e-post eller telefon, eller at informanter har takket nei til å delta, enten fordi de ikke hadde tid eller fordi de ikke ønsket å snakke med oss. Likevel fikk vi overveiende positive tilbakemeldinger fra informantene. De fleste var villige til å bidra fordi de synes at temaet for prosjektet er viktig.

Et metodisk problem vi støtte på i tilfeller hvor vi intervjuet flere informanter tilknyttet samme møteplass, var at vi av og til fikk motstridende svar. I slike tilfeller var vi bevisste på å ikke konfrontere informantene med at svarene deres ikke samsvarte, etter prinsippet om at "[d]et er ikke etisk forsvarlig av forskeren å påpeke at informanten formidler budskap vedkommende ikke selv er klar over".²¹

I tilfeller som dette hadde vi med informantenes egne tolkninger å gjøre. Vi regner ikke en møteplass for å fungere godt bare fordi informanten mente den gjorde det, men også ut fra de eksemplene informanten kunne gi som underbygde påstanden. Likevel har vårt hovedfokus vært på hvordan informantene oppfattet møteplassene, og det at ulike informanter fra samme møteplass har ulike oppfatninger er i seg selv et interessant funn, fordi det illustrerer at oppfatningene om hvorvidt møteplassene fungerer eller ikke, er subjektive.

Kartlegginger fra IMDi og samarbeid med oppdragsgiver

Før vi startet prosjektsemesteret denne høsten, var IMDi allerede i gang med å samle inn datamateriale om lokale møteplasser. Resultatet av dette er 18 kartlegginger som beskriver møteplasser som finnes i ulike kommuner over hele landet. Dette ga oss en god startkapital. Noen av disse kartleggingene var gode og nyttige i seg selv, andre hadde vi behov for å følge opp gjennom egne intervjuer. Vi har hatt jevnlig kontakt med vår oppdragsgiver, og har holdt møter der vi har hatt samtaler om prosjektets progresjon og hvordan vi ønsket at oppgaven skulle løses. Vi har også hatt et møte med de dialogansvarlige i IMDis regionkontorer, der vi drøftet kartleggingene og ulike sider ved prosjektets problematikk. Dette møtet var konstruktivt for oss i prosjektgruppa, da de dialogansvarlige hadde gode innspill å komme med.

Kartleggingene fra IMDi er utført av andre enn oss selv, men det var vår oppgave å bearbeide materialet disse kartleggingene inneholdt. I tillegg til å bruke dem som utgangspunkt for våre videre undersøkelser, benyttet vi oss direkte av deler av dette

²¹ Thagaard, 2003, 106

materialet. Omtrent halvparten av kartleggingene har gitt oss opplysninger som vi har brukt direkte. Det vi likevel hovedsakelig har brukt dette stoffet til, er å orientere oss om hvordan møteplasser kan fungere før vi startet på egne undersøkelser. Noe av stoffet har vi også brukt som eksempler i rapporten. Kartleggingene er utarbeidet av IMDi regionale medarbeidere, som har kontaktet kommunene i sine regioner. Det har variert hva slags metode som ble brukt til innhenting av informasjon. IMDi har utarbeidet en intervjuguide (se vedlegg 4), som har blitt brukt av dem som utgangspunkt for intervjuer og som spørreskjema.

Tidligere forskning

Av tidligere forskning har vi funnet en del som har vært svært nyttig i vårt arbeid. Det finnes en rapport som tar for seg to møteplasser og sammenligner dem, nemlig Jørgen Melves rapport for Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER) i 2002.²² Dessuten har Innvandrernes landsorganisasjon (INLO) på oppdrag fra IMDi utført en undersøkelse om et utvalg innvandrerråds status og innflytelse innenfor et kommunalt- og fylkeskommunalt system²³. Dette er nærliggende tema i forhold til vårt prosjekt. I tillegg har vi benyttet oss av litteratur som omhandler innvandrerbefolkningen og politisk deltakelse, for eksempel Bo Bengtsson, Grete Brochmann, Tordis Borchgrevink og Jon Rogstad.²⁴ Vi har også lest om innvandrerorganisasjoner, spesielt arbeidet til Line Nyhagen Predelli.²⁵ Utover dette har vi også lest litteratur om integreringspolitikk i Danmark. Viktig å nevne i denne sammenhengen er Rådet for Etniske Minoriteters håndbok, *Gode integrationsråd: en håndbog*.²⁶ Vi mener likevel at feltet med fordel kan utforskes videre, og oppfordrer derfor til grundigere undersøkelser utover det vi har hatt ressurser til dette semesteret.

Etiske utfordringer

Det var nødvendig for oss å definere på forhånd hvilke etiske retningslinjer vi skulle følge i forhold til våre informanter, og de viktigste etiske spørsmålene i vårt prosjekt har vært hvordan vi forholder oss til informert samtykke, anonymisering og konfidensialitet.

²² Jørgen Melve, 2002, *Innverknad i lokale avgjerdsprosessar - Lokale dialogfora som grunnlag for innverknad for minoritetar og deira organisasjonar*, IMER-Rapport 30/2002 (Bergen: IMER/Norway)

²³ Gunnar Smith, 2007, "Rapport om innvandrerråd", utført av INLO, etter oppdrag fra IMDi

²⁴ Bo Bengtsson, 2004; Grete Brochmann, Tordis Borchgrevink og Jon Rogstad, 2002, *Sand i maskineriet: Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge* (Oslo: Gyldendal Norsk Forlag); Jon Rogstad, 2007, *Demokratisk Fellesskap: Politisk inkludering og etnisk mobilisering* (Oslo: Universitetsforlaget)

²⁵ Line Nyhagen Predelli, 2006, *Innvandrersorganisasjoner i Norge: Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*, NIBR-rapport 2006-14 (Oslo: NIBR)

²⁶ Rådet for Etniske Minoriteter, 2006, *Gode integrationsråd: en håndbog*. (København: Ministeriet for Flyktninge, Indvandrere og Integration)

Informert samtykke

”Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltakerens *informerte samtykke*”.²⁷ En grunnregel ved alle intervjuer som ble gjennomført i dette prosjektet er at informanten skulle få tilstrekkelig informasjon om hvem som gjennomførte intervjuet, hva prosjektet vårt går ut på, hvem oppdragsgiveren er, ved hvilken utdanningsinstitusjon det blir utført og hva informasjonen skal brukes til. Siden hoveddelen av intervjuene ble utført over telefon har vi gitt informasjonen muntlig, og ikke krevd annet enn informantens muntlige samtykke.

Vi har kun ved én anledning gjort intervju med en ungdom under 18 år. Selv om vi kanskje ikke hadde behovd å kreve samtykke fra foresatte, gjorde vi dette for sikkerhets skyld. Årsaken til at vi i utgangspunktet ikke behovde foresattes samtykke, er at spørsmålene vi stilte ikke dreide seg om personlige opplysninger eller annen sensitiv informasjon, men om informantens oppfatning av møteplassen vedkommende deltar i. Opplysningene informanten bidro med vil heller ikke bli et problem for vedkommende i ettertid, og i tillegg blir alle våre informanter anonymisert. Da det enkelt lot seg gjøre ved å sende en sms, valgte vi likevel å informere informantens mor kort om prosjektet.²⁸

Ved enkelte intervjusituasjoner kan detaljert informasjon om et prosjekt påvirke hvordan informanten oppfører seg og svarer på spørsmål.²⁹ Det er vanskelig å si i hvilken grad dette har påvirket vårt prosjekt, men som nevnt opplevde vi at mange informanter ble positive til å bidra da vi fortalte dem hva prosjektet gikk ut på. Personene vi har intervjuet var i mange tilfeller vært svært engasjerte i arbeidet de gjør på møteplassene, og de hadde lyst til å dele sine erfaringer med oss. Dette gjaldt spesielt deltakere med innvandrerbakgrunn. De hadde som regel forslag til forbedringer, og var ikke redde for å uttale seg både positivt og negativt om hvordan de mente møteplassene fungerte.

Anonymisering og konfidensialitet

Alle informanter vi benyttet i prosjektet er anonyme, og har blitt opplyst om dette. Vi har også vurdert det som nødvendig å anonymisere møteplassenes navn og hvilke kommuner de tilhører. Dette gjelder ikke møteplasser som allerede er navngitt i eksisterende, offentlige rapporter vi har benyttet oss av, eller der informasjonen er tilgjengelig på annet vis, for

²⁷ Thagaard 2003, 23

²⁸ Telefonnummeret til informantens mor ble gitt oss av ansatte i kommunen møteplassen holder til, og det ble i tekstmeldingen opplyst om hvem vi var, vår oppdragsgiver og hensikten med intervjuet. Informantens mor gav oss selv telefonnummeret til den aktuelle ungdommen.

²⁹ Thagaard 2003, 23

eksempel fra kommunens hjemmeside. Årsaken til denne anonymiseringen av kommunene er at det har vært tilfeller hvor informanter har kommet med informasjon som kan være sensitiv. Siden sammensetningen og beliggenhet for møteplassen ville gjort den lett gjenkjennelig, har det etter vår vurdering vært bedre å anonymisere informantene ved å bruke slik informasjon i en generell kontekst, fremfor å risikere at noen informanter i etterkant av prosjektet opplever ubehag på grunn av det som kommer frem i rapporten.

Rapportens struktur

I kapittel to vil vi presentere det teoretiske utgangspunktet for vårt prosjekt. Vi vil først begrunne hvorfor møteplasser er nødvendige, med utgangspunkt i innvandrerbefolkningens relativt lave deltakelse i tradisjonelle kanaler til politisk innflytelse. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere og betydningen av nettverk vil bli diskutert, og vi vil også se på innvandrersorganisasjonenes rolle. Her under vil vi også trekke frem et eksempel på en møteplass på nasjonalt nivå, nemlig Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM). I kapittel tre problematiseres kategorisering, og vi presenterer tre ulike modeller for kategorisering av møteplasser sammen med empirisk materiale for disse. I dette kapitlet kommer vi også til å vise andre typer møteplasser vi har undersøkt i dette prosjektet som skiller seg fra de tre hovedmodellene. Mot slutten av dette kapitlet vil vi også presentere det empiriske materialet vi har om ungdom med innvandrerbakgrunns deltakelse i møteplasser, og diskutere betydningen av dette.

I kapittel fire kommer vi til å drøfte fellestrekk som går igjen ved møteplassene på tvers av de ulike typene vi har undersøkt. Noen av tingene som blir drøftet er opplæringsbehov, økonomiske midler, hvor kjente møteplassene er, politikerdeltakelse, og samarbeidsbehov. Vi vil også vise til noen eksempler fra Danmark, og drøfte dem kort i forhold til situasjonen i Norge. Siste del av dette kapitlet dreier seg om deltakere og rekruttering og vil drøfte ulike aspekter ved dette.

Avslutningsvis vil vi i kapittel fem presentere noen tips og gode grep for hva vi gjennom våre undersøkelser har kommet frem til er viktig for at møteplasser skal fungere godt, og helt til slutt i rapporten vil vi oppsummere våre funn.

Kapittel 2: Møteplasser og samfunnsdeltakelse

Innvandring er ikke noe nytt fenomen i Norge, men det er relativt nytt at personer med innvandrerbakgrunn utgjør en såpass stor del av befolkningen som de gjør i dag. Fra slutten av 1960-tallet har innvandringen til Norge økt kraftig, og i dag utgjør personer med innvandrerbakgrunn en betydelig del av befolkningen. Det er derfor viktig at også disse deltar på linje med den øvrige befolkningen i samfunnet, spesielt med tanke på demokratiske prosesser. Valgdeltakelse er en viktig faktor, som vil bli diskutert som en indikator på lav politisk integrering, før vi forklarer det sivile fellesskapet som forutsetning for politisk medvirkning. Vi skal også se på hvilken rolle innvandrerorganisasjoner har, og hvordan de bidrar til den politiske integreringen av innvandrerbefolkningen, gjennom å gjøre disse til mer aktive samfunnsaktører. Til slutt i dette kapitlet ser vi på KIMs rolle som møteplass på nasjonalt nivå.

Politisk deltakelse

I et velfungerende demokrati bør alle deler av befolkningen delta politisk, også innvandrerbefolkningen. Det finnes forskjellige måter å påvirke politiske beslutninger på. For det første kan man gjennom bruk av stemmeretten velge de representantene som tar avgjørelser på vegne av befolkningen i for eksempel Stortinget eller kommunestyret. Alternativt kan man også delta i de politiske partiene. En tredje måte å påvirke politiske beslutninger er gjennom den korporative kanalen. Dette vil si gjennom interesseorganisasjoner som deltar i komiteer og høringer, og kan slik påvirke vedtakene som blir gjort av politikerne. Man har også media som en kanal for innflytelse. Medias makt til å sette dagsorden, og gjennom den påvirke hva som blir tatt opp og kjent i samfunnet, gjør det til en viktig komponent i et moderne demokrati. I tillegg kan man sette dagsorden gjennom demonstrasjoner, underskriftskampanjer, eller gjennom kronikker og leserinnlegg.

Det er ønskelig med høyere valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn, og man har derfor ønsket å etablere ordninger som bidrar til den politiske integreringen av personer med innvandrerbakgrunn. Dette er en del av bakgrunnen for etableringen av lokale møteplasser som et supplement for innvandrerbefolkningens vei til innflytelse.

Valgdeltakelse og det sivile fellesskapet

Valgdeltakelsen generelt har sunket de siste årene. Ved lokalvalget i 2003 var valgdeltakelsen helt nede i 59 prosent.³⁰ Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn var enda lavere enn for resten av befolkningen. I følge SSB har valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere falt fra 43 prosent i 1999, til 36 prosent i 2003, begge ved lokalvalg.³¹

Det kan diskuteres hva som er årsakene til den lave valgdeltakelsen, og hva det er som gjør mobilisering av innvandrerbefolkningen problematisk. I følge Jon Rogstad forutsetter et velfungerende demokrati politisk deltakelse også av minoritetsgrupper. To krav må dermed innfris: for det første må minoriteter sikres muligheter for politisk deltakelse, og for det andre må de være seg sitt ansvar bevisst og bruke de politiske rettigheter de har fått.³² Det er altså ikke nok at mulighetene for politisk deltakelse er gitt – innvandrerbefolkningen må selv ønske å delta.

Det sivile fellesskapet kan være med på å legge grunnlaget for politisk integrering. Det ”sivile fellesskapet”, slik Håkon Lorentzen ser det, betegner alt som ligger utenfor den private sfæren, men som også ligger bortenfor stat og marked.³³ Dette innebærer blant annet frivillige organisasjoner. Ved medvirkning i det sivile fellesskapet styrkes identitetsdanning, nettverksdanning og engasjement. Rogstad sier det slik: ”kort sagt, deltakelse i sivilsamfunnet forstås som en forutsetning for politisk medvirkning”.³⁴ Putnam, gjengitt i Karin Borevi,³⁵ understreker foreningslivets betydning for å bygge opp og opprettholde sosiale nettverk, bidra til dannelsen av felles normer og forsterke menneskers gjensidige tillit som dermed underbygger en demokratisk ånd hos befolkningen. Putnam mener at det å delta i nettverk er viktig, noe Rogstad også mener ettersom han uttrykker at ”nettverksdanning er nøkkelen til etnisk mobilisering”.³⁶ Han understreker imidlertid at det er de uformelle nettverk som er viktige, det vil si familie, vennekrets og deltakelse i arenaer der mennesker kan prate løst.

Møteplasser, slik vi har brukt begrepet innenfor vårt prosjekt, kan regnes som en del av de uformelle nettverk, ved at de ikke karakteriseres som en del av de etablerte kanalene for politisk deltakelse. På den andre siden kan noen av disse møteplassene også karakteriseres som innenfor formelle nettverk ut fra måten de er strukturert. Ofte er møteplassene organisert innenfor et kommunalt system og blir dermed en del av et formelt nettverk. Alt i alt peker

³⁰ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), 2007b, ”Hvem stemmer og hvorfor: Om ulike etniske gruppers valgdeltakelse”, IMDi-rapport 11-2007 (Oslo: IMDi)

³¹ Statistisk sentralbyrå (SSB), 2004, ”Lav valgdeltakelse blant innvandrere”, *Fylkestings- og kommunestyrevalg*

³² Rogstad 2007, 14.

³³ Håkon Lorentzen, gjengitt i Rogstad 2007, 15.

³⁴ Rogstad 2007, 15.

³⁵ Putnam, gjengitt i Karin Borevi, i Bengtsson 2007, 32-33.

³⁶ Rogstad 2007, 148

litteraturen på at deltakelse i både formelle og uformelle nettverk er viktig for den politiske integreringen, som er et av IMDis mål med møteplassene.

Innvandrerorganisasjoner

Fra 1970-tallet har antallet innvandrerorganisasjoner hatt en betydelig vekst. Ifølge en rapport fra 2006 som er utført av Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) fantes det i 1979 mellom 40 og 50 slike foreninger, mens antallet i 2006 ble antatt å være cirka 1000.³⁷ Denne rapporten inkluderte ikke religiøse organisasjoner. Av disse foreningene er det kun et fåtall som er landsdekkende. De aller fleste innvandrerorganisasjonene er lokale eller regionale, og drives gjennom medlemmenes frivillige arbeidsinnsats. Det er vanlig med lave budsjetter, og de fleste foreningene er relativt små, med under hundre medlemmer. Flertallet av foreningene opererer med internt demokrati der medlemmene velger foreningens styre og leder.

Organisasjonene blir som oftest beskrevet av medlemmene som kulturelle foreninger, og dette gjenspeiles også i aktivitetene de driver med. Ifølge NIBR-rapporten er de mest utbredte aktivitetene kulturelle tiltak, feiring av nasjonale høytider, sosialt samvær mellom medlemmene, og informasjonsarbeid.³⁸ Dette er aktiviteter som først og fremst foregår internt i foreningene, mellom medlemmene, og ikke involverer myndigheter eller andre i noen særlig grad. Noen foreninger har også virksomhet rettet utover, som i varierende grad gjør dem til lokale møteplasser mellom innvandrere og myndigheter. Dette kan være politiske møter, informasjonsarbeid overfor det norske samfunnet, nettverksbygging, rådgivning til myndigheter og andre organisasjoner, holdningsskapende tiltak og deltakelse i forum og råd. Spørreskjemaet som Predelli har basert sin rapport på ble sendt til alle innvandrerorganisasjonene i 2003, og svarene viste at foreningene var tilnærmet like opptatt av interne og eksterne formål ved sine aktiviteter.³⁹

Mange av disse foreningene har representanter i lokale innvandreråd. Det er også vanlig å samarbeide med andre frivillige organisasjoner og utvalg, som for eksempel KIM og INLO, eller kommunale og fylkeskommunale myndigheter. Utvalget i NIBR-undersøkelsen var delt i to like store grupper der den ene halvdelen var interessert i å ha politisk innflytelse, og den andre delen fokuserte eksklusivt på sosiale og kulturelle aktiviteter.⁴⁰

Foreningenes støtteordninger er administrert av fylkeskommunene. Ifølge Predelli er det "... flere som mener at ordningen favoriserer kulturelle aktiviteter og styrer foreningene

³⁷ Predelli, 2006, 4

³⁸ Predelli, 2006, 5

³⁹ Predelli, 2006, 5

⁴⁰ Predelli, 2006, 8

bort fra politiske aktiviteter”.⁴¹ Få foreninger har noen formell politisk representasjon på statlig, fylkeskommunalt eller kommunalt nivå. Det er også en varierende grad av politisk interesse som vises foreningene, men en fjerdedel hadde ved et eller flere tilfeller blitt bedt om uttalelser i forbindelse med saker som var til politisk behandling. Et lite flertall av foreningene er, eller har på et tidspunkt vært, involvert i en eller annen type politisk aktivitet. Dette kan variere fra å ha en sak til høring, delta i eller arrangere politiske møter, eller bare å ha kontakt med politikere eller politiske partier. Flertallet i undersøkelsen mente også å ha en påvirkningskraft i sitt nærmiljø, mens det var bare en fjerdedel som mente å ha reell innflytelse på politiske beslutninger i noen særlig grad.⁴²

Innvandrerorganisasjoner omfattes, som nevnt, ikke i våre undersøkelser. Vi begrunner dette med at innvandrerorganisasjoner er en del av den korporative kanalen, og følgelig en del av de etablerte kanaler til politisk innflytelse. Dessuten er myndighetene som regel ikke formelt representert i slike organisasjoner, selv om enkeltmedlemmer selvsagt også kan ha politiske eller andre posisjoner innenfor det vi har definert som myndigheter. Vi vil likevel understreke betydningen av slike organisasjoner for å bidra til politisk integrering. Dette gjelder både de lokale organisasjonene, og de landsdekkende, som INLO.

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene

Det er interessant for oss å trekke frem én organisasjon som skiller seg ut. Dette er KIM, som ble etablert i 1984. Bakgrunnen for etableringen var Stortingsmelding 74 (1980–81), som gjorde det klart at det var behov for et slikt organ. KIM skulle være et rådgivende utvalg med representanter både for innvandrerorganisasjoner, politikere og fagmyndighetene.⁴³ Det som er interessant med KIM i forhold til vår oppgave, er at KIM er en møteplass på nasjonalt og regionalt nivå. KIM har to funksjoner, som er å ”gi myndighetene råd i saker som angår innvandrere” og ”føre en dialog mellom innvandrere og myndighetene”.⁴⁴ KIM har dermed en rådgivende funksjon, og er en høringsinstans på nasjonalt nivå.

Det som gjør KIM så spesielt er måten utvalget er organisert på. Blandingen av representanter med innvandrerbakgrunn fra 12 regionale enheter, representanter fra de politiske partiene på Stortinget, og representanter fra forvaltning og andre instanser som ble foreslått av innvandrerorganisasjonene selv,⁴⁵ er spesiell, og den har i ettertid blitt brukt som modell for flere lokale møteplasser. Det er kontaktutvalgsmodellen, som er en av

⁴¹ Predelli, 2006, 5

⁴² Predelli, 2006, 7

⁴³ Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) 2007a ”Historikk”

⁴⁴ Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) 2007b ”Om Kontaktutvalget”

⁴⁵ KIM 2007a

hovedmodellene vi vil presentere i neste kapittel, som av flere av våre informanter er omtalt som ”KIM-modellen”. Også Jørgen Melve fremhever KIM som mønster for denne type møteplasser.⁴⁶

Vi har ikke selv definert KIM som en møteplass i dette prosjektet, begrunnet ut fra kriteriet om at myndighetene representert skal være kommunale eller fylkeskommunale. Vi har likevel vært i kontakt med KIM, og hatt god nytte av deres kompetanse på området, både på et nasjonalt og regionalt nivå.

I dette kapittelet har vi sett på hvordan lav valgdeltakelse i innvandrerbefolkningen kan være en indikator på lav politisk integrering av den samme gruppen. Vi har også sett på innvandrerorganisasjoner og hvordan de aktiviserer sine deltakere som samfunnsaktører, og slik bidrar til en politisk integrering av disse. KIM er et eksempel på en slik organisasjon, samtidig som den også fungerer som en møteplass på nasjonalt nivå.

⁴⁶ Jørgen Melve, 2003, 216-220, ”Innvandrerorganisasjoner i Norge” i Flemming Mikkelsen (red.) *Innvandrerorganisasjoner i Norden* (København: Nordisk ministerråd)

Kapittel 3: Ulike modeller for møteplasser

”Møteplass” har vært det mest sentrale begrepet i prosjektarbeidet vårt. Dette uttrykket viste seg å ikke være så enkelt å anvende. Den vanlige definisjonen av begrepet er ifølge en norsk online ordbok:

1 plass, lokale der folk møtes, samlingsplass *kaia var fast m- for ungdommen*

2 veitutvidelse der kjøretøy kan møtes ⁴⁷

Dersom man taster inn ”møteplass” i søkemotoren *google*, finner man en tilsvarende oppfatning av hva begrepet betyr, samtidig som det dukker opp diverse nettsamfunn. Hvis man så innsnevrer søket til å også inneholde ”innvandrere”, blir treffene mer rettet mot det vi undersøker, men fortsatt er forståelsen av møteplass en annen enn den vi arbeider ut fra. De tiltakene som her dukker opp har ofte et større fokus på kulturutveksling. Dette er viktige tiltak, men i forhold til vår definisjon mangler blant annet ett viktig element: deltakelse fra myndigheter.

Som nevnt var vårt utgangspunkt å finne møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. Det var imidlertid nødvendig å klargjøre at det ikke trengte å dreie seg om et fysisk sted som ble anvendt, men at det var enhver organisert sammenkomst mellom innvandrere og myndigheter uavhengig av fysisk sted eller møtehyppighet som var det vi var ute etter. Videre er et viktig stikkord dialog. Det må foregå en dialog mellom myndighetene og innvandrerdeltagere ved møteplassen, og ideelt sett finnes det en reell mulighet for påvirkning for personene med innvandrerbakgrunn.

Informantene hadde ikke noe problem med å forstå hva vi mente med ”møteplass” når vi først forklarte begrepet, men det var likevel få som hadde noen kjennskap til begrepet fra før. Siden dette begrepet ikke ser ut til å være godt kjent utenfor IMDi, oppfordrer vi IMDi og møteplassene selv til å bruke det mer aktivt og gjennom dette markedsføre møteplassene.

Kategorisering av møteplasser

Da vi begynte på dette prosjektet, hadde vi gjennom IMDis egne kartlegginger tilgang til informasjon om flere ulike typer møteplasser. Det ble allerede i begynnelsen av prosjektet klart at måten en møteplass var organisert på og fungerte, ikke nødvendigvis hadde så mye til felles med andre møteplasser som hadde samme navn. To møteplasser som i struktur og sammensetning var vidt forskjellige, kunne ha det samme navnet, mens ganske like møteplasser kunne ha forskjellige navn. Da vi kom i gang med undersøkelsene, oppdaget vi at

⁴⁷ Dokumentasjonsprosjektet/EDD. *Bokmålsordboka*. Besøkt 27. november 2007.

virkeligheten var enda mer uoversiktlig – ingen av møteplassene var organisert helt likt, og i enkelte tilfeller var det vanskelig å se hva to møteplasser med samme navn faktisk hadde til felles. Det var heller ikke alltid slik at deltakerne hadde et bevisst forhold til hvilken type møteplass de deltok i. Skillene mellom innvandrerråd, dialogforum og kontaktutvalg var altså flytende. Siden det var både vårt og oppdragsgivers ønske at vi skulle gå åpent ut og ikke låse oss fast i allerede eksisterende møteplasskategorier, tok vi først og fremst utgangspunkt i hvordan møteplassene var strukturert og fungerte, fremfor å sortere dem etter navn. På denne måten kunne vi beskrive hvilke ulike modeller for møteplasser som fantes og hvordan de skilte seg fra hverandre. Vi tok utgangspunkt i Jørgen Melves måte å kategorisere kontaktutvalg og råd på.

Melves kategorisering presenteres i hans rapport for IMER, *Innverknad i lokale avgjerdsprosessar: Lokale dialogfora som grunnlag for innverknad for minoritetar og deira organisasjonar*, hvor han har tatt for seg to ulike møteplasser og sammenliknet dem. I IMER-rapporten skiller Melve mellom to typer idealmodeller av det vi definerer som møteplasser: kontaktutvalgsmodellen og rådsmodellen. Utformingen av disse er beregnet på to ulike typer virksomhet.⁴⁸ Et kontaktutvalg inneholder, ifølge Melve, like andeler av representanter fra innvandrere og myndigheter, og utvalgets funksjon begrenser seg til å være en møteplass som skal bidra til utveksling av erfaringer og ideer.⁴⁹ Melve betegner rådsmodellen på denne måten: ”I rådsmodellen er det klare fleirtalet av medlemmene (eller alle) representantar for innvandrarakar, og dei lokale styresmaktene nyttar rådet som ein rådgevande instans i relevante saker”.⁵⁰ Han understreker også at et råd hovedsakelig skal bestå av representanter fra lokale innvandrersorganisasjoner.⁵¹ Forfatteren skiller mellom disse to idealtypene av møteplasser, ved å trekke frem at det i rådsmodellen i større grad er mulighet for direkte politisk innflytelse siden møteplassen har en rådgivende funksjon. Melve understreker også at ved kontaktutvalgsmodellen vil det være få muligheter til å fungere som et offentlig talerør for innvandrere. Dette begrunner han med at det som et eksempel kan være vanskelig for innvandrere å kritisere politikk som blir ført, når en stor del av utvalget består av politiske representanter.⁵²

Vi har tatt utgangspunkt i Melves definisjoner av ”kontaktutvalgsmodellen” og ”rådsmodellen”, fordi vi har kommet frem til at våre funn til en viss grad samsvarer med hans

⁴⁸ Melve, 2002, 33-34

⁴⁹ Melve, 2002, 1

⁵⁰ Melve, 2002, 1

⁵¹ Melve, 2002, 33

⁵² Melve, 2002, 94

karakteristikkene av disse to ulike typene møteplasser. Utgangspunktet vårt var å bruke hans definisjoner som et ståsted, og derfra kunne vi kategorisere møteplassene vi selv hadde sett på i forhold til hvor mye de liknet, eller skilte seg fra, hans definisjoner (se vedlegg 5). Vårt utvalg er større enn Melves, og vi hadde behov for å utvide utvalget kategorier. Vi fant blant annet ut at enkelte av møteplassene ikke kunne defineres som kontaktutvalg eller råd, fordi de hadde fellestrekk i struktur og funksjon som skilte dem klart ut, og gjorde det mest hensiktsmessig å definere dem under en ny kategori: dialogmodellen. En stor del av fokuset til møteplassene innenfor denne modellen er dialog som skal bidra til at innvandrerbefolkningens stemmer høres. Dialog er også sentralt i kontaktutvalgs- og rådsmodellen, men måten dialogforaene prioriterer dialog fremfor å prøve å påvirke politiske beslutninger skiller dem ut som en egen kategori. Enkelte møteplasser under dialogmodellen skiller seg også ut fra resten ved at de er møteplasser mellom politiet og innvandrerbefolkningen. Disse har vi valgt å se på for seg selv, og de blir omtalt som politifora.

Under arbeidet med kategoriseringen så vi at de skillene som Melve tydelig trekker mellom sine to hovedmodeller ikke var så tydelige i de møteplassene vi undersøkte. Det er en viss overlapping mellom de møteplassene vi har kategorisert under vår rådsmodell og kontaktutvalgsmodell. Dette gjelder først og fremst hensikten med møteplassene og muligheten til å kunne påvirke politiske beslutninger. For eksempel har de fleste av møteplassene i både rådsmodellen og kontaktutvalgsmodellen vært høringsinstanser eller hatt en rådgivende funksjon. Dette tyder på at man i begge disse to har mulighet til å kunne påvirke politiske beslutninger. I motsetning til dette, mener Melve at bare rådsmodellen kan gi en slik mulighet for innflytelse.

Bortsett fra disse modellene har vi også funnet møteplasser som ikke har vært mulige å kategorisere under en enkelt modell. Blant disse finner vi internasjonale hus, som er møteplasser som knyttet til en fysisk bygning og både er organisert og fungerer annerledes enn de andre. Vi har videre vært i kontakt med enkelte andre typer møteplasser som hovedsakelig har en mobiliserende effekt både på innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. Selv om disse møteplassene ikke nødvendigvis fører direkte til politisk innflytelse for personer med innvandrerbakgrunn er de viktige for å mobilisere dem. Vi har delt de mobiliserende møteplassene i tre ulike typer ut fra hvordan de er organisert og hva de har som mål. Temamøteplasser og engangsarrangementer er møteplasser som ikke er permanente, men blir arrangert for å starte dialog rundt et tema. Kvinnegrupper er interessebaserte grupper hvor kvinner med innvandrerbakgrunn har mulighet til å møtes og drive med fritidsaktiviteter sammen. Vi har også undersøkt en møteplass tilknyttet tros- og

livssynssamfunn, en moské, for å se i hvilken grad den fungerer som møteplass. Vi har altså valgt å se på møteplassene som ikke passer i de tre modellene for seg selv.

Vi har ikke et stort nok datamateriale til å kunne trekke konklusjoner som sier noe om hvordan en type møteplass generelt fungerer i forhold til andre modeller og typer. Det vi kan si noe om, er hvordan deltakerne i de ulike møteplassene har oppfattet at deres møteplass fungerer, og hvorfor. Vi har ikke forsøkt å finne ut hvilken type møteplass som har de mest fornøyde deltakerne, men heller fokusert på hvorfor de har, eller ikke har, vært fornøyde. Nettopp dette mener vi at vi kan vise ved å påpeke fellestrekk som går igjen i våre informanternes oppfatninger, på tvers av de ulike kategoriene. Kategoriseringen av ulike møteplasser er altså ikke et forsøk på å fremheve en modell som mer velfungerende enn andre, men heller en måte å beskrive hvilke ulike alternativer som finnes, slik at man selv kan velge den typen som passer best til lokale behov. Dette vil vi komme tilbake til i fjerde kapittel, hvor vi vil trekke linjer på tvers av kategoriene ut fra de mønstrene vi har funnet i datamaterialet. Dette kan si noe om hva det er som skal til for at møteplasser skal kunne fungere godt, uavhengig av modell.

Rådsmodellen

Materialet vårt støtter i stor grad opp under Melves definisjon av rådsmodellen. Vi er likevel bevisste på at det finnes store forskjeller med hensyn til hvordan man praktiserer et slikt råd, og ønsker å synliggjøre dette gjennom presentasjon av materialet vårt. Gjennom våre undersøkelser har vi vært i kontakt med deltakere fra seks ulike møteplasser som vi har kategorisert under rådsmodellen. Felles for alle disse rådene er at deltakerne hovedsakelig er representanter fra innvandrersamfunnsorganisasjoner. I tillegg har møteplassene under rådsmodellen som et uttalt mål å bidra til større politisk deltakelse fra personer med innvandrerbakgrunn, bedre integrering, og ivareta innvandrerbefolkningens interesser på et lokalt nivå. Møteplasser vi har kategorisert under rådsmodellen har blitt benyttet som høringsinstanser eller som rådgivende organ. De kan dermed bidra direkte til at innvandrerbefolkningens stemmer blir bedre hørt i politiske beslutningsprosesser på lokalt plan.

Sammensetning

Et av fellestrekkene som har gått igjen i de møteplassene vi har plassert under rådsmodellen er deltakerstrukturen, nærmere bestemt sammensetningen av rådene og rekrutteringen av deltakere. Deltakerne i alle disse møteplassene var enten direkte valgt av sine respektive innvandrersamfunnsorganisasjoner, eller de var nominert på et møte der alle lokale

innvandrersorganisasjoner var invitert til å delta. På enkelte av møteplassene var det en forutsetning at man måtte være deltaker i en innvandrersorganisasjon, men på andre møteplasser var dette mer en veiledende regel enn et krav.

Møteplasser i rådsmodellen har et varierende antall deltakere, og mellom syv og elleve deltakere har vært vanlig i rådene vi har sett på. I samsvar med Melve fant også vi et tydelig flertall av representanter som kommer fra innvandrersorganisasjoner. Noen av rådene hadde likevel en relativt stor andel av representanter for myndigheter i forhold til hva Melves definisjon gir uttrykk for. På den andre siden varierte lokale myndigheters faste deltakelse i rådene. Mens halvparten av møteplassene under rådsmodellen hadde en sammensetning av tilnærmet 60 prosent medlemmer fra innvandrersorganisasjoner og 40 prosent medlemmer fra bystyret, kommunestyret eller formannskapet, var det ingen representanter for myndighetene i faste verv i de resterende rådene. Et av rådene der medlemmer fra innvandrersorganisasjoner var i klart flertall, skilte seg spesielt ut, fordi det hadde et reglement som hindret representanter fra bystyret i å delta. Informanten mente imidlertid at rådet likevel hadde stor mulighet for innflytelse på grunn av dets status som høringsinstans. I tillegg dro dette rådet fordel av at det har eksistert lenge og at det hadde etablert en dialog med lokale beslutningstakere. For de to andre rådene, som hovedsakelig besto av representanter for innvandrerbefolkningen, var heller ikke deltakelse fra lokale myndigheter fraværende. I det ene av disse har politikere deltatt ved enkelte arrangementer, mens i det andre rådet hadde man en uformell, regelmessig kontakt med politikere.

I vårt utvalg av møteplasser innenfor rådsmodellen har kommunen ofte hatt en aktiv rolle ved rekrutteringen av deltakere til rådene. Som regel fantes det en valgkomité som bestod av kommune- eller bystyrerepresentanter som valgte ut deltakere blant de nominerte kandidatene. Dette var tilfellet i halvparten av de rådene vi har undersøkt. Valgkomiteene hadde også i stor grad bestemmelsesrett når det gjaldt valg av leder og nestleder. Disse ble ikke alltid direkte valgt av innvandrersorganisasjonene og det var heller ingen regel at kandidatene ble nominert av dem. Lederen av et av rådene mente at ”det var et politisk valg fra byrådet, og ikke et demokratisk valg [fra innvandrersorganisasjonene]”.

En viss form for representativitet kan sies å eksistere i møteplassene som sorteres under rådsmodellen. Med representativitet mener vi her at rådene har en sammensetning der ulike opprinnelsesland er representert. Utgangspunktet med å la innvandrersorganisasjoner nominere kandidater er blant annet at man ønsker å få kandidater med bakgrunn fra ulike land. På den andre siden er det flere av møteplassene under rådsmodellen som uttalte at selv om de ønsket en representasjon etter land eller region, skulle deltakerne være representanter

for innvandrerbefolkningen generelt, og ikke kun for den regionen eller organisasjonen de i første omgang representerte. En informant poengterte at når man først er deltaker i et slikt råd, opptrer man på vegne av fellesskapet, og ikke på vegne av organisasjonen man opprinnelig ble valgt fra eller ut ifra nasjonalitet. Lederen for et av rådene presiserte også at de kvalifikasjoner og erfaringer kandidatene har burde spille en rolle i nomineringsprosessen.

Rådsmodellen karakteriseres også av at politikere eller myndigheter har vært deltakere helt siden etableringen av møteplassen. I fire av seks møteplasser vi har sett på som kan kategoriseres under rådsmodellen, hadde kommunen tatt initiativet til etableringen. I et av rådene hadde INLO og KIM også deltatt i etableringen. Dette gjaldt forøvrig de samme rådene der politikere hadde faste verv i styret eller der kommunen deltok i rekrutteringsprosessen gjennom etablering av valgkomiteer. Der hvor personer med innvandrerbakgrunn selv hadde tatt initiativet til etablering av rådet, ser det ut til at samarbeidet med myndighetene var svakere. Dette kan begrunnes i lav politisk vilje, som vi definerte i første kapittel som beslutningstakers manglende evne eller vilje til å anerkjenne og benytte seg av rådene som politiske organer. Det kan også komme av at politikere og andre har mindre kjennskap til møteplasser som er etablert uten initiativ fra kommunen selv.

Videre er det viktig å påpeke at fire av rådene mente at de representerte innvandrerbefolkningen i kommunen godt, noe som ikke kom eksplisitt frem i de andre møteplassene vi har sett på. Dette bidrar til å skille møteplassene i rådsmodellen fra de fleste andre møteplassene vi har undersøkt i løpet av prosjektet.

Målsetting og arbeidsoppgaver

Hensikten med etablering av møteplasser etter rådsmodellen er noe varierende. Likevel har alle som en målsetting å øke integrering gjennom dialog, og ved å ta opp saker som gjelder innvandrerbefolkningen i kommunen og gi dem større politisk innflytelse. Hensikten i et av rådene var ”et politisk mål om deltakelse og likestilling”, mens ved et annet råd ble hensikten beskrevet slik: ”målet er å reise spørsmål fra et minoritetsperspektiv og endre politiske tiltak”. Dette viser en forventning til rådsmodellen som et politisk organ som ønsker deltakelse, medvirkning og påvirkning. I tillegg driver noen av rådene med informasjonsarbeid internt i møteplassen med hensyn til offentlige organer, og eksternt mot innvandrerbefolkningen.

Ett av rådene hadde til hensikt å ”ivareta innvandrerne interesser i [regionen] og ha et samarbeid på tvers av innvandrerorganisasjoner”. En av deltakerne følte at rådet fungerte etter sin hensikt, selv om det manglet samarbeid med noen av innvandrerorganisasjonene. Han mente at mangelen på politisk vilje gjorde rådet svakt. Denne deltakeren mente også at rådet

burde formaliseres til å ha samme status som for eksempel eldreråd, og at politikerne burde benytte seg av rådet i politiske avgjørelsesprosesser. Dette kan tyde på at rådet ikke fungerte helt etter sin hensikt, selv om informanten oppfattet det slik. I følge et annet råd var deres hensikt ”å jobbe for bedre integrering”. Vår informant fra dette rådet fortalte at kommunen ønsket et organ som kunne gi den råd i saker som angikk innvandrerbefolkningen og som kunne føre til dialog. Deltakerne her mente at rådet ikke ble brukt etter hensikten i og med at ingen konkrete saker hadde blitt behandlet så langt, og en del av hensikten var nettopp å fungere som en høringsinstans. Dette rådet er relativt nytt, og informanten fortalte at få offentlige organer at det kan brukes som høringsinstans.

Kun ett av rådene har uttalt direkte at de har formell status som høringsinstans,⁵³ men i tillegg er det flere som nevnte at de i enkelte tilfeller fungerte som høringsinstans eller som rådgivende organ. Et par av rådene ga innspill til kommunestyret på aktuelle tema. Det kan synes som om deltakere i møteplasser som er organisert etter rådsmodellen mener at møteplassen fungerer som en høringsinstans fordi de faktisk har en mulighet for å uttale seg om saker, selv om det ikke står direkte i deres mandat at de skal være høringsinstans. Det er viktig å fremheve at selv om de fleste av rådene blir benyttet i høringer, er det ingen av dem som har noe delegert myndighet eller beslutningsmyndighet på noen områder. Om rådene da har innflytelse avhenger mye av i hvilken grad de lokale beslutningstakerne velger å ta hensyn til de forslagene og uttalelsene rådene kommer med.

Felles for de møteplassene som er organisert etter rådsmodellen er at deltakerne selv mener at møteplassene er lite kjent blant den lokale befolkningen generelt. De fleste mente at rådene ikke er synlige nok i media, og at de burde delta mer i den offentlige debatten. Lederen for det ene rådet syntes at rådet manglet en utadvendt markedsføring, og la til at rådet planlegger en strategi som skal gjøre det mer kjent blant lokalbefolkningen og føre til at det blir mer brukt av målgruppen.

Kontaktutvalgsmodellen

Vi har sett på fire møteplasser som vi sorterer under kontaktutvalgsmodellen. Deres organisasjonsmåte har vært svært forskjellig fra hverandre, men det er likevel noen grunnleggende likheter: møteplassen skal hovedsakelig være et mellomledd mellom innvandrere og myndigheter, og fordelingen av deltakere skal representere innvandrerbefolkningen og det offentlige omtrent likt. Man kan dermed si at vår avgrensning

⁵³ I følge Fimreite og Grindheim er høring ”[der] berørte instanser og organisasjoner inviteres til å komme med synspunkter på lovforslaget”. Anne Lise Fimreite og Jan Erik Grindheim, 2007, 35, *Offentlig forvaltning*, 2. utgave (Oslo: Universitetsforlaget)

av hvilke møteplasser vi velger å kategorisere under kontaktutvalgsmodellen i hovedsak stemmer med Melves definisjon av kontaktutvalgsmodellen. Vi har likevel funnet enkelte avvik fra Melves kategorisering i de kontaktutvalgene vi har sett på.

Sammensetning

I våre undersøkelser består flesteparten av utvalgene av mer eller mindre like andeler innvanderrepresentanter og politiske representanter. Dette kan knyttes til Melves definisjon av kontaktutvalgsmodellen, der han nevner denne sammensetningen som et sentralt kriterium for denne typen møteplass.⁵⁴ I tre av fire kontaktutvalg var så godt som halvparten av deltakerne representanter fra innvandrerbefolkningen og den andre halvparten fra myndighetene. Hvor disse medlemmene ble rekruttert fra, varierte i stor grad. Noen var rekruttert gjennom personlige nettverk, noen fordi de var kjent for å være ressurssterke personer, og noen satt i utvalget som representanter for innvanderorganisasjoner. Rekrutteringen her skiller seg fra rådsmodellen ved at det ikke ligger en valgprosess til grunn for valget. For eksempel viste det seg i ett kontaktutvalg at medlemmene var rekruttert hovedsakelig på grunn av sitt engasjement for utvalgets arbeid, og ikke utelukkende på bakgrunn av å være en person med innvandrerbakgrunn eller en representant for myndighetene. Her er lederen den eneste etnisk norske, mens resten har innvandrerbakgrunn. Noen av disse er også representanter for myndigheter, som ansatte i kommunen. Arbeidet i dette utvalget ser ikke ut til å være preget av en inndeling med innvanderrepresentanter på den ene siden og myndighetenes representanter på den andre, men mer av at utvalget er en sammensetning engasjerte mennesker som ønsker å arbeide for en felles sak.

Det finnes mange måter å vurdere om deltakere i møteplasser under kontaktutvalgsmodellen er representative for innvandrerbefolkningen i en kommune eller fylkeskommune. De fleste av møteplassene i denne kategorien tilstrebet å ha både mannlige og kvinnelige representanter, og representanter som dekket de fleste nasjonale gruppene som bodde i kommunen. Likevel er det to av disse kontaktutvalgene som mente at de ikke var spesielt representative for innvandrerbefolkningen i lokalområdet. Det ene av disse er fylkeskommunalt, og mente at deres engasjement og arbeid ikke nådde ut til innvandrerbefolkningen i alle kanter av fylket, men forble begrenset til byen der utvalget holder til. Informanten fra det andre kontaktutvalget som oppga at det ikke er representativt for innvandrerbefolkningen, hevdet at dette er fordi utvalget er relativt nytt og dermed ikke så godt kjent blant innbyggerne i kommunen. Dette virker likevel ikke å være noe som hindrer at

⁵⁴ Melve, 2002, 1

deltakerne i et kontaktutvalg oppfatter at utvalget er en god møteplass mellom personer med innvandrerbakgrunn og lokale myndigheter, selv om bedre representativitet kunne gitt utvalgene større legitimitet i sitt arbeid.

Det at man finner relativt like andeler av representanter for innvandrerbefolkningen og representanter for myndighetene i et kontaktutvalg, er likevel ikke alltid et resultat av et bevisst valg fra deltakernes side. Det nevnes for eksempel at man i et av kontaktutvalgene ønsket dialog om problematikk rundt integrering av innvandrere, og ville ha et råd bestående av både nordmenn og innvandrere. En annen av våre informanter uttrykte også at hun visste at sammensetningen av deltakerne i kontaktutvalget kunne ha betydning for hvilken innflytelse utvalget fikk, men at dette likevel ikke hadde fått særlig fokus i utformingen av møteplassen.

Målsetting og arbeidsoppgaver

Tre av fire kontaktutvalg i vår undersøkelse uttrykker i sitt mandat, eller hensikten med møteplassens virke, at det skal føre til større kontakt mellom innvandrerbefolkningen, offentlige etater og kommune. Dette underbygger vår definisjon av kontaktutvalg som et mellomledd, og sier noe om at disse møteplassene har som en viktig del av sin målsetting å skulle bidra til større kontakt og dialog mellom innvandrerbefolkningen og det offentlige. I et av kontaktutvalgene uttrykte en informant at "... kontaktutvalget skal være mellomledd mellom innvandrere og politikere". Han fortalte videre at de hadde møter med ulike organisasjoner og at de sendte saker videre i det politiske systemet, blant annet gjennom representanter fra bystyret som satt i utvalget. Vår informant i dette kontaktutvalget uttrykte også at de i tillegg tok initiativ til å sende egne saker til bystyret. En informant fra et annet utvalg nevnte at "... hensikten var å etablere et samarbeid mellom innvandrergruppene, offentlige og private institusjoner for å få til et mer inkluderende samfunn." Dette er eksempler, synliggjort gjennom målsettinger og arbeidsoppgaver, på hvorfor vi mener at kontaktutvalgsmodellen først og fremst har en funksjon som mellomledd.

Dersom vi videre ser på hvordan kontaktutvalgene har mulighet for å påvirke beslutningsprosesser i lokalpolitikken gjennom sitt arbeid, definerer to av fire kontaktutvalg fra våre undersøkelser seg som en høringsinstans, og de resterende to kaller seg rådgivende organer. De to sistnevnte syntes at dette arbeidet fungerte bra, og følte at de hadde innflytelse på politiske beslutninger. Blant annet nevnte en informant at de hadde fått gjennomslag for en sak i kommunestyret som handlet om at kommunen skulle ha et spesielt fokus på å sikre at personer med innvandrerbakgrunn ble innkalt til intervju i arbeidslivet. Hun nevnte også en sak de tok videre til kommunestyret som dreide seg om muligheten for muslimer til å

gravlegge sine døde etter egne skikker på den lokale gravlunden. Dette fikk også gjennomslag. På den andre siden kan det nevnes at det ene utvalget som har status som høringsinstans, mente at denne ordningen ikke fungerte særlig godt, men heller ønsket å være rådgivende organ. De bemerket at de ikke har den kapasiteten de trenger for å delta som høringsinstans, men ønsket heller å gi råd i utredningen av saker. Det finnes altså både positive og negative erfaringer blant deltakerne i kontaktutvalg når det gjelder om de er i stand til å gi innvandrerbefolkningen større politisk innflytelse gjennom sitt arbeid.

Avslutningsvis kan man likevel si at kontaktutvalgene vi har sett på har mulighet til politisk innflytelse på en måte som Melve tilsynelatende forbeholder innvandrerråd.⁵⁵ Det at kontaktutvalg får slike muligheter kan på mange måter fungere bra, men det er ikke sikkert at et kontaktutvalg alltid kan bære vekten av oppgaver som en slik møteplass ikke er etablert for å gjøre. Informanter fra tre av fire kontaktutvalg fra våre undersøkelser bemerket, til tross for en viss innflytelse, at de ikke følte de hadde nok innflytelse. Dermed kan man tenke seg at i noen tilfeller vil dette føre til frustrasjon over å ikke kunne innfri mål om å skaffe seg tilstrekkelig politisk innflytelse gjennom sitt arbeid i kontaktutvalget.

Dialogmodellen

Dialogmodellen inkluderer både dialogfora og politifora. Dialogfora er som navnet tilsier møteplasser hvor dialogen mellom medlemmene står sentralt. Vi har intervjuet deltakere ved tre ulike dialogfora og ser mange fellestrekk i deres struktur, status, arbeidsmåter og formål. Vi har også intervjuet deltakere ved fire møteplasser som hører inn under dialogmodellen, men som skiller seg fra de andre dialogforaene ved at myndighetene som deltar er representanter fra politiet. Disse har vi valgt å diskutere for seg selv, under punktet politifora.

Sammensetning

Mens det i rådsmodellen blir lagt mye vekt på representativitet og hvordan valgprosessen foregår, for eksempel ved at deltakerne selv er representanter for ulike innvandrersorganisasjoner, er det i dialogmodellen vanligst å rekruttere ressurspersoner som man ønsker skal delta, uten å gå igjennom en nominerings- eller valgprosess. I dialogforaene rekrutterer man de personene som ønskes som deltakere, for så å bygge gode personlige relasjoner mellom medlemmene over lengre tid fremfor å bytte dem ut gjennom valg. Siden medlemmene i de fleste tilfeller er plukket ut av initiativtakerne, og ikke er valgt eller sitter som representanter for organisasjoner, representerer de i utgangspunktet ingen andre enn seg

⁵⁵ Melve, 2002, 94

selv. Til tross for at de er valgt på grunn av sin innvandrerbakgrunn, kan de altså ikke sies å delta i kraft av å være representanter for noen gruppe. To av våre informanter understreket betydningen av at deltakerne var håndplukket fremfor valgt og mente dette var en viktig grunn til at møteplassen fungerte så bra. I to av de tre dialogforaene var det myndighetene som hadde tatt initiativ til etableringen og i alle tre var det også myndighetene som hadde leder- og sekretærvervene.

I ett av forumene var det bare to grupper som var representert: myndigheter og innvandrerbefolkningen. I de to andre deltok det derimot personer med flere ulike bakgrunner. Det dreide seg om ansatte ved asylmottak, flyktningsenter, religiøse ledere, personer fra innvandrerorganisasjoner og andre håndplukkede ressurspersoner. Det var ingen av dialogforaene som hadde ungdomsrepresentanter, selv om de hadde blitt invitert til å delta ved den ene møteplassen. To av foraene hadde politikere som deltok. I det ene deltok de i kraft av sin stilling, mens ved det andre deltok en politiker i kraft av å ha innvandrerbakgrunn, og av å være en ressursperson. Ved det siste forumet mente informanten at politikerne prioriterte det lokale innvandrerrådet, og dermed deltok mindre i dialogforumet.

Målsetting og arbeidsoppgaver

Kun ett av de undersøkte foraene uttalte at de brukes som høringsinstans. De andre fungerte først og fremst som rådgivende organer, og som arenaer for dialog og samarbeid. Noen av foraene var dermed mer egnet til å gi personer med innvandrerbakgrunn politisk innflytelse enn andre. Formålet med møteplasser organisert etter dialogmodellen er å ha god kommunikasjon mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene. Det vektlegges forbyggende arbeid mot rasisme, diskriminering og andre saker som spesielt angår innvandrerbefolkningen. Ett av foraene vi har undersøkt ble etablert for å drive dialog mellom ulike religiøse retninger, og hadde slik sett et formål som skiller seg litt ut.

Et annet dialogforum vi har sett på skiller seg ut fra de andre ved at det ble arrangert kun en gang i året og at hensikten var at brukerne ved et introduksjonssenter i kommunen skulle få mulighet til å komme i dialog med politikere fra bystyret. Dialogmøtet ble benyttet til å gi tilbakemelding på hvordan det er å være bruker ved senteret og også for å ta opp ting som opptar personer med innvandrerbakgrunn i kommunen. Til tross for at det var nye brukere ved senteret som deltok hver gang og at møtene bare var en gang i året, hadde flere av de diskuterte sakene blitt sendt til politisk behandling i bystyret, og noen ganger fått gjennomslag.

Et av foraene fungerte som en lokal høringsinstans, og har slik sett en mer formell status enn de andre. Det var bare saker som angår innvandrerbefolkningen spesielt som ble sendt til dette forumet på høring. Informanter herfra følte at forumet hadde innflytelse og at de ble tatt hensyn til i sine uttalelser.

Mens deltakere i mange av møteplassene vi har undersøkt uttrykte et ønske om å få økt innflytelse, var deltakerne fra dialogforaene i stor grad fornøyd med den innflytelsen de hadde som deltakere, og med hvordan samarbeidet fungerte. En årsak til dette kan være at dialogforaenes status er mer uformell enn rådsmodellen og kontaktutvalgsmodellen og at som deltaker, men ikke representant for noen andre enn deg selv, settes det også mindre forventninger til politisk innflytelse. En annen årsak er at dialogforaene vi har sett på i liten grad hadde handlingsplaner og mandater utover for eksempel: "... å drive forbyggende samarbeid for å forhindre rasisme og diskriminering." Siden hensikten med foraene er å ha dialog mellom ulike grupper, myndigheter, innvandrerbefolkningen og/eller religiøse grupper virket også deltakerne fornøyd med å drive slikt dialogarbeid fremfor å tilstrebe politisk innflytelse.

Politifora

Vi har i løpet av prosjektet undersøkt fire ulike møteplasser under dialogmodellen som har deltakere fra politiet og innvandrerbefolkningen. Samtlige politifora vi har sett på var etablert etter initiativ fra politiet, og deltakerne var valgt ut i fra politiets egne ønsker eller på bakgrunn av anbefalinger fra personer i innvandtermiljøer. Enkelte deltakere har også blitt kontaktet gjennom anbefaling av andre deltakere. Rekrutteringen av voksne deltakere med innvandrerbakgrunn har vært uproblematisk, mens rekruttering blant ungdommer har vist seg å være vanskeligere. For øvrig bestod hovedvekten av deltakerne med innvandrerbakgrunn i politiforaene av personer med bakgrunn fra Midt-Østen, Afrika og Sør-Amerika, mens mange andre innvandrergrupper, for eksempel vestlige, ikke var representert. I alle slike fora var det politiet som bemannet ledervervet og sekretariatet, og valgte deltakere.

Det ene politiforumet var spesielt for ungdom, men hadde likevel hatt problemer med å få tak i ungdommer med innvandrerbakgrunn. Forumet hadde noen ungdomsdeltakere, men disse tilhører ikke målgruppen for forumet, som er ungdommer som er litt på skråplanet og medlemmer av ungdomsgjenger. Tvert imot var disse deltakerne ressurssterke ungdommer med innvandrerbakgrunn, som var politisk aktive eller drev med annet organisasjonsarbeid på fritiden. Selv om de ikke var en del av det miljøet politiet ønsket kontakt med, hadde

samarbeidet vært fruktbart, og politiet mente de hadde fått mange gode råd fra disse deltakerne.

Politiforaene hadde relativt like hensikter og målsettinger. Å etablere tett kontakt og godt samarbeid stod sentralt. Som nevnt var et av foraene spesielt rettet mot ungdom, mens alle de andre hadde dialog og forbyggende arbeid mot rasisme og diskriminering som målsetting. I enkelte fora var økt kunnskap om innvandermiljøene også et uttalt ønske fra politiets side. Karikaturstriden og rasismeanklager mot politiet i Trondheim i forbindelse med Obiora-saken var eksempler på konkrete saker som hadde blitt diskutert ved de undersøkte foraene. Vi har også blitt fortalt at ved den ene møteplassen hadde personer med innvandrerbakgrunn på oppfordring fra politiet kommet med konkrete råd for hvordan politiet skal forholde seg til personer med innvandrerbakgrunn. Disse rådene ble en del av politidistriktets virksomhetsplan og er retningslinjer for spesielle hensyn politiet skal ta når de forholder seg til eller uttaler seg om personer med innvandrerbakgrunn.

En ting som går igjen i informasjonen vi har samlet fra de ulike politiforaene er tilfredsheten blant deltakerne. Vårt utvalg er begrenset, men samtlige informanter syntes samarbeidet fungerte bra, og var fornøyde med innflytelsen de hadde. Det var heller ingen ønsker om formalisering eller endring av forumets status. Et annet tegn på at samarbeidet fungerte bra, er at de som deltok i disse fora fortsatte å gjøre det over lengre tid fremfor å trekke seg etter en kort periode. Dette var også et ønske fra medlemmene, ettersom det tar tid å utvikle gode personlige relasjoner. Dette henger nok også sammen med at nesten alle informantene uttalte at det var rom for å ta opp egne saker. Selv om man hadde en sakliste, var det mulig for hver enkelt deltaker å ta opp saker i fellesskap. I tilfeller der det var spesielle saker enkelte medlemmer ønsket å ta opp, var det i tre av foraene mulighet for å samles til ekstra møter hvis det uttrykkes behov for dette. Hvem som helst av deltakerne kunne kalle inn til slike møter, men vanligvis var det politiet som gjorde dette.

Samtlige kilder uttalte at politiforaene var lite kjent blant lokalbefolkningen, og at det var behov for mer oppmerksomhet rundt deres arbeid. I ett tilfelle mente informanten at møteplassene var noe kjent blant innvandrerbefolkningen i kommunen, men ikke så mye som ønskelig. Flere etterlyste oppmerksomhet fra media. Informantene mente det kunne ha positive signaleffekter i lokalmiljøet om folk kjente til samarbeid mellom politiet og representanter for innvandrerbefolkningen.

Andre typer møteplasser: mobiliserer til økt deltakelse

I våre undersøkelser har vi i tillegg til de tre modellene vi har presentert undersøkt møteplasser som passet inn under vår definisjon, men som var vanskelige å kategorisere under én modell. Blant slike møteplasser finner vi internasjonale hus, temamøteplasser som kulturkvelder og kvinnegrupper, og møteplasser tilknyttet tros- og livssynssamfunn.

Internasjonale hus

Internasjonale hus er en type møteplass som viser store variasjoner fra sted til sted. Flere kommuner har slike tiltak, mens andre har prøvd og ikke fått det til å fungere. Manglende midler har blitt nevnt som grunn til at slike tiltak legges ned. Vi har vært i kontakt med to slike hus som fortsatt er i drift, og disse fungerte svært forskjellig. Et internasjonalt hus kan karakteriseres som et aktivitetssenter, der man jobber for å arrangere aktiviteter der alle kan delta, både etniske nordmenn og personer med innvandrerbakgrunn. De to internasjonale husene vi har sett på representerer to forskjellige typer internasjonal hus.

Internasjonalt hus som møteplass

Et av disse husene fungerte som en møteplass i seg selv, brukerne av huset fikk på flere forskjellige måter mulighet til å ha kontakt med myndighetene i kommunen. Huset var organisert som en stiftelse, delvis finansiert over kommunebudsjettet. I styret satt det både representanter for politikerne og brukerne av senteret. Flere av de politiske partiene var representerte i styret, og informanten fra dette senteret mente at det var et gjensidig ønske om kontakt mellom senteret og politikerne. Informanten sa hun følte at de hadde en viss innflytelse ovenfor kommunen, og hun pekte på at de for eksempel hadde fått mer penger da de startet opp forskjellige prosjekter, som leksehjelp. Denne informanten mente at de hadde fordel av at de stod så fritt i forhold til kommunestyret. Dette gjorde at brukerne følte de kunne snakke fritt, og senteret var i stand til å bringe videre meninger og synspunkter fra brukerne. Selv om senteret ikke hadde noen status som høringsinstans, var det hyppig kontakt mellom politikere og senteret, og de kunne ofte bli forespurt om å uttale seg uformelt i enkelte saker. Denne kontakten kunne for eksempel foregå per e-post.

Senteret hadde som mål å være en møteplass for alle innbyggerne i kommunen, og det ble lagt vekt på at kontakten mellom etniske nordmenn og innbyggere med innvandrerbakgrunn er viktig. Nettverksbygging ble nevnt som et stikkord for mye av arbeidet de gjorde på senteret, og det var en tendens til at det var de av innvandrerbefolkningen med kortest botid i kommunen som benyttet senterets tilbud mest.

Internasjonalt hus som initiativtaker

Dette internasjonale huset var også en stiftelse, men fungerer likevel på en annen måte enn det som er nevnt ovenfor. Huset hadde som mål å være en arena for dialog, og hadde et utstrakt samarbeid med forskjellige organisasjoner som benyttet senterets lokaler til forskjellige prosjekter, kurs og utstillinger. Flere av disse prosjektene hadde god kontakt med myndighetene, og kunne således karakteriseres som en type *ad hoc*-møteplasser. Senteret fungerer altså ikke som en møteplass i seg selv, men bidro til å skape møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. For eksempel forsøkte de å etablere et politiforum, av liknende type som presentert ovenfor, der temaet skulle være politiets rolle i møte med personer med innvandrerbakgrunn.

Blant arbeidet senteret drev med kan det nevnes et prosjekt som tar opp temaet tvangsekteskap. Dette prosjektet hadde som mål å forebygge tvangsekteskap, uten å bidra til ytterligere stigmatisering av religiøse og etniske grupper i samfunnet. Dette skulle gjøres gjennom å gi informasjon, veiledning og krisehjelp til ungdom i målgruppen. Senteret skulle også gi informasjon, råd og veiledning til foreldre, og bidra til arbeidet med å spre informasjon om det norske lovverket i forhold til tvangsekteskap. Det var også en målsetting å skape bevisstgjøring om tvangsekteskap i det offentlige hjelpeapparatet og i frivillige organisasjoner, og å skape arenaer for debatt og dialog rundt temaet. I forbindelse med dette prosjektet samarbeidet senteret tett med kommunen, i tillegg til krisesenteret i kommunen. De hadde også arrangert en debattkveld i samarbeid med imamen i en av moskeene i regionen.

Møteplasser med mobiliserende effekt

Alle møteplasser som faller inn under vår definisjon har som mål å bidra til at innvandrerbefolkningen har mulighet til å påvirke politiske beslutningsprosesser gjennom blant annet dialog med lokale myndigheter. Dette kan foregå på svært mange måter. I det følgende skal vi presentere møteplasser som kan bidra til å mobilisere personer med innvandrerbakgrunn og lokale myndigheter til å samhandle i større grad enn før. Dette innebærer møteplasser som ikke nødvendigvis er arenaer for dialog mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter, men som kan sies å bidra til å mobilisere innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter til å ta kontakt med hverandre. Møteplasser med mobiliserende effekt har ikke vært et hovedfokus i vår undersøkelse, men vi mener at disse er interessante å nevne likevel, fordi de kan spille en viktig rolle på veien mot større politisk integrering for personer med innvandrerbakgrunn.

Temamøteplasser

Vi har kommet over eksempler på temakvelder som kan være mobiliserende for personer med innvandrerbakgrunn i forhold til det å delta i organisasjonsliv og engasjere seg politisk. Slike temakvelder kunne for eksempel være kulturkvelder, der personer med innvandrerbakgrunn fikk muligheten til å presentere seg selv og sitt hjemlands kultur for lokale politikere og lokalbefolkningen. Der vi har funnet eksempler på slike kulturkvelder har det vært lokale innvandrerforeninger som stod for arrangementet, og det har vært både godt oppmøte og fornøyde deltakere. Ettersom lokalpolitikere deltok, kan man si at dette introduserte dem og personer med innvandrerbakgrunn for hverandre. Dersom man ser på kulturkvelder i seg selv, kan man nok ikke si at disse i noen særlig grad bidrar til politisk innflytelse på lokalpolitikk. Derimot kan slike temakvelder være introduksjonsarenaer til samfunnsdeltakelse for personer med innvandrerbakgrunn. Det å bli sett og anerkjent kan sees som en mobiliserende faktor til videre samfunnsdeltakelse.

Kvinnegrupper

Under kategorien ”møteplasser med mobiliserende effekt” har vi også plassert kvinnegrupper. Med dette mener vi grupper, som regel utelukkende bestående av kvinner, som møtes og driver med hobbyer eller diskuterer ulike tema. Mange av disse kan sies å ha liten politisk agenda, men man skal likevel ikke se bort fra at slike grupper kan virke mobiliserende for kvinner med innvandrerbakgrunn.

Et av eksemplene vi har på kvinnegrupper er spesielt interessant å nevne her. Denne gruppen ble drevet av en ansatt i kommunen som selv har innvandrerbakgrunn, og enkelte som deltok her var også medlemmer av politiske partier. De deltok ikke i kraft av sine politiske verv, men som privatpersoner. Dette var et fritidstilbud der kvinner med innvandrerbakgrunn kunne møtes og drive med sosiale aktiviteter. Denne gruppen hadde også foreldreveiledning som en del av sine tilbud, og det ble diskutert ulike tema. Gjennom denne kvinnegruppen var det mulig for kvinnene å fremme saker de syntes var viktige, og som i tillegg kunne føres videre til politikken dersom det var interesse for det. Medlemmene med en fot innenfor lokalpolitikk hadde mulighet til å ta slike saker videre.

Møteplasser tilknyttet tros- og livssynssamfunn

Vi ble tipset om at også religiøse organisasjoner kunne fungere som møteplasser. Vi valgte å kontakte en av de største moskeene i Norge. Grunnen til at vi valgte en moské fremfor andre

tros- og livssynssamfunn, er at informanter ved flere anledninger har trukket frem moskeer som viktige kontakter for myndighetene.

Slike religiøse samlingssteder kan være viktige møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter, fordi moskeene som oftest er i nær kontakt med innvandrer miljøene. Moskeene kan dermed være i stand til å videreformidle synspunkter fra moskémiljøet til lokale myndigheter som de er i kontakt med. Informanten fra denne aktuelle moskeen mente selv at den fungerte som en møteplass mellom mindre trossamfunn og myndighetene, og at dette var en rolle de oppfattet som viktig. Det kan virke som om akkurat denne moskeen var spesielt viktig som møteplass fordi den var stor, og hadde tatt på seg rollen som et slags bindeledd mellom andre mindre trossamfunn og norske myndigheter. Selv om andre moskeer eller trossamfunn ikke nødvendigvis har denne typen funksjon, kan de likevel fungere som møteplasser dersom de har regelmessig kontakt med lokale myndigheter, slik at de som er medlemmer i trossamfunnet har en mulighet til å få videreformidlet sine meninger om tema som angår dem.

Hensikten med møtene mellom representantene fra moskeen og myndighetene var å oppnå dialog og samarbeid. Sakene som ble tatt opp var først og fremst relatert til ungdom og familieproblematikk. Alt i alt mente representantene for moskeen at samarbeidet fungerte bra, men det var likevel et ønske om et mer formalisert samarbeid. Per i dag var det ikke regelmessige møter slik at all kontakt skjedde etter behov. Stort sett var det moskeen som tok kontakt og initiativ, men det har også hendt at det myndighetene initierte møter. Informanten ved moskeen mente at politiet var spesielt flinke til å kontakte dem, og fortalte at politiet deltok regelmessig på møtene i Imamkonsilet. Imamkonsilet er et forum der ledere for muslimske trossamfunn i Norge møtes. Generelt blir det arrangert møter mellom myndigheter og imamer når det oppstår spesielle situasjoner, som for eksempel etter trykkingen av Muhammed-karikaturene.

Arenaer som ikke er møteplasser

Ikke alle arenaene vi har sett på i løpet av prosjektet har vært møteplasser etter vår definisjon. De har ganske enkelt ikke oppfylt kriteriene vi har satt for at de skal regnes for å være en møteplass. Siden vi i utgangspunktet kun har vært interessert i de møteplassene som har kontakt med myndighetene, har vi valgt å se bort fra dem som ikke har det. Likevel har vi underveis i arbeidet vært i kontakt med flere slike arenaer som ikke kan defineres som møteplasser. Til tross for at vi ikke har brukt informasjonen i analysen, har vi merket oss mange likheter til de møteplassene vi har valgt å bruke. Vi har også merket oss at mange av

disse arenaene ønsket å utvide sine aktiviteter fra å involvere kun sine egne medlemmer til å få større kontakt og samarbeid med myndigheter og andre organisasjoner. Det finnes altså mange arenaer som er potensielle møteplasser. Vi har for eksempel kontaktet flere skoler for å høre om disse hadde tiltak for ungdom med innvandrerbakgrunn og deres foreldre, som vi vil gå nærmere inn på under punktet ”Skolen som myndighet”.

Ungdom med innvandrerbakgrunn – deltakelse

Deltakelse på alle samfunnets arenaer er et mål i seg selv, og en hoveddel av det som utgjør vellykket integrering. I norsk tradisjon er særlig organisasjonslivet viktig, ettersom det blant annet formidler ”sentrale humanistiske og demokratiske verdier og bidrar til å utvikle tilhørighet og fellesskap som strekker seg utover organisasjonsdeltakelsen”.⁵⁶ I tillegg kan organisasjoner fungere som et bindeledd mellom myndigheter og medlemmene, da organisasjoner ofte benyttes av myndighetene som en kilde til informasjon om organisasjonens saksfelt.⁵⁷ I denne rapporten har vi, som nevnt, ikke sett på innvandrerorganisasjoner, fordi de havner innenfor den etablerte, korporative kanalen til innflytelse, men det er likevel slik at deltakelse på denne typen arenaer kan føre til innflytelse og påvirkningsmulighet på beslutninger som tas av myndighetene. Mulighet til deltakelse i lokaldemokratiet kan være viktig med tanke på mulighet til å påvirke egen hverdag.

Organisasjoner for barn og unge kan være viktige ”demokratiske skoler”, og dersom ungdom med innvandrerbakgrunn ikke deltar på linje med etnisk norske ungdommer kan det etter hvert utvikle seg til et demokratisk problem. Dersom barn og unge med innvandrerbakgrunn ikke deltar på slike arenaer, er dette et tap for ungdommene selv, i tillegg til at det kan være et hinder for vellykket integrering.⁵⁸ En undersøkelse utført for Fafo i 2005,⁵⁹ viser at det er færre ungdommer med innvandrerbakgrunn som er medlemmer av en organisasjon, og at de som er medlem er med i færre organisasjoner enn etnisk norske ungdommer. Særlig gjelder dette enkelte grupper av jenter med innvandrerbakgrunn. Selv om enkelte av gruppene i undersøkelsen i seg selv er så små at det er vanskelig å generalisere, ser man tendenser til at for eksempel jenter fra Tyrkia og Irak er blant de som deltar minst, mens jenter fra Iran er like aktive som etnisk norske jenter. Ser man ikke-vestlige innvandrere under ett er 43,8 prosent av jentene og 59,3 prosent av guttene medlemmer av en eller flere organisasjoner. De samme tallene for etnisk norske ungdommer er 71,1 prosent for jentene og

⁵⁶ Jon Horgen Friberg, 2005, 8, *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. (Oslo: Fafo-notat)

⁵⁷ Friberg 2005, 8

⁵⁸ Friberg 2005, 8

⁵⁹ Friberg 2005

73,6 prosent for guttene.⁶⁰ I Friberg og Gautuns undersøkelse er begrepet ”innvandrere” benyttet om ungdommer som enten selv er født i utlandet, eller som har to foreldre som er født i utlandet.⁶¹

I litteraturen nevnes flere årsaker som kan være medvirkende til at ungdom med innvandrerbakgrunn ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter i like stor grad som etnisk norsk ungdom. Mat kan for eksempel være en barriere for deltakelse, på grunn av enkelte religioners forbud mot bestemte typer mat. Alkohol kan også være et hinder for deltakelse, av samme grunn, og ettersom mange innvandrerforeldre er redde for at barna deres skal komme i kontakt med alkohol når de deltar i aktiviteter sammen med norske ungdommer. Også innvandrerungdommer selv kan sky situasjoner der det drikkes alkohol, fordi det kan virke ekskluderende å være ”den eneste” som ikke drikker. Her bør det nok nevnes at det er mange innvandrerungdommer som drikker alkohol på linje med norske ungdommer, og at det er mange etnisk norske ungdommer som ikke drikker alkohol. Det er også mulig å tenke seg at rasisme kan få innvandrerungdom til å delta mindre enn etnisk norske ungdommer. Man kan regne med at rasisme forekommer på de fleste arenaer, og det er tvilsomt om dette er så annerledes på arenaer der ungdom deltar. Den norske tradisjonen for dugnad kan også virke fremmed for enkelte innvandrergrupper. Mange er ikke forberedt på hvor stor innsats som kan ventes fra foreldre i forbindelse med barnas fritidsaktiviteter. Dette gjelder for øvrig mest for idrett, og ikke i spesielt stor grad for frivillige organisasjoner der foreldre deltar i liten grad, uavhengig av etnisk bakgrunn.⁶²

En annen faktor som enkelte av våre informanter har påpekt er at innvandrerungdom ofte har flere plikter hjemme enn etnisk norske ungdommer har, og dermed også mindre fritid. Det forventes at særlig jentene hjelper til hjemme med husarbeid og pass av søsken. Koranskole og fritidskurs i kulturelle aktiviteter rettet mot egen etnisk gruppe kan også være en faktor her. En annen hindring som går igjen i litteraturen er økonomiske utfordringer. Dette gjelder særlig idrett, der det ofte er medlemskontingenter som skal betales og utstyr som må kjøpes.⁶³

⁶⁰ Friberg 2005, 9

⁶¹ Jon Horgen Friberg og Heidi Gautun, 2007, 13, *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo* (Oslo: Fafo-rapport)

⁶² Friberg og Gautun, 2007, 43-48

⁶³ Friberg 2005, 64-65

Lokale møteplasser for ungdom med innvandrerbakgrunn

Skolen som myndighet

Utdanningsetaten i Oslo fortalte oss at de ikke har noen oversikt over hvilke eventuelle tiltak de enkelte skolene i Oslo har iverksatt for å stimulere til dialog mellom barn og unge med innvandrerbakgrunn eller deres foreldre, og skolen som myndighet. Enkelte av skolene skal etter hvert starte opp med Mangfoldsspeilet, et prosjekt i regi av Mangfold i arbeidslivet (MIA). Mangfoldsspeilet er et ”måle- og prosessverktøy for offentlige og private virksomheter som ønsker å jobbe systematisk med organisasjonsutvikling i et *mangfoldsperspektiv*”.⁶⁴ Det er vanskelig å si om dette prosjektet vil føre til at ungdom med innvandrerbakgrunn og deres foreldre vil få mulighet til å påvirke skolehverdagen i noen vesentlig grad, ettersom dette prosjektet fortsatt er i oppstartsfasen. For øvrig var det ingen av de skolene vi kontaktet som nevnte Mangfoldsspeilet når vi forklarte hva vi var ute etter.

Gjennom rundt ti telefonsamtaler og ca 30 e-poster til tilfeldig utvalgte skoler i Osloområdet, hvorav rundt 2/3 svarte på e-posten, fikk vi vite at kun én skole hadde iverksatt spesielle tiltak for å ivareta dialog mellom innvandrererelever og/eller deres foreldre. Dette ene tiltaket er en ”mødregruppe” der mødre med innvandrerbakgrunn kunne møtes for å snakke og utveksle erfaringer. På spørsmål om hvorfor skolen eventuelt ikke hadde slike tiltak, var det ett svar som gikk ofte igjen: ”dette er ikke relevant for oss”. Det var helst representanter for barneskoler som sa dette, og en utdypet med ”det er ikke behov for slike tiltak på vår skole. Det er voksne som har [slike] problemer, ikke barn”.

Møteplasser i kommunene

Mange norske kommuner har ungdomsråd. Vi utførte en ringerunde blant tilfeldige kommuner, der vi spurte ansatte i kommunene om ungdommer med innvandrerbakgrunn deltok i kommunens ungdomsråd, og hvorfor/hvorfor ikke. Noen av kommunene hadde ikke ungdommer med innvandrerbakgrunn i ungdomsrådet. Disse kommunene forklarte dette litt forskjellig. En informant fra en kommune påpekte at de har kun to ungdommer med innvandrerbakgrunn i ungdomsskolealder i kommunen. Andre igjen sa at ungdomsrådet velges fra elevrådene i de forskjellige skolene i kommunen, og at dersom det ikke satt innvandrerungdom i elevrådene ville det automatisk ikke sitte det i ungdomsrådene heller. Av de som hadde innvandrerungdom i ungdomsrådet var det få som hadde innført spesielle tiltak for å få dette til. En kommune som pekte seg ut i denne sammenhengen hadde en type

⁶⁴ Mangfold i Arbeidslivet (MIA), 2007, ”Velkommen til mangfoldsspeilet: et verktøy for benchmarking av mangfold”

ungdomsråd som bestod av de valgte elevrådsrepresentantene fra alle ungdomsskoleklassene, tre representanter fra den videregående skolen, to representanter fra et ungdomshus og to representanter fra Pedagogisk senter. Sistnevnte er en skoleavdeling som gir opplæring til nye innvandrere og asylsøkere over grunnskolealder (16–18 år). Herfra møter det altså fast to elever med innvandrerbakgrunn.

En annen kommune hadde inntil nylig hatt en ordning der innvanderrådet i kommunen valgte to innvandrerungdommer som satt i ungdomsrådet. Denne ordningen skal ha fungert bra, men nå hadde innvanderrådet opphørt å eksistere, og det hadde dermed vært vanskelig å videreføre ordningen. Informanten fra kommunen fortalte at det fortsatt var ønskelig å ha innvandrerungdom i ungdomsrådet, men at rekrutteringen nå foregikk litt mer tilfeldig og mer etter ”folk de har kjennskap til”-prinsippet.

De av kommunene som hadde valgt en eller annen form for særordning for å få innvandrerungdom til å delta i ungdomsrådene, begrunnet dette med at integrering av ungdom med innvandrerbakgrunn kan være vanskelig. Det ble pekt på at innvandrerungdom ofte har egne miljøer, og en informant mente dette gjaldt jenter spesielt. Dette samsvarer også med de funnene Friberg og Gautun har gjort i sine undersøkelser.⁶⁵ Det nevnes likevel at enkelte miljøer, som for eksempel fotballag, til en viss grad har lyktes i å rekruttere innvandrerungdom. Dette faller imidlertid utenfor vår definisjon av møteplass, og vi vil ikke gå nærmere inn på disse tiltakene.

Organisasjoner og prosjekter

Vi har sett på flere ungdomsorganisasjoner og prosjekter, og selv om det var mange av dem som hadde integrering i forskjellige former på agendaen eller som mål, var det svært få som hadde dialog med myndighetene på en måte som faller innenfor den type møteplass vi ser etter. Kort sagt kan slike ungdomsorganisasjoner og engangsprosjekter bidra til integrering, men de mangler som oftest representanter for myndighetene og dialog med disse.

Et eksempel på dette er prosjektet All Different – All Equal (ADAE), som var en kampanje som foregikk i alle Europarådets medlemsland til og med september i år. Målet med kampanjen var å sette fokus på mangfold, menneskerettigheter og deltakelse, og i Norge hadde man et spesielt fokus på diskriminering og fordommer.⁶⁶ Da dette prosjektet er ment å være av og for ungdommer, kontaktet vi ADAE som sendte oss en oversikt over hvilke prosjekter som hadde fått pengestøtte. Flere av prosjektene hadde fordommer som tema, og

⁶⁵ Friberg og Gautun 2007

⁶⁶ All Different – All Equal (ADAE), 2007, ”Retningslinjer: Støtteordning All Different – All Equal”

enkelte tok opp problematikken rundt fordommer mot innvandrere, direkte eller indirekte. Det var likevel ikke noen av disse prosjektene som fremmet den typen dialog mellom innvandrerungdom og myndigheter som vi var ute etter, og vi valgte derfor å ikke se nærmere på ADAEs prosjekter.

Vi har også vært innom Barne og Ungdomsrådet i Oslo (BURO), som er en paraplyorganisasjon for 54 barne- og ungdomsorganisasjoner.⁶⁷ Blant disse organisasjonene er det flere som er av eller for innvandrerungdom. Dette er foreninger som har integrering som uttalt mål, men heller ikke disse har noen utstrakt kontakt med myndigheter.

”Voksne” møteplasser der ungdom deltar

Enkelte av møteplassene vi har sett på hadde ungdomsrepresentanter blant de andre deltakerne. Dette var imidlertid ganske sjeldent, og forekom bare i et av innvandrerådene og et av dialogforaene vi har sett på. De av informantene vi snakket med som var deltakere i møteplasser der det også deltok ungdom var utelukkende positive til dette. Et av rådene hadde planlagt å rekruttere ungdom neste år. Dette rådet hadde av og til åpne møter der hvem som helst kunne møte, og der hadde også ungdom deltatt. Noen av informantene mente at de kunne tenkt seg at ungdom deltok på møteplassen, mens andre ikke hadde vurdert dette i det hele tatt. Enkelte møteplasser hadde også invitert ungdommer, men opplevd at ingen møtte opp, mens andre igjen hadde problemer med at familier med innvandrerbakgrunn ofte flytter på seg, slik at ungdommer med innvandrerbakgrunn flyttet fra vervene sine. Generelt er det jo også slik at ungdom, særlig i distriktene, ofte må flytte på seg for å gå på skole, så dette med flytting er ikke et problem utelukkende blant ungdomsrepresentanter med innvandrerbakgrunn.

Vi intervjuet en av disse ungdomsrepresentantene, og hun fortalte at hun absolutt følte seg hørt på møter, og hun følte seg tatt på alvor. I tillegg til å delta i denne møteplassen var hun også aktiv i andre frivillige organisasjoner, og så på sin deltakelse i denne møteplassen som en nyttig erfaring.

En av våre andre – voksne – informanter med innvandrerbakgrunn mente at ungdom med innvandrerbakgrunn ikke vil ha særordninger. De vil ikke behandles annerledes enn etnisk norske ungdommer. Han mente også at foreldre med innvandrerbakgrunn heller ikke ønsker å styre hva barna deres driver med på fritiden. Om dette er synspunkter som støttes av andre foreldre med innvandrerbakgrunn har vi ikke grunnlag for å si noe om, men at barn og ungdom med innvandrerbakgrunn ønsker å behandles på samme måte som etnisk norske

⁶⁷ Barne- og ungdomsrådet i Oslo (BURO), 2007, BUROs nettsider

ungdommer er det flere av informantene som har gitt uttrykk for at de tror. Dette gjelder i første rekke den unge informanten vi har snakket med, men også flere voksne informanter har gitt uttrykk for dette.

Vi har dermed sett at man kan dele møteplassene i vår undersøkelse inn i tre hovedkategorier: rådsmodellen, kontaktutvalgsmodellen og dialogmodellen. I tillegg er det noen møteplasser som havner utenfor disse modellene, men som likevel er viktige fordi de kan bidra til å gi innvandrerbefolkningen innflytelse. Dette gjelder for eksempel internasjonale hus og kvinnegrupper. Ungdom med innvandrerbakgrunn deltar ikke i like stor grad som etnisk norsk ungdom i møteplassene vi har sett på, men der de deltar ser det ut til at de ønsker å delta på samme måte som etnisk norsk ungdom. De ønsker med andre ord ikke spesielle ordninger.

Kapittel 4: Sammenligning og diskusjon

Noen fellestrekk ved møteplassene

Selv om ingen av møteplassene vi har undersøkt er helt like, og mange av dem er svært forskjellige, er det noen utsagn som går igjen i mange av intervjuene våre. Blant det som gjentas oftest er tanken om at opplæring av deltakerne er viktig. Også politikernes rolle i møteplassen er noe som kommer opp gjentatte ganger, det samme gjelder behovet for økonomiske midler. Mange føler også at møteplassene er for lite kjent, og ønsker seg et større samarbeid med andre aktører. Vi vil i dette kapitlet gjøre rede for disse fellestrekkene, og deretter greie kort ut om Danmarks form for møteplasser. I tillegg vil vi fortelle litt om hvem deltakerne i møteplassene er, og hvordan de rekrutteres. Til siste vil vi diskutere møteplassenes politiske innflytelse og behovet for møteplassene.

Opplæringsbehov

Flere av våre informanter har trukket frem at nordmenn jevnt over er meget engasjerte, og at det er det er mange ting ved det norske organisasjonslivet som kan virke fremmed på personer som ikke er vant til det, som for eksempel personer med innvandrerbakgrunn. Dette gjelder selvsagt ikke alle, men for mange personer med innvandrerbakgrunn kan det være vanskelig å delta på arenaer som krever en viss form for organisatorisk innsikt, som enkelte av de møteplassene vi har sett på. Som en av våre informanter uttrykte det: "Når du lærer om hvordan det politiske systemet fungerer, først da kan du utfordre det."

En av våre informanter med innvandrerbakgrunn nevnte som et eksempel på denne problemstillingen at mange personer med innvandrerbakgrunn ikke vet at man må ha et regnskap, referent eller andre praktiske ting rundt organisering. På spørsmål om tilbud om, og behov for, opplæring var det svært få av møteplassene som hadde organisert noen form for opplæring i det hele tatt. Ingen av dem som faktisk hadde fått opplæring, var helt fornøyde med den. Et flertall av de som ikke ble tilbudt opplæring, ønsket dette. Den typen opplæring som ble etterlyst av de informantene som savnet dette var "opplæring i demokrati", opplæring i hvordan organisasjoner fungerer i Norge, om organisasjoners plass i det norske samfunnet, og det praktiske rundt organisasjonsarbeid. I tillegg, som vi vil komme tilbake til, kan det virke som om det er behov for opplæring i hvordan møteplassene skal reklamere for seg selv og bruke media til møteplassens fordel.

Et par av informantene mente også at i enkelte tilfeller hadde deltakeres manglende norskkunnskaper vært til hindring. En informant kunne fortelle at etter erfaringer de gjorde

seg da møteplassen nettopp var etablert, hadde de nå et krav om at man måtte være ”høvelig god i norsk” for å delta. En annen informant mente at enkelte av deltakerne trengte norskopplæring, men det er uvisst om hun mente kommunen burde sørget for dette.

En av møteplassene hadde et eget opplegg for de av deltakerne som var flyktninger. Før alle møtene møttes representanter fra alle flyktninggruppene i kommunen, selv om det ikke var alle disse som var representerte på møteplassen, for å diskutere sakene som skulle opp på møtet. Dette gjorde at de som deltok i møteplassen som representanter for flyktningbefolkningen i kommunen følte at de hadde flyktningbefolkningen i ryggen, og at de var bedre forberedt til møtet.

Et av de internasjonale husene hadde også en ordning der de bisto med opplæring dersom noen etterlyste noe spesielt. De hadde med andre ord ikke en fast ordning, men hvis noen av brukerne av huset hadde spesielle behov for opplæring – for eksempel hvis noen skulle starte opp et tiltak – hjalp de frivillige ved huset til med dette.

Økonomiske midler – flere ressurser og stillinger

En av informantene, som ikke selv var deltaker i en møteplass, mente at dårlig økonomi var et hinder både i etablering og videre drift av slike tiltak som møteplasser er. Han mente at det er vanskelig å få tak i midler, og at dette kom av en kombinasjon av manglende politisk vilje og dårlig offentlig økonomi. Han opplevde også at det var vanskelig å få bevilget midler både kommunalt og fylkeskommunalt. Søkeprosessen omtales av informanten som ”selvmotsigende”, og vi fikk inntrykk av at han syntes denne prosessen var unødvendig avansert.

Flere av de andre informantene nevnte også dårlig økonomi som et hinder for møteplassens arbeid. Dette gjaldt ikke de av møteplassene som var tettest tilknyttet kommunens arbeid, som for eksempel innvandrerrådene. Likevel var det også her en informant som mente at, i tillegg til sekretæren, burde lederen vært betalt. Andre mente generelt at flere av stillingene burde vært lønnede, for å gjøre vervene mer attraktive. Flere av de informantene vi snakket med ga uttrykk for at de hadde problemer med rekrutteringen til de forskjellige vervene/stillingene. Det kan være mange årsaker til dette, men det er likevel et faktum at deltakelse i disse møteplassene ofte krever mye ressurser i form av tid og arbeid – kanskje mer enn mange tror.

I tillegg var det en informant fra et av de internasjonale husene som fortalte at de gjerne skulle ha arrangert flere aktiviteter, men at de manglet de nødvendige ressursene. Mest av alt ble det uttrykt ønske om flere betalte stillinger, men også mer penger til for eksempel å

arrangere kurs var også ønskelig. En annen informant fortalte at deres kommune også hadde hatt et internasjonalt hus, men at dette ble stengt fordi det manglet midler til drift. Senteret skal ha vært et populært tilbud, og det har i alle fall vært et ønske fra innvandrerbefolkningen i kommunen at det skulle åpne igjen.

Det var likevel ingen av informantene som oppga mangel på økonomiske ressurser direkte som grunn til at møteplassen ikke oppfylte sin hensikt. Om det er slik at møteplasser opphører å eksistere grunnet pengemangel er det vanskelig å trekke slutninger om på grunnlag av vårt materiale, ettersom vi ikke har sett på møteplasser som ikke eksisterer lengre. Det var likevel en av våre informanter som hevdet at viljen til å drive gode møteplasser, blir kvalt av mangelen på midler.

Ukjente møteplasser

Et fellestrekk ved så og si alle møteplassene i rapporten, er at medlemmene vi har snakket med mener den er lite kjent. Det var faktisk bare én informant som svarte ja på spørsmål om møteplassen var godt kjent blant lokalbefolkningen, og det var informanten ved moskeen. Det kan tenkes at dette henger sammen med at møteplassen her er tilknyttet et fysisk bygg, og at det er et bygg som er kjent i befolkningen på grunn av sin tilknytning til et stort tros- og livssynssamfunn. Dette gjelder også til en viss grad de internasjonale husene, hvor den ene informanten uttalte ”man kan alltid bli mer kjent”, men utdypet at det internasjonale huset ikke var så dårlig kjent blant kommunens innbyggere at de anså det som noe problem.

Et par informanter var usikre, mens et overveldende flertall mente at folk hadde liten eller ingen kjennskap til møteplassen. I hvilken grad det ble oppfattet som uheldig eller problematisk at møteplassen ikke var godt kjent, varierte. Noen informanter var opptatt av at møteplassen i det minste burde være bedre kjent blant personer med innvandrerbakgrunn, men helst av alle innbyggerne. Andre mente at det at den var kjent ikke var viktig for at den skulle fungere etter sin hensikt, men stort sett ønsket våre informanter at lokalbefolkningen hadde bedre kjennskap til møteplassen. Enkelte pekte på at et viktig aspekt ved arbeidet som blir gjort, er at det skal få ringvirkninger ut i storsamfunnet, og at dette er vanskelig hvis ikke folk kjenner til hva som skjer ved disse arenaene. I tilfeller der det finnes en møteplass som skal representere den lokale innvandrerbefolkningen, er det spesielt viktig å være kjent blant denne delen av befolkningen i kommunen. Hvis medlemmene av et innvandrerråd skal representere innvandrergrupper gjennom at de er representanter for ulike nasjonale organisasjoner, er det problematisk hvis ikke personene med samme bakgrunn faktisk er klar over at det finnes et råd og at de har en representant der. I forhold til rekruttering er det også problematisk å være

lite kjent. Folk må kjenne til en møteplass for å kunne involvere seg i den. I tilfeller der man går aktivt ut for å rekruttere en deltaker, er det selvsagt også en fordel om personen kjenner til møteplassen fra før.

En mulig årsak til at møteplassene er så lite kjent, er at mange av møteplassene vi har vært i kontakt med i prosjektet er relativt nye. De fleste møteplassene er under fire år gamle, og bare fem av dem ble etablert før år 2000. At de møteplassene som er nyetablerte, og ennå ikke har blitt kjent i lokalmiljøet, er ikke så rart. Dessverre gjelder det ikke bare dem. De eldste møteplassene vi har undersøkt er også lite kjent. En informant trekker dette frem som noe som lenge har ligget til hinder for møteplassens videre utvikling. Vi kan altså si at det er et generelt problem, og at det ikke bare gjelder de nyetablerte møteplassene.

For at møteplassene skal bli bedre kjent, spiller media en viktig rolle. Flere informanter har nevnt medieoppmerksomhet i forbindelse med etableringen av møteplassen, men sier at det ikke har blitt fulgt opp. Det har i de fleste tilfeller dreid seg om lokalaviser, men også lokal-TV og aviser på nett har blitt nevnt. En av våre kilder nevnte at "... media omtaler bare feil ting". Han utdypet at media var mer opptatt av å dekke konflikter og problemer fremfor å omtale positive ting de fikk til ved møteplassen. En annen informant nevnte en konferanse som ble arrangert i regi av møteplassen han deltok på, og uttrykte stor skuffelse over at den ikke ble dekket i noen form for lokale media. Når det gjelder oppmerksomhet fra media, kan det jo også diskuteres i hvilken grad møteplassene selv har ansvar for, og ressurser og kompetanse til, å ta kontakt og gjøre dem oppmerksomme på sin eksistens og sitt arbeid. Om man knytter dette opp til opplæringsbehov kan det være like viktig at deltakere av møteplasser får en form for opplæring i hvordan å forholde seg til, og bruke media.

Manglende kjennskap til møteplasser gjelder ikke bare i sivilsamfunnet, men også i det offentlige. En av våre informanter uttrykte stor frustrasjon over at innvandrerrådet personen var medlem av, ikke var kjent blant de offentlige etatene i kommunen. Hensikten med rådet var blant annet at det skulle fungere som en lokal høringsinstans. Problemet var at mange andre offentlige instanser ikke kjente til at rådet hadde denne statusen. Konsekvensen var at da intervjuet ble gjennomført hadde møteplassen fremdeles ikke fått en eneste sak til høring. Utfordringen med å ikke være kjent i det offentlige systemet gjelder spesielt møteplasser som har blitt etablert på initiativ fra personer med innvandrerbakgrunn, fremfor de som myndighetene selv har etablert, selv om det ikke var tilfellet i det nevnte eksempelet.

Politikerdeltakelse gir politisk tyngde

I et flertall av de møteplassene vi har undersøkt deltar politikere eller medlemmer av administrasjonen i større eller mindre grad. Tre av møteplassene vi har sett på blir ledet av ordfører, og en informant fra en av disse møteplassene fortalte: ”Det at ordføreren har valgt å stille som leder av [møteplatsen] har gitt det en politisk tyngde utad som det kanskje ikke ville hatt ellers. Det gjør at [møteplatsen] blir tatt på alvor”. Det er flere av informantene som har gitt uttrykk for at politikerdeltakelse i møteplatsen er viktig, dette gjelder særlig de møteplatsene som ikke har status som høringsinstans, og dermed lite direkte kontakt med kommunestyret. Det kan virke som om noen av informantene er bekymret for at møteplatsen og det arbeidet som gjøres der ikke skal tas på alvor, og mener at dersom politikere deltar er det med på å gi møteplatsen større politisk tyngde. En informant sa at ” [møteplatsen] er jo i hovedsak ment å være et rådgivende organ, men det virker som om man legger vekt på det som utformes der”. Han fortalte videre at han tror at siden sakene som behandles der er positive tiltak i forhold til integrering er det vanskelig for politikerne å ”sette seg i mot”.

På den andre siden er det informanter som fortalte at de føler de er ”avhengig av politisk velvilje” for å få saker videre i systemet. De av møteplatsene som kun har en rådgivende funksjon, er ofte avhengige av at de politikerne som sitter der tar saker som blir diskutert i møteplatsen videre. Enkelte informanter gir uttrykk for at dette kan være et hinder for møteplatsens arbeid. Flere av informantene uttrykte også at politikerne som deltar, og hvor villige de er til å ta saker videre, avgjør hvor vellykket møteplatsen er. I tillegg er det viktig at også politikere som ikke deltar i møteplatsen tar den på alvor, og er villige til å lytte til forslag og råd fra møteplatsen.

Vil ha mer samarbeid

På spørsmål om forslag til forbedringer på møteplatsen var det flere av informantene som ønsket seg mer samarbeid med andre aktører. Enkelte av disse hadde allerede et samarbeid med andre aktører, og ønsker enten et tettere samarbeid med disse, eller nytt samarbeid med andre. Blant de av møteplatsene der deltakerne i stor grad består av representanter fra forskjellige innvandrersorganisasjoner var det noen som fortalte at enkelte av organisasjonene de har invitert velger å ikke delta. Det oppgis flere grunner til dette. For eksempel var det en informant som fortalte at en innvandrersorganisasjon som representerer en bestemt nasjonalitet hadde valgt å ikke delta fordi de følte seg godt nok representert gjennom sin egen organisasjon. En annen fortalte at en av organisasjonene de hadde invitert til å delta hadde mye rot i organiseringen, og dette gjorde at de ikke hadde klart å stille representant.

Andre møteplasser ønsker seg mer kontakt med politikerne. Dette henger kanskje sammen med det vi har nevnt tidligere om at kontakt med, og eventuelt deltakelse av politikere, av mange oppfattes som nøkkelen til å nå videre opp i det politiske systemet med sakene sine. Siden dette også gjelder noen av de møteplassene der politikere allerede er representert, kan det være at informantene føler at de politikerne som sitter der ikke gjør nok for å bringe saker som tas opp videre, og at man ønsker å løse dette problemet med tettere kontakt med det politiske systemet og kommunen.

Også andre kommunale organer ønskes det mer kontakt med. Noen informanter nevnte at flyktningkontoret og flyktningkonsulenten var tett involvert i flere av møteplassene vi har sett på, og oftest i en sekretærrolle. En av informantene fortalte at i hans kommune ble initiativ ofte tatt av møteplassens deltakere, men det var flyktningkontoret som iverksatte tiltak man var blitt enige om. Det er her ofte snakk om tiltak i forhold til integrering, som for eksempel drift av kafé, eller samarbeid med Røde Kors om flyktningguide. Så selv om møteplassen ikke har beslutningsmyndighet, og kun ment som et rådgivende organ, fører mange av sakene de tar opp frem.

Flere av møteplassene nevnte også at de ønsker samarbeid med politiet. Det er, som nevnt tidligere i rapporten, enkelte møteplasser der initiativet er tatt av politiet, hvor møteplassen allerede har et tett samarbeid med politiet. Ønsket om tettere kontakt med politi ønskes dermed ikke av disse, men av noen få av de andre møteplassene. Det er noe usikkert hva denne kontakten skulle dreie seg rundt, men det er mulig at det er snakk om at man ønsker å samarbeide med politiet bare i enkelte saker. Noen nevnte også at de ønsker seg tettere samarbeid med forskjellige kommunale organer. NAV nevnes her, og enkelte har også hatt kontakt med dem. Krisesentre er en annen instans et par av informantene nevnte at de kunne tenkt seg å samarbeide mer med.

Det er flere av informantene vi har snakket med som ønsker et tettere samarbeid med IMDi, og flere mente også at IMDi burde komme mer aktivt på banen, og bidra til å ta initiativ til etablering og videre drift av møteplasser. Det var også et par informanter som mente at IMDi burde tatt ansvar for å arrangere den typen opplæring som er nevnt tidligere, som kurs i organisasjonsliv og andre praktiske ting rundt møteplasser. Dette er mest sannsynlig uttrykk for et generelt ønske om at staten skal ta større grep i forhold til etableringen og ansvaret for slike møteplasser, ettersom dette ansvaret ligger på kommunene i dag.

Av de møteplassene vi har sett på som er fylkeskommunale var det noen som ga uttrykk for at de har lite kontakt med fylkeskommunen, og egentlig ser seg selv som mer lokale møteplasser. En av disse ønsket seg mer kontakt med fylkeskommunen.

Nettverk og samarbeid – noe vi kan lære av Danmark?

Ved flere anledninger har vi snakket med informanter som etterlyser et større samarbeid mellom møteplasser. Mange deltakere ved møteplasser ønsket at det skal være mer kontakt mellom møteplassene, slik at man kan dra nytte av hverandres erfaring. Mange følte de måtte ”finne opp kruttet” på nytt hver gang det skal etableres en møteplass, og savnet i denne sammenheng at noen gir tips og råd til hvordan dette skal gjøres på en god måte. Større grad av nettverksbygging kan også være fordelaktig for arbeidet som gjøres i møteplassene, i følge informantene. Dette vil kunne bidra til å myndiggjøre møteplasser ytterligere i sitt arbeid, fordi de er en del av et større nettverk. Kanskje har andre møteplasser de samme problemer som ens egen, og kanskje har noen konstruktive løsninger der andre kommer til kort.

Det kunne i denne sammenhengen vært hensiktsmessig å ha et nettverk der man kan dele erfaringer med andre møteplasser. En informant i et innvandrerråd fortalte at det var i utgangspunktet meningen at KIM skulle ha en representant i rådet deres, men at dette aldri ble noe av. Generelt sett var informanten skuffet over innsatsen til KIM, INLO og IMDi i forhold til innvandrerrådets arbeid. Med andre ord hadde informanten forventet at disse instansene skulle være mer på banen og bidra med et større nærvær og samarbeid. Slike meninger ser vi går igjen i flere møteplasser vi har sett på. Man kan dermed si at det etterlyses et mer etablert system for møteplasser, der man kan få støtte og hjelp og utveksle gode og dårlige erfaringer.

Til forskjell fra Norge, har Danmark en ordning som i noen grad tilsvarer et slikt nettverk som er beskrevet her.⁶⁸ I Danmark har man et mer synlig system der alle møteplasser har en bestemt plass på ulike nivåer. Rådet for Etniske Minoriteter er et nasjonalt organ. Dette rådet har publisert en håndbok som kalles ” Gode integrationsråd – En håndbog” som gir tips og råd til hvordan man etablerer gode møteplasser, som kalles integrasjonsråd, i kommunene i Danmark.⁶⁹ Her beskrives det at alle integrasjonsrådene kan være med på å velge representanter til Rådet for Etniske Minoriteter så lenge de oppfyller organiseringskravene som dette rådet har nedsatt. Hvert kommunale integrasjonsråd bidrar med medlemmer til et såkalt ”Repræsentanskab” som igjen velger ut 14 representanter som skal utgjøre det nasjonale organet Rådet for Etniske Minoriteter. Dette rådet skal ha som oppgave å være et

⁶⁸ Rådet for Etniske Minoriteter, 2006, 42-43

⁶⁹ Rådet for Etniske Minoriteter, 2006

rådgivende organ for integrasjonsministeren, følge med på hva som foregår i integrasjonspolitik- og debatt i samfunnet, og ha oversikt over hva som skjer i de kommunale integrasjonsrådene.⁷⁰ Her ser man at det finnes et etablert og formalisert hierarki, der det går en direkte linje fra kommunale integrasjonsråd og opp til det nasjonale Rådet for Etniske Minoriteter. Man kan dermed tenke seg at man får et tettere samarbeid mellom de ulike nivåene av møteplassarbeid, og et system som er bedre egnet til å sikre innflytelse for innvandrerbefolkningen både på lokalt og nasjonalt nivå.

Dette kan illustreres ved at Rådet for Etniske Minoriteter har laget denne håndboken som kommer med konkrete tips og råd til hvordan etablere gode integrasjonsråd, og hvordan jobbe godt med de rådene som allerede eksisterer. Dette kan sees som en hjelpende hånd som strekkes fra nasjonalt til lokalt nivå. Rådet for Etniske Minoriteter har i forkant av arbeidet med denne håndboken reist rundt til alle integrasjonsrådene i landet, for å skaffe seg en oversikt over hvordan de fungerer i praksis og hvilke problemer som krever veiledning. I håndboken ser man at Rådet kommer med forslag til hvordan man går frem i vanskelige situasjoner, og strategier til hvordan man kan mestre problemer i samarbeidet.⁷¹ Rådet for Etniske Minoriteter skal slik jobbe aktivt med å bistå de kommunale integrasjonsrådene i deres arbeid.

Ettersom det fra flere hold etterlyses et større samarbeid mellom møteplassene i Norge, bør det vurderes om vi kan lære noe av den danske ordningen. Det er vanskelig for oss å vite hvor godt denne ordningen fungerer i praksis i Danmark. Det er ikke klart hvor stort samarbeidet er horisontalt mellom integrasjonsrådene, men det ser i alle fall ut til at et mer vertikalt samarbeid er på plass her. Dersom man kunne tillegge KIM eller en annen landsdekkende instans en sterkere rolle som settes i større forbindelse til lokale møteplasser, slik som Rådet for Etniske Minoriteter ser ut til å ha i Danmark, kunne dette potensielt være til stor hjelp for de lokale møteplassene. Dette kunne gitt dem et tettere nettverk, og kanskje hadde det i denne sammenheng vært fordelaktig med en organisering som oppfordret til tettere kontakt horisontalt mellom lokale møteplasser. Det er sannsynlig at dette ville lettet arbeidet deres, fordi et slikt nettverk kan gi bistand og støtte til konfliktløsning, vanskelige saker, og praktiske problemer. Kanskje ville møteplassene i et slikt tilfelle også kunne stå noe sterkere i samarbeidet med både lokale og sentrale myndigheter, fordi møteplassene har et nettverk av andre møteplasser i ryggen.

⁷⁰ Rådet for Etniske Minoriteter, 2006, 12, 42

⁷¹ Rådet for Etniske Minoriteter, 2006

Frivillighet og engasjement. – Om deltakerne og rekruttering.

Tidlig i arbeidet med prosjektet oppdaget vi at de samme navnene stadig gikk igjen og dukket opp i mange ulike møteplasser og organisasjoner. Dette gjaldt både i IMDi's kartlegginger og i våre egne undersøkelser. Personene som deltok engasjerte seg ofte ved mer enn bare én møteplass, og hadde også ofte verv i andre organisasjoner eller drev politisk arbeid i tillegg. Disse personene ble ofte omtalt av informanter som "ildsjeler" eller ressurspersoner. Brochmann og Rogstad bruker begrepet "minoritetseliten", som "representeres av personer med minoritetsbakgrunn som har en posisjon hvor de kan målbære interesser og/eller ha innflytelse innad i minoritetsgruppene og på majoritetsarenaene".⁷² Det kan til en viss grad sies at de ressurspersonene vi snakker om i møteplassene, kan være en del av en slik minoritetselite, ettersom de skaffer seg innflytelse gjennom sitt engasjement. På denne måten dras det paralleller mellom våre møteplassdeltakere og Brochmann og Rogstads "elite".

I forbindelse med et møte vi deltok i, med representanter fra de regionale IMDi-kontorene ble fenomenet med at det er de samme personene som deltar i flere møteplasser diskutert, og vi spurte om de så dette som problematisk ved møteplassene. De fremhevet at størsteparten av frivillig arbeid i Norge baserer seg uansett på et fåtall personer som deltar i flere aktiviteter, og at dette ikke er spesielt for møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter. Fenomenet med frivillige som har mange baller i luften og engasjerer seg på mange forskjellige arenaer går igjen i hele befolkningen, både med og uten innvandrerbakgrunn. Hvis det ikke fantes personer som var villige til å bruke tid og energi på å drive med slikt arbeid uten å få lønn for det, ville det også vært vanskelig for de fleste av møteplassene å eksistere.

Noe av tanken bak møteplasser er å mobilisere personer med innvandrerbakgrunn, og at møteplassene kan fungere som en opplæringsarena for videre arbeid innenfor politikk eller annet organisasjonsarbeid. Hvis det er de samme personene som deltar i mange ulike møteplasser, vil dette i praksis bety at den totale andelen av innvandrerbefolkningen som kunne vært møteplassdeltakere blir lavere enn hvis deltakelsen i større grad hadde vært jevnt fordelt. Selv om dette kan være et problem, med tanke på at driften av møteplassene da avhenger av relativt få personer, er likevel det viktigste at de som faktisk deltar er motiverte. Når møteplasser etableres ønsker man ofte å rekruttere personer man vet er interessert i og har kunnskap om innvandrersaker. Det er vanlig å henvende seg til personer som har markert seg i politikken, i forbindelse med organisasjoner, i andre møteplasser, eller som er kjent for å

⁷² Brochmann og Rogstad i Bengtsson, 2004, 322

være engasjerte og aktive i denne typen arbeid. På denne måten sikrer man kvalitet blant deltakerne, men man risikerer også at de samme personene deltar flere steder.

Møteplasser for alle?

For å problematisere dette fenomenet med at mange av de samme personene engasjerer seg i flere møteplasser, er det interessant å se på hvilken posisjon denne gruppen av deltakere får gjennom møteplassene. Vi ser at det er en liten del av innvandrerbefolkningen som deltar og i praksis betyr dette at en relativt liten gruppe av deltakere skal representere innvandrerbefolkningen i sin helhet. Det bør stilles spørsmål ved om det er riktig at en liten gruppe av personer skal representere hele innvandrerbefolkningen. Dette gir deltakere relativt stor makt, og det er ikke nødvendigvis slik at denne har legitimitet blant de som skal være representert.

De fleste møteplassene vi har undersøkt stiller enkelte krav til deltakerne. Tilbakemeldinger på at det å beherske godt nok skriftlig og muntlig norsk, har ikke bare vært viktig i forhold til opplæringsbehov, men krav om tilfredsstillende språkkunnskaper hos deltakerne kan utelukke en del personer med innvandrerbakgrunn, og kan virke ekskluderende for de som ennå ikke har lært seg språket godt nok. Disse personene kan trolig fungere og bidra i en møteplass til tross for sine språkvansker, for eksempel ved bruk av tolk. Spørsmålet er i hvilken grad alle personer med innvandrerbakgrunn som ønsker å delta i møteplassene har mulighet til å komme til. Dersom enkelte faktorer som språkkunnskaper, forkunnskaper om og tidligere erfaring med norsk organisasjonskultur, utdanning, og nettverk av kontakter er avgjørende for sjansen til å få delta, kan dette bidra til at muligheter for å innflytelse er forbeholdt en mindre gruppe av personer med innvandrerbakgrunn.

Noe av hensikten med møteplasser er at personer med innvandrerbakgrunn som deltar skal lære seg det politiske systemet, og at møteplassene bidra til å øke politisk integrering. Dersom det er slik at det kun er den delen av innvandrerbefolkningen som er aktive og allerede har erfaring med det politiske systemet i Norge som deltar i møteplassene, kan dette være problematisk. En mulig måte å løse dette på kan være at møteplassene selv tilbyr opplæring og at medlemmene på den måten fort kan tilegne seg ønskede kunnskaper. Vi har fått en rekke tilbakemeldinger på at deltakerne ved møteplassene har behov for og ønsker opplæring, mens det er svært få av de undersøkte møteplassene som tilbyr dette. Dette er nok en faktor som kan bidra til at det er de med allerede gode kunnskaper om slikt arbeid som prioriteres i rekrutteringen.

Selv om man kan si at alle er tjent med at det er dyktige og engasjerte personer som deltar ved møteplassene, er det også viktig at andre som ønsker å delta ikke blir ekskludert. I den grad det finnes noen "elite" ved møteplassene kan man diskutere om det er ønskelig at denne gruppen skal utvides og omfatte flere personer enn den gjør i dag. Det er i forhold til utvidelsen og opplæringen av den fremtidige gruppen av deltakere at lokale møteplasser i flere tilfeller har forbedringspotensial. I forbindelse med dette kan det virke fornuftig å prøve å oppnå en kombinasjon av deltakere med og uten erfaring. Man kan på den måten få tak i dyktige personer og utnytte deres erfaring samtidig som nye deltakere får en mulighet til å slippe til.

Individuelle motiver og ressurser

Det politiske engasjementet kan tenkes å være påvirket av de tilgjengelige, individuelle ressursene man har til rådighet. Disse "politiske ressurser", det vil si de forhold som gir den enkelte vilje og evne til å delta i den politiske beslutningsprosessen,⁷³ er definert på forskjellige måter av forskjellige forskere. De faktorene som går igjen er gjerne inntekt, utdanning og organisasjonstilknytning. I følge SSB er ikke-vestlige innvandrere en av gruppene som er sterkt overrepresentert blant de med lav inntekt⁷⁴. Dette kan være problematisk da disse er en del av den målgruppen møteplassene ønsker en økt deltakelse fra. Utdanning kan også være med på å påvirke den politiske deltakelsen, også sett i sammenheng med at utdanning gjerne virker inn på inntekt. Undersøkelser utført av SSB i 2003 viser at stadig flere personer med innvandrerbakgrunn tar høyere utdanning,⁷⁵ og at enkelte innvandrergupper har høyere utdanningsnivå enn gjennomsnittet av resten av Norges befolkning.⁷⁶ Det som er interessant når det gjelder disse undersøkelsene er ikke statistikken i seg selv. Poenget er at det finnes individuelle forskjeller både mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen, men også på tvers av disse gruppene.

Også motivasjonsressurser og integreringsressurser kan påvirke det politiske engasjementet. Motivasjonsressurser dreier seg om hvilken politisk interesse man har og om man tror at man kan påvirke utfallet av politiske beslutninger, mens integreringsressurser tar for seg graden av kunnskap om samfunnet og systemet man er en del av.⁷⁷ Begge disse typer

⁷³ Rogstad 2007, 47

⁷⁴ Statistisk Sentralbyrå (SSB), 2007b, *Inntekt: temaside*

⁷⁵ Statistisk Sentralbyrå (SSB). 2004b. "Innvandrere tar høyere utdanning". *Utdanningsinstitusjoner, inkl. barnehager*

⁷⁶ Statistisk Sentralbyrå (SSB), 2003, "Mange innvandrergupper mer utdannet enn resten av folket", *Utdanningsnivå*.

⁷⁷ Lise Togeby, gjengitt i Rogstad 2007, 48.

ressurser har blitt utpekt av våre informanter som viktige forhold som etter deres oppfatning kan være med på å bestemme hvor godt en møteplass fungerer.

Risikoen med et system som i så stor grad baserer seg på enkeltpersoners engasjement, er at dersom disse forsvinner, raser systemet sammen. Som presentert her, kreves det tid og ressurser – både økonomiske og sosiale – for å delta i frivillige råd og utvalg. Som nevnt tidligere problematiserte en av våre informanter dette og lurte på hvorfor posisjonene i møteplassene ikke er lønnede. Enkelte møteplasser egner seg ikke til dette formålet – det ville for eksempel ikke være noe poeng i å skulle lønne alle som benytter seg av internasjonale hus' tilbud. Noen av våre informanter påpekte at sekretærstillingen ofte er en lønnet fast stilling, mens lederstillingen og deltakeres engasjement generelt ikke er betalt. Det er lederen som ofte står for driften av møteplassen og bruker mye tid på å koordinere møteplassen i seg selv, men også samarbeidet med andre instanser. Flere pekte på det stadig synkende engasjementet i den frivillige sektoren, både i innvandrerbefolkningen, men også i befolkningen som helhet. Dermed kan det her igjen understrekes betydningen av å anerkjenne at individuelle ressurser spiller en rolle når det gjelder engasjement, for eksempel gjennom faste lønnede stillinger.

Rekrutteringen

En informant fra en av møteplassene kunne fortelle at selv om de hadde annonsert etter deltakere til møteplassen, hadde ingen meldt seg. De hadde da skrevet en liste over alle flyktningene i kommunen og spurt hver av dem direkte om de ville delta. En håndfull hadde da meldt sin interesse. For å finne representanter fra resten av innvandrerbefolkningen hadde de så måttet benytte sine nettverk av personer med innvandrerbakgrunn de kjente til, eller som andre kjente til. Selv om det var problemer med å få tak i deltakere i utgangspunktet, mente informanten at møteplassen nå fungerte godt.

En annen informant mente at grunnen til at det var så få innvandrere som var engasjerte i denne typen tiltak i hans kommune, var at politikerne i alt for liten grad inviterte med personer med innvandrerbakgrunn. Han mente at det lå store ressurser i kommunens innvandrerbefolkning, som ikke ble benyttet av de lokale myndighetene. Den samme informanten mente også at det er "noe urealistisk å snakke om politisk bevissthet blant innvandrere i generelle termer. Mange bryr seg ikke særlig om politikk, fordi de er opptatte med å lære seg norsk, skaffe seg jobb, og takle problemer rundt det å være ny i Norge". Han mente at det ikke er sikkert at personene med innvandrerbakgrunn i hans kommune har vært lenge nok i Norge til å bry seg om norsk politikk. Det er, i følge informanten, hovedsakelig

den delen av innvandrerbefolkningen som er etablert i Norge som har forutsetninger til å kunne forstå politikken her og mene noe om denne. Her kan det virke som om enkelte av informantene mener at personer med innvandrerbakgrunn må engasjeres, eller bli direkte invitert, for at de skal delta i disse møteplassene. Det kan virke som om mange av personene med innvandrerbakgrunn ikke er politisk engasjerte i det norske samfunnet, og at det er, som nevnt tidligere, de som er mest engasjerte i utgangspunktet som finner veien til møteplassene.

En annen informant mente at ”nye innvandrere forventer å få alt lagt i fanget”, og at ting var mye vanskeligere da hun selv kom til Norge. Andre fortalte at deltakerne med innvandrerbakgrunn i deres møteplasser ble valgt av innvandrerorganisasjonene i kommunen eller fylkeskommunen. Dersom det er slik at det er vanskelig å få personer med innvandrerbakgrunn til å delta i møteplassene, er det forståelig at møteplassene velger å rekruttere sine deltakere fra andre møteplasser eller organisasjoner, fordi de da vet at de som deltar mest sannsynlig er aktive og engasjerte. I tillegg letter det arbeidet for møteplassen dersom den ikke selv trenger å drive rekrutteringsarbeidet, men overlater dette til andre, som for eksempel organisasjoner eller andre møteplasser. Disse faktorene bidrar også mest sannsynligvis til den tidligere nevnte tendensen til at ”eliten” av innvandrerbefolkningen dominerer møteplassene.

En annen informant mente at mangelen på organisasjonserfaring ikke bare gjorde deltakelsen vanskelig, men at dette også kunne være noe av grunnen til at det kan være vanskelig å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn til mange av møteplassene. De kan være usikre på hva som er forventet av dem som deltakere i en møteplass, og det kan være mye å sette seg inn i dersom en ikke har noe som helst erfaring med norsk organisasjonsliv. Den samme informanten foreslo også at vanskelighetene med rekrutteringen kan ha sammenheng med at personer med innvandrerbakgrunn noen ganger ”spiller på et annet nivå enn politikerne og administrasjonen”. De kan altså lett føle seg underlegne i møtet med kommunens utsendte. Det er dermed viktig at representanter for myndighetene ikke overser eller bagatelliserer den maktubalansen som sannsynligvis oppstår når de tilsynelatende møter på like fot med representanter for innvandrerbefolkningen.

Geografiske og demografiske forskjeller

Ulike kommuner har ulike utfordringer, også når det gjelder integrering. Mens enkelte kommuner knapt har innbyggere med innvandrerbakgrunn, er det andre kommuner hvor personer med innvandrerbakgrunn utgjør en stor del av befolkningen. Det er også forskjell i typen innvandring, noen kommuner – særlig byer – har stor grad av arbeidsinnvandring, andre

– særlig distriktskommuner – har for eksempel asylmottak, og det er sannsynlig at forskjellige befolknings- og innvandrergrupper kan ha forskjellige behov.

Et av kontaktutvalgene vi har snakket med hadde en ordning der deltakerne besto av politikere, administrasjonen, flyktninger og personer med innvandrerbakgrunn. Denne delingen var gjort bevisst, fordi man mente at flyktningrepresentantene kunne ”lære av” representantene med innvandrerbakgrunn, da disse hadde lengre botid i kommunen, og dermed visste mer om hvordan det var å bo der. De hadde gjort svært positive erfaringer med dette opplegget, og informanten fortalte at flyktningene ble inspirert av å ha deltakere med innvandrerbakgrunn i møteplassen. På denne måten kan det være fruktbart å skille de forskjellige delen av innvandrerbefolkningen fra hverandre, og ikke snakke om ”innvandrerbefolkningen” under ett.

Det er ikke bare forskjeller i innvandrerbefolkningen som skiller kommunene vi har sett på, fra hverandre. Størrelsen på kommunen, og også størrelsen på innvandrerbefolkningen, kan ha betydning for hvilke utfordringer disse møteplassene møter. Små kommuner vil som oftest ha færre personer med innvandrerbakgrunn enn større kommuner, og dermed færre potensielle møteplassdeltakere. Det er også små kommuner som har størst grad av fraflytting, og de kan av denne grunn ha større problemer med å holde møteplasser i gang enn større kommuner har. Større kommuner har gjerne tilflytting fremfor fraflytting, og dermed ofte en jevn tilstrømning av personer med innvandrerbakgrunn. Fordelen med dette er at en ikke blir like avhengig av såkalte ”ildsjeler” som man gjerne blir i små kommuner, fordi det er flere å velge mellom som kan erstatte eventuelle utflyttere. På samme tid kan en stor og variert innvandrerbefolkning gjøre at det blir vanskeligere for en møteplass å representere alle kommunens etniske grupper.

Flere av informantene fra møteplassene i distriktene beskriver en svært mobil innvandrerbefolkning, mange flytter innen de første fem årene i kommunen. I følge et notat fra SSB,⁷⁸ er det stor forskjell på hvor i landet det er mest tilflytting og fraflytting, mest fraflytting er det for eksempel fra Finnmark og Troms. Som en av våre informanter påpekte, er tendensen den samme for etniske nordmenn også, bare ikke like sterk. Mellom 1994 og 2006 var nettoinnflyttingen til de mest sentrale kommunene i landet 80.000.⁷⁹ Personer med innvandrerbakgrunn sto for 1/3 av nettoinnflyttingen i landet, selv om denne

⁷⁸ Tanja Seland Forgaard, 2005, 12, ”Monitor for sekundærflytting: En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1994-2003”, Notat 2005/13. (Statistisk sentralbyrå (SSB), seksjon for befolkningsstatistikk)

⁷⁹ Statistisk Sentralbyrå, 2007c, ”Sentraliseringen tiltar”, *Flyttinger, inn- og utvandring*. ”Nettoinnflytting” beskriver forholdet mellom antallet som flytter til, og antallet som flytter fra kommunen. Dersom det er flere som flytter til enn fra blir det *innflytting*, motsatt er det snakk om *fraflytting*.

befolkningsgruppen bare utgjør 8 prosent av befolkningen.⁸⁰ Som nevnt tidligere er det mange av disse møteplassene som i stor grad baserer seg på engasjerte enkeltindivider, og mange av de samme menneskene går igjen i flere møteplasser. Når slike ressurspersoner flytter ut av kommunen, kan det bli vanskelig å holde tiltak i gang. For andre møteplasser igjen har ikke denne mobiliteten så mye å si. For eksempel forteller ett av de internasjonale husene at det i stor grad er de som er nye i kommunen som benytter tilbudet deres, og at de fleste kommer sjeldnere eller slutter helt å komme når de har etablert et eget nettverk. Det må likevel nevnes at disse sentrene i stor grad er avhengig av frivillige, og at man må anta at det også er en viss gjennomtrekk av disse dersom det er stor mobilitet i kommunens innvandrerbefolkning.

”Det viktigste er at det fungerer” versus representativitet

Vi har spurt nesten alle informantene om deltakerne i møteplassen er representative for innvandrerbefolkningen i kommunen, og om dette var noe det er lagt vekt på i utvelgelsen av deltakerne. I flere av møteplassene har kommunen et ansvar for å velge deltakere til møteplassen, ofte fra en liste over aktuelle personer med innvandrerbakgrunn. Denne listen er enten satt sammen ved hjelp av nettverk, eller ved at personer med innvandrerbakgrunn har meldt sin interesse. I alle offentlige utvalg skal ”hvert kjønn være representert med minst 40 prosent”,⁸¹ og mange av våre informanter har trukket frem at det har blitt lagt vekt på andelen kvinner i forbindelse med etablering og rekruttering til møteplassene. Når kommunen har stått for utvelgelsen ser det også ut til at det i stor grad er tatt hensyn til hvor i verden deltakerne har bakgrunn fra, og spredningen er stor. Samtidig har disse møteplassene ofte begrenset med plasser, så det er sjelden plass til at alle opprinnelseslandene til innvandrerbefolkningen i en kommune kan være representert samtidig.

Det er noen møteplasser, for eksempel dialogfora, der det i langt mindre grad er lagt vekt på etnisk bakgrunn enn på deltakernes øvrige egenskaper og bakgrunn fra organisasjoner eller arbeid. Informantene fra disse møteplassene forteller at det er viktigere at møteplassen fungerer, og at det er god dialog mellom deltakerne, enn at sammensetningen av møteplassen er representativ for innbyggerne i kommunen.

Det er også, som nevnt tidligere, noen av informantene våre som fortalte at enkelte etniske grupper eller nasjonaliteter bevisst velger å holde seg utenfor, og ikke ønsker å delta. Denne informanten la vekt på at man må huske at ikke alle personer med innvandrerbakgrunn

⁸⁰ Statistisk Sentralbyrå, 2007c

⁸¹ Lov om likestilling mellom kjønnene (Likestillingsloven), 1978, § 21. (Tilgjengelig fra: Lovdata)

er like, og at man ikke må anta at alle disse har samme behov og preferanser. Det kan være flere årsaker til at enkelte velger å ikke delta i denne typen møteplasser. Problemet med dette er at ikke hele kommunens innvandrerbefolkning vil være representerte i møteplassen. Dette kan føre til at møteplassen mister legitimitet, hvilket kan være et tap både for de som ikke deltar og de som deltar i møteplassen.

Det kan videre være fruktbart å skille mellom de forskjellige typene møteplasser når vi snakker om representativitet. For de av møteplassene som har som mål å gjenspeile innvandrerbefolkningen, og representere synene til alle disse ulike gruppene, vil representativitet være svært viktig. Dersom en møteplass har representativitet som uttalt mål, men ikke klarer å oppfylle dette på en tilfredsstillende måte vil det kunne gå utover møteplassenes legitimitet. Men for en møteplass som har dialog, forståelse og erfaringsutveksling som hovedmål, vil ikke representativitet være like viktig. For møteplasser som for eksempel internasjonale hus eller dialogfora, vil det dermed ikke være like viktig at deltakerne er representative for kommunens innvandrerbefolkning. For mer formelle typer møteplasser, som kontaktutvalg og innvandreråd – møteplasser som i større grad er regnet som politiske organer – ser representativitet ut til å være viktigere.

Politisk innflytelse

Våre møteplasser ble definert med utgangspunkt i at de, blant annet, har en reell mulighet for at innvandrerbefolkningens stemmer skal høres i politiske beslutningsprosesser. Dette gjelder alle møteplassene vi har vært i kontakt med. Enkelte av møteplassene har skilt seg ut i den forstand at de også kan påvirke de politiske beslutningsprosessene direkte, gjennom sin funksjon som høringsinstans og rådgivende organ. Når vi snakker om politisk innflytelse mener vi deltakerne ved møteplassens muligheter for å bli hørt i – og få gjennomslag for – saker som er viktige for innvandrerbefolkningen på lokalt nivå.

Brochmann og Rogstad trekker en interessant konklusjon som vi kan se en parallell til i vår oppgave. De har stilt innvandrerorganisasjoner spørsmålet om de deltar i beslutningsprosesser, på lokalt eller nasjonalt nivå, og i hvor stor grad. Hele 50 prosent av de spurte svarte at de har vært i kontakt med politikere/myndigheter på lokalt nivå i forbindelse med en beslutningsprosess, mens bare 12,5 prosent svarer de er blitt spurt om å delta eller faktisk har deltatt i selve beslutningsprosessen⁸². Dette stemmer godt overens med våre funn om at mange av møteplassene har status som høringsorgan og/eller rådgivende organ, mens ingen av dem har delegert beslutningsmyndighet. Brochmann og Rogstad mer enn antyder

⁸² Brochmann og Rogstad i Bengtsson, 2004, 335-337.

videre at mangelen på beslutningsmyndighet har sammenheng med at innvandrersorganisasjonene blir brukt som legitimitetsgrunnlag. Ved å la organisasjonene få lov til å uttale seg gir det inntrykk av at de deltar i beslutningsprosessen, uten at de har noe del i selve avgjørelsen.⁸³ Dette kan også være tilfellet for enkelte av møteplassene vi har undersøkt.

På grunn av begrenset tid, og fordi vi mener kvantitative metoder ville egnet seg bedre til det, har vi valgt å ikke forsøke å måle de forskjellige møteplassenes grad av reell politisk innflytelse. Vi har dermed avgrenset denne delen av vårt arbeid til å undersøke om våre informanter mener at de som deltakere har innflytelse. Resultatet av vår undersøkelse er at mange av informantene mener at de har en viss grad av innflytelse gjennom sin deltakelse i møteplassen., selv om et flertall ønsker større mulighet til innflytelse. At mange av informantene opplever at deres deltakelse i møteplassen bidrar til innflytelse er positivt, men samtidig må vi være oppmerksomme på at det ikke er sikkert at informantene ville fortalt det dersom de ikke følte de hadde noen form for innflytelse. Det er grunn til å anta at en deltaker ved en møteplass ville finne det umotiverende dersom han eller hun ikke hadde noen grad av innflytelse. Opplevd innflytelse kan altså være viktig for motivasjonen. Det kan være stor forskjell mellom reell og opplevd innflytelse. Selv om noen uttrykker at de føler at de har innflytelse gjennom sin deltakelse i en møteplass, betyr ikke dette nødvendigvis at de faktisk har innflytelse. Hvis møteplassen får saker på høring, kan deltakerne mene at de har innflytelse, men hvis de som skal behandle sakene aldri tar hensyn til møteplassens anbefalinger er innflytelsen fraværende.

Møteplasser som alternativ politisk kanal

Møteplasser ser ut til å stort sett være anerkjent som en legitim, alternativ kanal for politisk innflytelse for personer og grupper med innvandrerbakgrunn som i liten grad deltar i demokratiet gjennom de vanlige kanalene. Det er likevel relevant å stille spørsmål ved om en slik alternativ vei til politisk innflytelse egentlig er ønskelig i et demokratisk system. Enkelte av våre informanter fremhevet at det finnes oppfatninger om at møteplasser vil føre til en ytterligere segregering av innvandrerbefolkningen. Noen fryktet også at møteplasser kan bli en sovepute for lokale myndigheter i gjennomføring av integreringstiltak. Det kan diskuteres hvilken funksjon slike møteplasser skal tjene, og om de oppfyller sin funksjon tilstrekkelig til å være ønskelig i en større samfunnskontekst.

⁸³ Brochmann og Rogstad i Bengtsson 2004, 336-337

Det finnes altså en begrunnet motvilje mot slike møteplasser som vårt prosjekt har omfattet, selv om det i stor utstrekning er enighet om at det vil være nødvendig med slike tiltak en stund for å sikre økt politisk integrering. Dersom man ser på en del av bakgrunnen med etablering av møteplasser, om økt politisk integrering for innvandrerbefolkningen, kan det sies at det er mest ønskelig at disse skal delta i de vanlige kanalene til politisk innflytelse. Noen tar utgangspunkt i dette, og mener at en alternativ, politisk kanal ikke vil føre til økt deltakelse i de etablerte kanalene, og at denne deltakelsen er et krav man må stille til personer med innvandrerbakgrunn som ansvarlige og likeverdige borgere. I et slikt resonnement vil en møteplass være ansett som et demokratisk problem både fordi det blir støttet ekstra opp under enkelte grupper i samfunnet, og fordi disse gruppenes reelle innflytelse blir lavere enn den kunne ha vært uten slike ”sidespor”. I denne sammenhengen hevdes det også at den allmenne nytten ved møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter er liten, ettersom dette vil føre til ytterligere segregering. Enkelte steder har det, ifølge en informant, vært problemer med å overbevise det offentlige om at etableringen av en møteplass hadde vært nyttig, på grunn av lignende resonnementer. IMDi selv uttrykker overfor oss at det ideelle ville være om man ikke trengte slike møteplasser lenger om et par tiår, fordi man håper på at slike alternative, politiske kanaler etter hvert blir overflødige.

Jørgen Melve nevner at det bør stilles spørsmålsteget ved om slike møteplasser kommer i tillegg til, eller i stedet for vanlig politisk deltakelse. Han understreker som en konklusjon at dette vil variere geografisk. Der det enkelte steder kan være svært lav vanlig politisk deltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn, kan deltakelsen andre steder være relativt høy.⁸⁴

Melve nevner videre at ett alternativ for lokale myndigheter er å frasi seg ansvaret for å ta initiativ til slike ”kompensatoriske tiltak”⁸⁵ som møteplasser kan karakteriseres som, og forholde seg passive inntil innvandrerorganisasjonene etablerer møteplasser selv.⁸⁶ Dette betyr at Melve understreker lokale myndigheters rettighet til å la personer med innvandrerbakgrunn ta ansvaret for å organisere seg selv for å oppnå en større politisk integrering. Møteplasser er i alle fall foreløpig ikke lovpålagt, og det eksisterer heller ingen krav til det offentlige om å støtte for eksempel innvandrerorganisasjoner dersom de ønsker å etablere en møteplass. Det å forholde seg passiv til møteplassen kan være en mulighet for det offentlige, der man ikke ser nytten av møteplasser som et ”kompensatorisk tiltak”. Et

⁸⁴ Melve, 2002, 29,32

⁸⁵ Melve, 2002, 33

⁸⁶ Melve, 2002, 33

eksempel på en slik passiv holdning kan vises gjennom historien til en informant. Han hadde strevd for å etablere en møteplass i sin kommune, men møtte ingen forståelse fra det offentlige. Siden han verken hadde tid eller personlig økonomi til å jobbe videre med dette, ble hans innsats forgjeves. De lokale myndighetene her begrunnet sin passivitet med at dersom en slik møteplass skulle etableres, fikk innvandrerbefolkningen stå for dette selv, da det offentlige ikke så en slik møteplass som en ønskelig ordning i deres kommune. Man kan diskutere om det uansett vil være særlig hensiktsmessig å etablere møteplasser i kommuner der lokale myndigheter ikke er enige i at en møteplass er noe fruktbart.

Dersom lokale myndigheter har ønsket å etablere slike møteplasser kan man risikere at dette også kan fungere som et slags alibi, mens myndighetene samtidig nedprioriterer andre integreringstiltak. Dette får virkninger ved at møteplassen ikke får den innflytelsen den trenger for å fungere, men heller blir et redskap for ansvarsfraskrivelse fra myndighetenes side. Slike møteplasser er neppe ønskelige dersom effektene generelt er negative for integreringen i lokalsamfunnet.

Man kan dermed se møteplasser både som en alternativ vei til politisk innflytelse, og som opplærings- og treningsarenaer i demokrati og samfunnsdeltakelse for personer med innvandrerbakgrunn. Deltakere i møteplassene peker på ulike forhold som er viktige i en møteplass. Samtidig må man forsikre seg om at slike møteplasser ikke blir et hinder for integrering, eller en sovepute i integreringspolitikken på lokalt nivå. Dette gjelder blant annet at det opplæringsbehovet som finnes blir dekket, for eksempel gjennom økt samarbeid med andre instanser. For det andre at ressurser som tid, penger og nettverk påvirker graden av engasjementet hos deltakerne, og dermed bør disse forhold tas i betraktning når man etablerer en møteplass. Mange ønsker også at møteplassen blir bedre kjent i lokalsamfunnet, og at det finnes et nært samarbeid med lokale politikere. Det virker som møteplassene trenger et felles nettverk der erfaringer, kunnskaper, råd og god hjelp kan utveksles.

Kapittel 5: Oppsummering og avslutning

I første kapittel skrev vi at vi i denne oppgaven skulle ”samle kunnskap om erfaringer som er gjort både på godt og vondt”, med andre ord prøve å finne ut hva som gjør at møteplasser fungerer eller ikke fungerer. Med det mål for øyet har vi undersøkt 25 møteplasser, og snakket med rundt 50 informanter. Andre kapittel gir en kort innføring i bakgrunnen for behovet for møteplassene. I tredje kapittel kategoriserte vi disse møteplassene, på grunnlag av det informantene selv fortalte oss, og eksisterende litteratur på feltet. Dette viste oss at det er klare forskjeller mellom møteplassene, og at det ikke nødvendigvis er navnet på møteplassen som forteller hvordan den er organisert eller hvordan den fungerer. Selv om møteplassene kan plasseres i forskjellige kategorier, er det også noen fellestrekk som går igjen i de fleste av møteplassene, disse gikk vi igjennom i fjerde kapittel. Her diskuterte vi også problemet rundt rekruttering, og at det er tendenser til at de samme deltakerne går igjen i flere møteplasser. I tillegg diskuterte vi behovet for møteplasser i en større samfunnskontekst.

I dette kapittelet vil vi oppsummere oppgaven, og trekke ut det vi anser for å være de viktigste funnene. Målet er at kommuner, både de som har møteplasser fra før og de som tenker på å etablere nye, skal kunne dra nytte av våre informanters erfaringer.

Tips og gode grep

IMDi har ytret et ønske om at vi samlet alle ”gode grep” vi kom over i undersøkelsene våre, slik at de kan bringe disse videre til kommuner som planlegger å etablere møteplasser. Vi ønsker ikke å anbefale en bestemt type møteplass, siden forskjellige lokalsamfunn har behov for forskjellige typer møteplasser. Vi vil likevel liste opp noen fellestrekk ved møteplassene og etablering av disse som går igjen i våre informanters erfaringer, og som vi mener er viktige i forbindelse med etablering og videre drift av møteplassene.

Kommunene må analysere egne behov

I tiden vi har arbeidet med dette prosjektet har vi snakket med flere som hevdet at innvandreråd er det som fungerer best. En informant fra et av innvandrerådene mente også at det var viktig at IMDi anbefalte lignende råd til andre kommuner. Etter å ha sett på så mange forskjellige typer møteplasser som vi har gjort, vil vi påstå at dette er en forenklet sannhet. Møteplasser organisert etter rådsmodellen, kontaktutvalgsmodellen, dialogmodellen, og de andre møteplassene vi har sett på, har alle forskjellige funksjoner, selv om de til en viss grad overlapper hverandre. Det er derfor viktig at kommunen velger type møteplass etter behov, og ikke nødvendigvis etter hva som har fungert bra i andre kommuner.

Som vi har nevnt tidligere er det slik at rådsmodellen i hovedsak består av representanter med innvandrerbakgrunn, som oftest fra innvandrerorganisasjoner. Noen steder har det også deltatt politikere, men der det ikke gjorde det var rådene avhengige av å bli brukt som høringsinstanser for å ha noen form for innflytelse over politiske beslutninger. Mange av våre informanter har gitt uttrykk for at møteplassene er lite kjente for andre enn deltakerne, og for noen gjaldt dette også i forhold til lokale politikere. Som nevnt tidligere i rapporten var det en av informantene ved et nyetablert innvanderråd som påpekte at det ikke var noe poeng i å være høringsinstans når ingen visste at møteplassen fantes og de dermed ikke mottok noen saker på høring. Rådsmodellen er avhengig av at kommunens politikere kjenner til, og ikke minst anerkjenner, møteplassen slik at de bruker dens kunnskaper på områder som angår innvandrerbefolkningen. Møteplasser organisert etter rådsmodellen vil mest sannsynlig fungere best i kommuner der det er relativt stor politisk vilje til å ha et slikt organ, og der det finnes innvandrerorganisasjoner som har representanter å bidra med.

Møteplasser organisert etter kontaktutvalgsmodellen er på sin side ment å bidra til en større kontaktflate mellom innvandrerbefolkningen og det offentlige. Det har stort sett vært like mange representanter fra myndighetene som deltakere med innvandrerbakgrunn ved disse møteplassene. Informantene fra disse utvalgene har gitt uttrykk for at de ønsker å bli brukt som rådgivende organ, og at de vil være med i utredningen av saker som angår innvandrerbefolkningen i kommunen. Vi har også sett flere kontaktutvalg som fungerte godt som både høringsinstans og rådgivende organ, selv om man i enkelte slike utvalg er mer opptatt av å drive dialogarbeid fremfor å prøve å påvirke kommunens beslutninger. I motsetning til i rådsmodellen vil det alltid foregå en dialog på grunn av den store andelen med representanter fra myndighetene. Dette er også med på å bidra til at den potensielle påvirkningskraften ved en slik møteplass er stor. Som ved rådsmodellen vil nytten med møteplassen være begrenset hvis ikke kommunen benytter seg av møteplassens kompetanse. Man er også avhengige av at politikerne som sitter der er engasjerte, og villige til å ta saker videre i systemet. Dersom dette samarbeidet mellom deltakerne fungerer, vil møteplassens deltakere ha gode muligheter til å påvirke politiske beslutningsprosesser. Fordi deltakerne med innvandrerbakgrunn vanligvis er utvalgt av myndighetene kan kontaktutvalgsmodellen modellen være et bra alternativ til rådsmodellen i kommuner hvor det er få, eller ingen, innvandrerorganisasjoner å hente representanter fra. Selv om deltakerne med innvandrerbakgrunn i kontaktutvalgsmodellen i mindre grad er representative for innvandrerbefolkningen, ved at de ikke har vært gjennom en valgprosess eller representerer en organisasjon, er mulighetene for samarbeid og politisk påvirkning minst like gode som i

rådsmodellen. Kontaktutvalgsmodellen stiller samtidig andre krav til politisk vilje, ettersom man i denne modellen er veldig avhengige av de politikerne som deltar i utvalget.

Dialogmodellen har en annen måte å fungere på, ettersom medlemmene i disse møteplassene utelukkende rekrutteres på bakgrunn av personlige egenskaper og nettverk. De informantene vi har intervjuet fra dialogforaene er også blant de som er mest fornøyd med møteplassen sin. Dette har nok sammenheng med at mange følte at samarbeidet fungerte bra, hvilket enkelte av informantene så i sammenheng med at deltakerne var ”håndplukket” til oppgaven. Samtidig som deltakerne i dialogforaene var blant de som var mest fornøyd med sin møteplass, er det viktig å huske på at de nok også er de som har hatt minst press på seg for å ha innflytelse. Dialogmodellen er langt mer uformell enn for eksempel rådsmodellen, og kan bare til en viss grad fungere som en erstatning for denne typen møteplass. Møteplassene organisert etter de forskjellige modellene kan mest sannsynlig utfylle hverandre. En informant fortalte at flyktningene i kommunen hadde ytret et ønske om både et formelt og et uformelt forum. I slike tilfeller er det at dialogmodellen kan være et viktig tilskudd til en eksisterende og mer formell møteplass. Dialogfora er spesielt velegnet til å arbeide med konkrete tema og flere av dialogforaene vi har sett på har blitt etablert i forbindelse med konkrete saker det trengtes dialog rundt. Et eksempel på dette er møteplasser organisert etter dialogmodellen som arbeider med tema som rasisme og diskriminering, dialog mellom trosretninger, ungdom og familiesaker knyttet til innvandrere, likeverdig tilbud i arbeidslivet og andre saker som er viktige for innvandrerbefolkningen. Hvis innvandrerbefolkningen i kommunen har større behov for dialog enn de har for politisk innflytelse, er dialogmodellen et bra alternativ til mer formelle møteplasser. I små kommuner hvor det er få personer med innvandrerbakgrunn kan det tenkes at en møteplass etter dialogmodellen kan være ønskelig fremfor etableringen av et råd eller kontaktutvalg. Møteplassen vil da bidra til den ønskede dialogen, men man slipper problemene som er knyttet til å i gang møteplasser etter råds- og kontaktutvalgsmodellen der innvandrerbefolkningen er liten. Det kan for eksempel være vanskeligere å rekruttere til et innvandrerråd fordi det er mer formelt og stiller større krav til representativitet, men problemer rundt etablering av møteplasser vil vi komme nærmere tilbake til i neste punkt.

Internasjonale hus har ikke som hovedmål å bidra til økt innflytelse for innvandrerbefolkningen, men de vi har sett på har likevel hatt kontakt med lokale myndigheter. Disse husene er ment å være et fysisk møtested der kommunens innbyggere kan møtes, og på denne måten bidra til integrering. De deltakerne vi har vært i kontakt med har gitt uttrykk for at de føler at husene er viktige for kommunens innbyggere, både etnisk norske og de med innvandrerbakgrunn. For mange med innvandrerbakgrunn er det viktig at det

finnes et sted der de kan møtes og bli kjent hverandre og etniske nordmenn, og hvor de kan delta i ulike kulturelle og politiske aktiviteter. Det er tvilsomt at internasjonale hus kan erstatte mer formelle møteplasser som innvandrererråd eller kontaktutvalg, men de kan likevel være viktige for integrering i kommunen, hvilket noen av informantene våre oppgir som like viktig som politisk innflytelse.

Der er viktig at en lokal møteplass' funksjon tilsvarer de behov man finner i lokalområdet. Enkelte steder har man svært få personer med innvandrerbakgrunn, og enkelte steder har man mange. Dette er faktorer som bør bli tatt i betraktning ved etablering av en møteplass, og som er avgjørende for hvilke behov den skal fylle. Det samme kan også sies om faktorer som hvilken type innvandring som eksisterer i en kommune eller fylkeskommune, for eksempel om man har asylmottak der eller ikke, og om man befinner seg i en by eller i distriktet. Slike demografiske og geografiske faktorer vil utgjøre ulike behov både fra innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter i et område, og må møtes med ulikt organiserte møteplasser som er tilpasset sitt lokalområde.

Vanskelig å starte fra grunnen av

De nyeste møteplassene vi har sett på var også de hvor informantene var mest misfornøyde med hvordan møteplassen fungerte. Flere av de møteplassene vi så på omtalte seg selv som nye, og de var også blant dem som hadde størst problemer med at de ikke var tilstrekkelig kjent i befolkningen. Mange slet med rekrutteringen, og flere følte at de ikke ble hørt av myndighetene.

Å starte opp slike møteplasser krever både politisk vilje, og engasjement og støtte fra kommunens innvandrerbefolkning. Møteplassene har opplevd at de må lære seg alt fra grunnen av, og manglende opplæring gjør ofte dette vanskelig. Informanten vi intervjuet fra moskeen fortalte at de ofte bisto nyere moskeer eller trossamfunn i oppstartsfasen, og dette er kanskje noe de andre møteplassene kan lære av. Noen av møteplassene vi har sett på har vært velfungerende og har eksistert i mange år, mens andre har vært nye og slitt med å komme ordentlig i gang. Både opplæring og starthjelp vil mest sannsynlig kunne bidra til flere vellykkede møteplasser. En av informantene våre mente at dette ansvaret burde gjøres statlig, eventuelt bli pålagt kommunene av staten. Vi tror også at en slik "håndbok" som IMDi har fortalt oss at de planlegger kan være et godt hjelpemiddel for kommunene i etableringen av møteplasser, forutsatt at denne inneholder informasjon om forskjellige typer møteplasser, slik at alle kommunene kan velge den modellen som passer dem best.

Også kontinuiteten ved driften av en møteplass kan være et problem. Dersom det ikke er politisk enighet om at man ønsker en møteplass, kan møteplassene være sårbare for endringer. En informant ved en av de mer formelle møteplassene kunne fortelle at de vanligvis byttet ut deltakerne i møteplassen hvert fjerde år, etter kommunevalget, og at de nå for første gang siden møteplassen ble etablert hadde fått borgerlig flertall i kommunestyret. Ettersom det ennå ikke var tatt initiativ til å rekruttere nye deltakere på det tidspunktet vi snakket med han, var han usikker på om den politiske enigheten kom til å være like stor rundt møteplassens eksistens etter bytte av kommunestyre, og hvilke følger dette eventuelt ville få for møteplassen. Det er også et faktum at en del møteplasser har basert seg i en svært stor grad på enkeltpersoners engasjement. I tilfeller hvor disse personene, på grunn av flytting fra kommunen eller av andre årsaker, har avsluttet sitt engasjement har møteplassens videre eksistens blitt truet. Selv om det er viktig med aktive ressurspersoner bør man passe på at ikke hele eksistensgrunnlaget til møteplassen er knyttet opp mot dem, men heller prøve å sikre et bredt engasjement fra flere personer for å sikre møteplassens fremtid.

Forskjellige forventninger

Fra en av de nyoppstartede møteplassene intervjuet vi to informanter, en representant fra myndighetene og en med innvandrerbakgrunn. På spørsmål om møteplassen fungerte etter hensikten svarte deltakeren med innvandrerbakgrunn ”nei”, mens representanten for myndighetene svarte ”ja”. Sistnevnte utdypet svaret med at de fortsatt var i oppstartsfasen. Dette kan tyde på at de forskjellige deltakerne hadde forskjellige forventninger til møteplassen. Deltakeren med innvandrerbakgrunn virket skuffet fordi han ikke følte at møteplassen hadde fått utrettet noe, mens representanten fra myndighetene så ut til å ha forventet en viss innkjøringsperiode.

Det kan virke som om noen av deltakerne med innvandrerbakgrunn har store forventninger til møteplassen, og blir skuffet når disse ikke innfris. Også myndighetene kan ha denne holdningen. En etnisk norsk informant fra en nyoppstartet møteplass kunne fortelle at det hadde vært vanskelig å få startet opp møteplassen, fordi kommunen hadde prøvd noe lignende før som ikke hadde lyktes, og de hadde lite tro på at denne møteplassen skulle fungere bedre. Denne møteplassen fungerte foreløpig bra, og informanten var fornøyd med dette fordi alle hadde hatt så lave forventninger i utgangspunktet.

Selv om det er viktig at det er enighet i kommunen om at det skal etableres en møteplass, slik at møteplassen har både politikerne og innvandrerbefolkningen i ryggen, er det også viktig at man ikke har for høye forventninger til hva man skal klare å utrette straks den

er etablert. Å få tak i de riktige deltakerne, sette seg inn i arbeidsmetoder, og å utvikle et godt samarbeid innad i møteplassen kan ta en del tid. Hvis man går inn som deltaker i en møteplass med den hensikt å fremme sine egne saker, og forventer å få gjennomslag for dem innen kort tid, er sjansen stor for å bli skuffet. Det kan ta en stund før man får igjennom de saker man ønsker. Et par av informantene nevnte for eksempel at det tok nesten ett år etter at vedtaket om å ha en slik møteplass var gjort, før den faktisk ble etablert. En annen informant som var deltaker i en møteplass som ble etablert i 2004, og som ikke helt fungerte etter målsettingen, forklarte mye av dette med at den fortsatt var ”nyetablert”.

Konklusjon: Avgjørende trekk ved møteplassene

Det har vært vanskelig å peke på organisatoriske trekk ved møteplassene som er avgjørende for om møteplassen virker etter sin hensikt eller ikke. I følge våre undersøkelser er det for eksempel ingenting som tyder på at for eksempel antall deltakere har noe å si. Det ser heller ikke ut til å være noen fellestrekk i forhold til i hvilken grad politikere, eller andre representanter for myndighetene, deltar. Det er dermed lite grunnlag for å si at møteplassene bør bestå av et visst antall deltakere, eller en viss prosentfordeling mellom representanter for myndighetene og representanter for innvandrerbefolkningen.

Det vi finner, er at det er de ytre omstendigheter som i stor grad trekkes frem av informantene våre som avgjørende. Det legges vekt på viktigheten av at møteplassen blir anerkjent av omgivelsene, både av myndighetene og innvandrerbefolkningen i kommunen. Myndighetenes samarbeidsvilje er i mange tilfeller avgjørende for at møteplassene skal kunne fungere etter hensikten. Det er spesielt viktig at møteplassen og de ressurser som ligger i den blir benyttet av myndighetene i saker som angår innvandrerbefolkningen. Våre undersøkelser kan tyde på at de av møteplassene som ble etablert etter initiativ fra myndighetene har mer innflytelse på lokale politiske beslutningsprosesser, enn de der innvandrerbefolkningen selv tok initiativ. Dette kan komme av at førstnevnte møteplasser som regel er bedre kjent blant politikerne og administrasjonen i kommunen, og oftere blir brukt som rådgivende organ eller høringsinstans. Dette betyr ikke at vi ikke vil anbefale personer med innvandrerbakgrunn til å ta denne typen initiativ, men heller at vi oppfordrer til dialog mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene både i etableringen og den videre driften av møteplassene. Hvis ikke begge parter deltar mister arenaen sin funksjon som møteplass.

Også opplæring, eller mangel på sådan, er noe nesten alle møteplassene har hatt til felles. Det er vanskelig å si om mer opplæring ville hatt noen direkte effekt på om møteplassen ble velfungerende, ettersom det ikke var noen av møteplassene som hadde

organisert opplæring deltakerne var fornøyde med, og de fleste ikke hadde opplæring i det hele tatt. Når så mange av informantene våre etterlyser opplæring kan man likevel anta at de selv mener det ville hatt en effekt. Vi tror også at opplæring kunne gjort terskelen for å delta lavere, ettersom vi har fått inntrykk av at man som ny deltaker ofte stiller svakere enn de med tidligere erfaring. Når man rekrutterer deltakere til en møteplass er det mer nærliggende å velge de som har erfaring, fremfor noen som ikke vet hvordan ting fungerer. Det blir nok også lettere for de som ikke har erfaring å takke nei til å delta når de ikke blir tilbudt opplæring. Vi mener med andre ord at mangel på opplæring kan føre til en høyere terskel for å delta i møteplasser, noe som igjen fører til at det fort blir de samme menneskene som deltar på flere møteplasser. Dette kan gjøre møteplassene mer sårbare for utskiftninger i deltakerne ettersom det bare er noen få som har erfaring, har utviklet et nettverk og vet hvordan systemet fungerer. Møteplassene bør med andre ord arbeide for å senke terskelen for deltakelse, for eksempel gjennom å tilby opplæring. Dette gjelder spesielt råds- og kontaktutvalgsmodellen. I dialogmodellen arbeider man først og fremst for å føre en dialog mellom enkeltpersoner, som selv er valgt til å delta ut ifra sin bakgrunn eller tidligere erfaring. Dialogmodellen har vanligvis heller ikke som mål å oppnå innflytelse i det politiske systemet i samme grad som andre råd og kontaktutvalg, og har derfor også mindre behov for at medlemmene har kunnskaper som kan gi dem innflytelse utenfor selve møteplassen.

Flere av møteplassene peker på dårlig økonomi som en utfordring, og flere mener at vervene burde vært betalt. Dette er et komplisert punkt som henger sammen med den generelle økonomien i kommunen, og antakeligvis ikke er noe som bare gjelder disse møteplassene. Vi kan dermed ikke anbefale at møteplassene generelt skal få mer penger til drift, men det kan være verdt å vurdere å lønne for eksempel ledervervet i enkelte møteplasser. Dette er en diskusjon som strekker seg utover møteplassene. Også organisasjoner og andre typer frivillige tiltak melder om synkende engasjement og deltakelse, og vi har ikke grunnlag for å si om flere betalte verv eller stillinger vil føre til flere eller mer velfungerende møteplasser. Unntaket er kanskje internasjonale hus, som mener de har stor etterspørsel etter kurs og andre tilbud, som bare kan møtes dersom de får midler til flere stillinger. Vi mener likevel at møteplassene kan oppmuntres til å søke av de midlene som er tilgjengelige, for eksempel ved å gjøre søkeprosessen så enkel som mulig, og aktivt informere om de søkemulighetene som finnes.

Mange møteplasser har ønsket seg mer samarbeid med andre aktører, både organisasjoner og kommunale organer. Noen av informantene fortalte at deres møteplass hadde denne typen samarbeid, og at de var stort sett fornøyde med hvordan dette fungerte.

Andre informanter forklarte mangel på samarbeid med andre organer med manglende politisk vilje, mens andre mente det var vanskelig å etablere samarbeid fordi møteplassen var for lite kjent. Dersom liten kjennskap til møteplassen er et problem kan det kanskje være, som nevnt i forrige kapittel, at det også bør gis en form for opplæring i markedsføring, slik at deltakerne i møteplassen lærer å bruke media mer til sin og møteplassens fordel. En annen informant mente at denne typen samarbeid i stor grad avhang av enkeltpersoners innsats.

Det er dermed vanskelig å si om mangel på samarbeid skyldes manglende initiativ eller vilje, eller om det er andre grunner til dette. Det viktige er uansett at møteplassen får en mulighet til å samarbeide, både med det offentlige og private, og at det finnes politisk vilje i til å tilrettelegge dette samarbeidet. I mange tilfeller kan kommunen være aktivt med på å hjelpe til å etablere slikt samarbeid. Aktuelle samarbeidspartnere som har blitt nevnt er: Røde Kors, NAV, politiet, voksenopplæringssentre, sykehus, lokalt næringsliv, introduksjonssentre, ulike trossamfunn og asylmottak.

Større grad av samarbeid møteplassene imellom kan kanskje bidra til å løse noen av problemene møteplassene har, både i etableringsfasen og i det daglige arbeidet med møteplassen. Samarbeid oppover i systemet er særlig etterspurt hos informantene, men også samarbeid møteplassene imellom kan være verdifullt, særlig med tanke på det tidligere nevnte opplæringsbehovet mange av deltakerne sa at de hadde.

Vi har i dette kapittelet argumentert for at det er vanskelig å anbefale en spesiell type møteplass, fordi forskjellige kommuner kan ha forskjellige behov. Det viktigste vi ser i denne sammenhengen er ikke å velge seg en type møteplass som man ser fungerer godt andre steder, men å velge en møteplass som egner seg til å møte behov som melder seg i ens eget lokalområde. Vi tror derfor det kan være nyttig for kommuner som ønsker å etablere en møteplass å få informasjon om de forskjellige typene møteplasser som finnes, som gjør at de kan ta en kvalifisert avgjørelse på hvilken type som passer dem best.

Det viktigste er at disse møteplassene bidrar til at innvandrerbefolkningens stemmer blir hørt i politiske beslutningsprosesser, og vi mener at velfungerende møteplasser kan være et viktig verktøy i denne sammenheng.

Litteratur

- All Different – All Equal (ADAE). 2007. ”Retningslinjer: Støtteordning All Different – All Equal” <http://www.alldifferent-allequal.no/?sid=17> Besøkt 1. desember 2007.
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. 2007. *Et inkluderende språk: Veiledning til bruk av ord og uttrykk på innvandringsområdet*. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (16 sider)
http://www.regjeringen.no/Upload/AID/publikasjoner/veiledninger_og_brosjyrer/2007/Veileder_inkluderende_sprak_2007.pdf. Besøkt 30. november 2007
- Barne- og ungdomsrådet i Oslo (BURO). 2007. <http://buro.unginfo.oslo.no>. Besøkt 12. november 2007
- Bengtsson, Bo (red.). 2004. *Föreningsliv, makt och integration*. Stockholm: Elanders Gotab AB. (384 sider)
- Brochmann, Grete, Tordis Borchgrevink og Jon Rogstad. 2002. *Sand i maskineriet: Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. (215 sider)
- Dokumentasjonsprosjektet/Eining for digital dokumentasjon (EDD). *Bokmålsordboka*. Elektronisk versjon av *Bokmålsordboka*. Oslo: Universitetsforlaget.
<http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=m%F8teplass&bokmaal=S%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&alfabet=n&renset=j>. Besøkt 27. november 2007.
- Fimreite, Anne Lise og Jan Erik Grindheim. 2007. *Offentlig forvaltning*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Forgaard, Tanja Seland. 2005. ”Monitor for sekundærflytting: En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1994-2003” Statistisk sentralbyrå (SSB), seksjon for befolkningsstatistikk. Notat 2005/13.
http://www.ssb.no/emner/02/02/20/notat_200513/notat_200513.pdf. Publisert 2005. Besøkt 19. november 2007
- Friberg, Jon Horgen. 2005. *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Oslo: Fafo-notat. (68 sider)
- Friberg, Jon Horgen og Heidi Gautun. 2007. *Inkludering av etniske minoriteter i frivillige organisasjoner og fotballag for barn og ungdom i Oslo*. Oslo: Fafo-rapport. (77 sider)
- Hanssen, Bjarne Håkon. 2006. *Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssens tale ved åpningen av nytt Integrerings- og mangfoldsdirektorat, IMDi, mandag 2. januar 2006*. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/dep/Arbeids-_og_inkluderingsministeren_Bjarn/taler_artikler/2006/Nytt-direktorat-skal-mobilisere-ressurse.html?id=424156 Besøkt 30. november 2007
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). 2007a. ”Om Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)”
http://www.imdi.no/templates/CommonPage____4868.aspx. Besøkt 30. november 2007
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). 2007b. ”Hvem stemmer og hvorfor: Om ulike etniske gruppers valgdeltakelse”. IMDi-rapport, 11-2007. Oslo: IMDi (40 sider)

- Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM). 2007a. "Historikk" <http://www.kim.no/templates/Page.aspx?id=158>. Besøkt 30. november 2007
- Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM). 2007b. "Om Kontaktutvalget" <http://www.kim.no/templates/Page.aspx?id=156>. Besøkt 30. november 2007
- Lov om likestilling mellom kjønnene (Likestillingsloven). 1978. Tilgjengelig fra: Lovdata http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-19780609-045.html&emne=likestillingslov*&&. Besøkt 26. november 2007.
- Mangfold i arbeidslivet (MIA), "Velkommen til Mangfoldsspeilet: et verktøy for benchmarking i mangfold" <http://www.mangfoldsspeilet.no>. Besøkt 16.11.07
- Melve, Jørgen. 2002. *Innverknad i lokale avgjerdsprosessar - Lokale dialogfora som grunnlag for innverknad for minoritetar og deira organisasjonar*. IMER-Rapport 30/2002. Bergen: IMER/Norway (102 sider)
- Melve, Jørgen. 2003. "Innvandrerorganisasjoner i Norge" i Flemming Mikkelsen (red.) *Innvandrerorganisasjoner i Norden*. København: Nordisk ministerråd (6 sider)
- Predelli, Line Nyhagen. 2006. *Innvandrerorganisasjoner i Norge: Utforming, aktiviteter og politisk deltakelse*. NIBR-rapport 2006-14. Oslo: NIBR (72 sider)
- Rogstad, Jon. 2007. *Demokratisk Fellesskap: Politisk inkludering og etnisk mobilisering*. Oslo: Universitetsforlaget. (197 sider)
- Rådet for Etniske Minoriteter. 2006. *Gode integrationsråd – en håndbog*. København: Ministeriet for Flyktninge, Indvandrere og Integration. (59 sider) http://www.rem.dk/graphics/SynkronLibrary/Dokumenter/Publikationer/Publikationer/gode_integrationsraad.pdf. Besøkt 20. oktober 2007
- Smith, Gunnar. 2007. "Rapport om innvandrerråd", utført av INLO, etter oppdrag fra IMDi (16 sider) <http://www.inlo.no/Webdesk/dokument?id=43307>. Publisert februar 2007. Besøkt 2. desember 2007.
- Soria Moria-erklæringen. 2005. *Politisk plattform for en flertallsregjering: Utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet*. Oslo: Statsministerens kontor. http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/Rapporter/2005/Soria-Moria-erklaringen.html?id=438515. Besøkt 30. november 2007.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB). 2003. "Mange innvandrergupper mer utdannet enn resten av folket". *Utdanningsnivå*. <http://www.ssb.no/emner/04/01/utinnv/> Publisert 26. februar 2003. Besøkt 30. november 2007.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB). 2004a. "Lav valgdeltakelse blant innvandrene". *Fylkestings- og kommunestyrevalg*. <http://www.ssb.no/emner/00/01/20/vundk/>. Publisert 25. mars 2004. Besøkt 1. desember 2007.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB). 2004b. "Innvandrere tar høyere utdanning". *Utdanningsinstitusjoner, inkl. barnehager*. <http://www.ssb.no/emner/04/02/utelstud/> Publisert 26. august 2004. Besøkt 30. november 2007.
- Statistisk sentralbyrå (SSB). 2007a. "Ordforklaringer" *Innvandring: temaside*. <http://www.ssb.no/innvandring/> Besøkt 30. november 2007.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB), 2007b, *Inntekt: temaside*, <http://www.ssb.no/inntekt/>. Besøkt 30. november 2007

- Statistisk sentralbyrå (SSB). 2007c. "Sentraliseringen tiltar" *Flyttinger, inn- og utvandring*.
<http://www.ssb.no/emner/02/02/20/flytting/>, Publisert 3. mai 2007. Besøkt 19. november 2007.
- Stortingsmelding nr. 49. 2003-2004. *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse: Ansvar og frihet*. Oslo: Kommunal og regionaldepartementet.
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20032004/049/PDFS/STM200320040049000DDPDFS.pdf>. Publisert 1. oktober 2004. Besøkt 30. november 2007. (68 sider)
- Stortingsmelding nr. 39. 2006-2007. *Frivillighet for alle*. Oslo: Kultur- og kirkedepartementet.
<http://www.regjeringen.no/pages/1998147/PDFS/STM200620070039000DDDPDFS.pdf>. Publisert 10. august 2007. Besøkt 30. november 2007. (10 sider)
- Thagaard, Tove. 2003. *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget. (224 sider)
- Aalandslid, Vebjørn. 2006. "Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005", rapport 2006/23. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/01/10/rapp_200623/rapp_200623.pdf. Publisert 2006. Besøkt 1. desember 2007

Totalt antall sider: 1554

Vedlegg 1: Prosjektbeskrivelse

Universitetet i Oslo
Institutt for kulturstudier og orientalske språk
v/ Berit Thorbjørnsrud
Postboks 1010 Blindern
0315 Oslo

Deres ref.: Krsk 07/5927

Vår ref. 07/1517 - Mkh

DATO
02.07.2007

Etablering av lokale møteplasser mellom innvandrere og myndigheter - Prosjektbeskrivelse for Humanistisk Prosjektsemester høst 2007

Det vises til vår tidligere korrespondanse om saken. Under følger en prosjektbeskrivelse for ovennevnte prosjekt.

Informasjon om IMDi og enhet for Dialog- og mangfold:

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) ble opprettet 1. januar 2006 for å iverksette integrerings- og mangfoldspolitikken på Arbeids- og inkluderingsdepartementets (AIDs) ansvarsområde. Etableringen skjedde ved at Utlendingsdirektoratet (UDI) ble delt og integreringsavdelingen med oppgaver ble overført IMDi. Direktoratet har ca. 114 ansatte, hvorav 24,6 % har innvandrerbakgrunn. Direktørens enhet, administrasjonen, tre fagenheter og en regional enhet har adresse Hausmannsgt. 23, Oslo. Øvrige regionale enheter er lokalisert til Narvik, Trondheim, Bergen, Kristiansand og Gjøvik.

IMDi skal være kompetansesenter og pådriver for kommuners og andre aktørers arbeid med integrering og inkludering. Direktoratet skal også være en viktig premissleverandør for AID gjennom å bidra med analyser, erfarings- og metodeoppsummering og ved bygging av egen kompetanse. Som kompetansesenter skal IMDi blant annet samle og spre kunnskap, utarbeide dokumentasjon og bedrive holdningsskapende arbeid.

IMDis viktigste juridiske virkemiddel er introduksjonsloven. Sentrale økonomiske virkemidler inkluderer blant annet integreringstilskudd til kommuner og fordeling av midler til forskning og utvikling.

IMDi avhengig av et velfungerende samarbeid og en god dialog med innvandrerbefolkningen, andre offentlige instanser og frivillige organisasjoner deriblant innvandrerorganisasjoner.

Enhet for Dialog – og mangfold (DIM):

I enhet for Dialog- og mangfold har vi ca. 11 årsverk. Enheten arbeider med tolking i offentlig sektor, likeverdige offentlige tjenester, og tilrettelegging for dialog og samhandling med innvandrerbefolkningen.

Bakgrunn for prosjektet:

IMDis skal bidra til å skape et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse. Dialog og samhandling mellom myndigheter og innbyggere er en forutsetning for å utvikle et godt og inkluderende lokalsamfunn, og et tjenesteapparat som møter befolkningens behov.

Det er derfor behov for å etablere og utvikle møteplasser bla. mellom lokale myndigheter og innvandrerbefolkningen. Ulike modeller er tatt i bruk i kommunene for å ivareta interessene for grupper med særlige behov. Det er lovfestet at kommuner og fylkeskommuner skal ha eldreråd og funksjonshemmedes råd. Mange kommuner har også ungdomsråd. Flere steder er innvandrerrådene organisert på lignende måte. Innvandrerrådenes form og funksjon har imidlertid variert, likeså deres innflytelse på beslutningsprosessene i kommunene. På sitt beste bidrar rådene til å gi innvandrerbefolkningen innflytelse på saker som angår deres levekår, er en treningsarena for medbestemmelse, en tilgjengelig arena for dialog og en kanal ut til minoritetsmiljøene for myndighetene.

Det er imidlertid mange måter å tilrettelegge for dialog og samhandling på. Arenaer kan etableres for lengre eller mer avgrensede områder, for eksempel mellom en enkelt sektor/ tjeneste og innvandrerbefolkningen, og for en kortere eller lengre periode. "Lokale møteplasser" kan (også) innbefatte etableringen av fysiske møteplasser i lokalmiljøet, f.eks. knyttet til skolen, biblioteket eller grendehuset. I utgangspunktet er det viktig å ha en åpen holdning til hva slags møteplasser som kan være aktuelle, særlig med hensyn til at økt samfunnsdeltakelse for ungdom med innvandrerbakgrunn skal ha særlig oppmerksomhet.

IMDi ønsker å få kunnskap om de erfaringer som er gjort på godt og vondt i kommunene, og ut fra dette sortere ut tips, gode grep og eksempler som kan videreformidles til kommuner som i dag er på leting etter gode samhandlingsarenaer i form av en "håndbok" eller ev en eksempelsamling på nett.

Hva har IMDi gjort og gjør på feltet i dag?

På oppdrag fra IMDi har INLO (Innvandrerne Landorganisasjon) foretatt en (begrenset) undersøkelse av innvandreres medbestemmelse i noen utvalgte kommuner og fylkeskommuner. De anbefaler at kommunene oppnevner formelle innvandrerråd framfor "selvoppnevnte" og frivillige sammenslutninger av innvandrerrepresentanter.

IMDis regionale enheter har god oversikt over kommuner i regionene som kan ha erfaringer med lokale møteplasser / former som det er verd å vurdere nærmere. Hver region har fått i oppdrag å kartlegge disse erfaringene. De er blitt bedt om å velge et antall (ca 5) aktuelle kommuner å intervju nærmere. Både myndigheter og innbyggere med innvandrerbakgrunn skal intervjues, i hht. et felles spørre/ intervjuguide.

Det blir også vurdert å få gjennomført en quest-back undersøkelse om innvandrerungdoms deltagelse i ungdomsrådene i de kommunene som har opprettet slike. Gjennom Europarådsprosjektet "All Different All Equal" (ADAE) vil det utvikles modeller og metoder for ungdoms samfunnsdeltakelse, som bør brukes i det videre arbeidet for å stimulere til økt samfunnsdeltakelse blant ungdom. Prosjektets resultater og erfaringer vil bli oppsummert i september/ oktober 07.

Innhentede erfaringer om lokale møteplasser skal bearbeides av DIM, som også har ansvar for å utarbeide en erfaringssamling/ håndbok om lokale møteplasser og tekst til IMDIs Web-side. Aktuelle erfaringer fra ADAE innarbeides i håndboken. Det er ønskelig å kunne bruke Humanistisk prosjektsemester ved UIO til dette arbeidet. DIM vurderer å trekke Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndigheter (KIM) og Kommunenes sentralforbund (KS) inn i et samarbeid om etablering av lokale møteplasser, og lansering av erfaringer og gode grep.

De regionale enhetene vil markedsføre de gode grepene/håndboken på konferanser/møter som involverer kommunene. De skal dessuten drive løpende veiledning og rådgivning for kommuner og fylkeskommuner som vil jobbe for å bedre lokale møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene.

PROSJEKTBESKRIVELSE:

Formål, spørsmålsstillinger og ønsker om hvilke resultater IMDi vil oppnå gjennom prosjektet:

Formålet med Humanistisk prosjektmester v/U.i.O er å få bearbeidet og oppsummert informasjonen/kunnskap om lokale møteplasser som er innhentet av IMDis regionale enheter fra kommunene.

Det vil dessuten kunne bli behov for å innhente supplerende informasjon om lokale møteplasser mellom myndigheter og innvandrerbefolkningen i Norge, og fra en del andre land for eksempel Sverige, Danmark, England og Nederland. Informasjonsinnhenting fra andre land kan gjøres gjennom internett og evt. gjennom telefonkontakt med integrasjonsmyndigheter i disse landene. Det blir viktig å få kunnskap om de erfaringer som er gjort på godt og vondt, nasjonalt og internasjonalt i forhold til etablering og utvikling av lokale møteplasser.

Spørsmålsstillinger som er viktige å kartlegge er beskrevet i den vedlagte intervjuguiden, som er utarbeidet av DIM og blir benyttet som veiledning av IMDis regionale enheter i forbindelse med innhenting av informasjon om lokale møteplasser

IMDi ønsker å sortere ut de ”gode grepene” og videreformidle disse til kommuner som i dag er på leting etter gode samhandlingsarenaer, i form av en ”håndbok” eller eksempelsamling. På denne måten vil IMDi stimulere kommunene til å etablere og utvikle lokale arenaer for dialog og samhandling mellom myndigheter og innvandrerbefolkningen, og derigjennom tilrettelegge for økt innflytelse for innvandrerbefolkningen.

ORGANISERING

Oppdragsgiver:

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Postadresse: Postboks 8059 Dep, 0031 Oslo

Besøksadresse: Hausmannsgt. 23, Oslo.

www.imdi.no

Kontaktperson/veileder hos oppdragsgiver:

Manzoor Khan, rådgiver

Tlf. direkte 24 16 88 65

E-post: mkh@imdi.no

Oppdragsutfører:

Det faglige arbeidet utføres av fem studenter ved Humanistisk prosjektsemester v/UiO i samarbeid/samråd med IMDi.

Faglig ansvarlig veileder:

Marie Louise Seeberg

marie.l.seeberg@nova.no

NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring)

P.b.3223 Elisenberg

0208 Oslo

Tlf. 22 54 12 04

Prosjektansvarlig/faglig leder ved U.i.O:

Berit Thorbjørnsrud

Tlf: 22 85 81 96

Prosjektkoordinator v/ U.i.O:

Kari Andersen

Tlf. 22 85 84 68

Fremdrift:

Oppstartssamling for studentene ved Humanistisk prosjektsemester gjennomføres 23. august 2007. Oppdragsgiver presenterer prosjektet for studentene. Prosjektstart er umiddelbart etter oppstartssamlingen, og prosjektgruppens første møte hos oppdragsgiver vil gjennomføres i uke 34.

Tidspunkt for gjennomføring av en muntlig presentasjon av prosjektresultater for oppdragsgiver avtales nærmere mellom oppdragsgiver og prosjektgruppa.

Ferdigstillelse av projektrapporten/håndboken om gode grep settes til 06.12.07

Oppdragsgivers frist for innsigelser på projektrapporten: 12.12.07.

Kontorer:

Oppdragsgiver sørger for kontorplass med PC og Internett tilgang.

Finansiering:

Kr. 30.000,-finansieres av IMDi.

Andre utgifter til prosjektet, som for eksempel kopiering, telefon, reise utenfor stor-Oslo, utsending av spørreskjemaer og fokusgrupper, dekkes av oppdragsgiver, forutsatt at oppdragsgiver og prosjektgruppe er enige om at dette er nødvendig.

Andre forhold:

IMDi skal ha rett til å trykke rapporten som en IMDi-rapport mot at det fremgår hvem som er forfattere for eksempel i forordet.

Med hilsen

for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Skjoldvor Fjeldvær

Ass. direktør

Manzoor Khan

Rådgiver

Vedlegg 2: Kontrakt om prosjektsamarbeid

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
v/Skjoldvor Fjeldvær
Postboks 8059 Dep
0031 Oslo

Institutt for kulturstudier og
orientalske språk
Postboks 1010 Blindern
0315 Oslo

Telefon: 22 85 59 43

Telefaks: 22 85 48 28

E-post: henvelender@ikos.uio.no

Nettadresse:

<http://www.hf.uio.no/ikos>

Dato: 31. juli 2007

Deres ref.:

Vår ref.: kaan 07/5927

Avtale om prosjektsamarbeid høsten 2007 mellom
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) og
Humanistisk prosjektsemester,
Universitetet i Oslo

§ 1 Målsetning for prosjektet

Prosjektet gjennomføres generelt med et tosidig formål: Det skal tjene som en læringsarena for studentene og prosjekresultatene skal ha en nytteverdi for oppdragsgiver.

§ 2 Kostnader

Oppdragsgiver betaler kr. 30.000,- for oppdraget ved Humanistisk Prosjektsemester. Beløpet dekker delvis studiets driftsutgifter. Utgifter ut over dette (som kreves for gjennomføringen av prosjektet), for eksempel til reiser og materiell, må dekkes av oppdragsgiver. Dersom prosjektarbeidet krever reisevirksomhet utenfor Oslo-området, må utgifter for studentdeltakerne til dette dekkes av oppdragsgiver. Universitetet sender faktura på prosjektavgiften etter prosjektstart.

§ 3 Kontaktpersoner

Oppdragsgiver skal ha en kontaktperson med spesielt ansvar for dialogen med studentgruppa. Opprettelse av styringsgruppe, referansegruppe, spesielle kontakt- og ressurspersoner må tilpasses både det enkelte prosjekt og organisasjonen hos oppdragsgiver. Spesielle forutsetninger eller ønsker i denne sammenheng skal inngå i prosjektbeskrivelsen.

§ 4 Fagansvar og iverksettelse

Utkast og tema for prosjektarbeidet utarbeides i egen prosjektbeskrivelse.

Prosjektleder og prosjektkoordinator har ansvar for å utarbeide prosjektbeskrivelsen i samarbeid med oppdragsgiver. Humanistisk Prosjektsemester legger vekt på at avgrensningen av mandatet for prosjektgruppa er tilstrekkelig åpen, slik at prosjektgruppa selv kan delta i presisering og konkretisering av spørsmålsstillinger/oppdrag når prosjektgruppa etableres. Prosjektleder og prosjektkoordinator har ansvar for å skaffe faglig veileder til prosjektet. Det er prosjektgruppas ansvar å planlegge og å gjennomføre prosjektet i samråd med oppdragsgiver, veileder og prosjektleder/prosjektkoordinator.

Prosjektgruppa er ansvarlig for å holde oppdragsgiver informert om prosjektarbeidets milepæler og status.

Prosjektperioden varer fra og med 23. august til og med 18. desember 2007.

Ved slutten av prosjektperioden skal gruppa presentere resultatet av sitt arbeid for oppdragsgiver i form av en skriftlig rapport og muntlig presentasjon av prosjektets hovedfunn. Muntlig presentasjon vil normalt bli holdt i løpet av desember 2007. Gruppas frist for levering av rapporten settes til 6. desember, 2007.

§ 5 Oppdragsgivers forhold til studentene

Dersom det er ønskelig kan oppdragsgiver inngå avtale med studentene om taushetsplikt om forhold som oppdragsgiver anser som konfidensielle.

Oppdragsgiver kan ikke selv velge hvilke studenter som skal være med i prosjektgruppa.

Prosjektleder og prosjektkoordinator for prosjektsemesteret bestemmer sammensetningen av gruppene med utgangspunkt i studentenes kompetanse og ønsker. Det er imidlertid åpent for at oppdragsgiver kan komme med generelle ønsker ut fra faglige begrunnelser.

Det er vesentlig at oppdragsgiver i så stor grad som mulig stiller kontorplass til rådighet for studentene i arbeidsperioden ved prosjektstedet. Oppdragsgiver bør legge forholdene til rette slik at studentene kan oppholde seg i virksomheten utover ren møteaktivitet. Dette av praktiske arbeidsmessige grunner, og for at studentene skal bli kjent med oppdragsgivers virksomhet.

Dersom det skulle bli aktuelt for oppdragsgiver å ansette noen av studentene, skal dette først skje etter at prosjektgruppa har gjennomført sin eksamen. Denne forpliktelsen fra oppdragsgivers side skal sikre gruppas habilitet under gjennomføringen av det forskningsbaserte prosjektoppdraget, samt sikre likebehandling av studentene.

§ 6 Opphavsrett og tilgjengelighet av rapporten

Studentene i prosjektgruppa har opphavsretten til rapporten (jf. åndsverksloven). Dette innebærer at eventuelle endringer må avtales med rapportens forfattere.

Oppdragsgiver har krav på tre eksemplar. Ytterligere opplag må betales av oppdragsgiver selv.

Universitetets skal ha et nærmere angitt antall prosjektrapporter (til eksamensarbeid, bibliotek og lignende).

Humanistisk prosjektsemesteret legger til grunn at rapporten skal være offentlig tilgjengelig, og den utarbeides med dette for øye. Rapporten gjøres ikke offentlig tilgjengelig før den er godkjent av Universitetet i Oslo og av oppdragsgiver. Ytterligere begrensninger må avtales særskilt.

IMDi skal ha rett til å trykke rapporten som en IMDi-rapport mot at det fremgår hvem som er forfattere for eksempel i forordet.

§ 7 Mislighold av avtalen / oppsigelse av kontrakten / tvist

Ved tvist om forståelsen av denne avtalen eller om prosjektgruppes gjennomføring av oppdraget, plikter partene å søke og å finne en minnelig løsning på tvisten.

Oslo/dato:

Oslo/dato:

Skjoldvor Fjeldvær

Ragnhild Rebne

Ass direktør

Administrativ leder

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Inst. for kulturstudier og orientalske språk

Vedlegg 3: Intervjuguide

Generelt

- a) Navn på møteplassen:
- b) Start- og sluttidspunkt for intervjuet:
- c) Navn på informanten:

Rekruttering og organisering

- a) Hva er din rolle i møteplassen, og hvordan fikk du den?
- b) Foregår all rekruttering på denne måten?
 - i) Må man velges/nomineres?
 - ii) På hvilket grunnlag blir man valgt? (Må man for eksempel være medlem av en innvandrersorganisasjon?)
- c) Kjente du til møteplassen fra før?
- d) Har du erfaring fra lignende (organisasjons-)arbeid?
- e) Har du andre lignende roller/engasjement i dag?
- f) Tilbyr møteplassen opplæring?
 - i) Hvis ja: føler du at opplæringen du har fått har vært nyttig for deg?
 - ii) Hvis nei: føler du et behov for dette?
- g) Hvor mange deltakere har møteplassen?
- h) Hvem deltar (politikere, politi, personer med innvandrerbakgrunn, etniske nordmenn, ungdommer, kvinner/menn)?
 - i) Er det bestemt hvordan ulike grupper skal være fordelt i møteplassen?
 - ii) Hvis politikere deltar, synes du dette er viktig for møteplassen?
 - iii) Hvis ungdom deltar, hvordan fungerer dette? Hvis ungdom ikke deltar, er dette noe dere har vurdert?
 - iv) Er det noen som ikke er representert i møteplassen, som du mener burde vært det?
- i) Hvor ofte møtes dere?
 - i) Synes du det er passe?

Møteplassen

- a) Når ble møteplassen etablert?
 - i) Hvem tok initiativet?

- b) Hva var hensikten med etableringen?
- c) Har dere et mandat/målsetting?
- d) Føler du at dere følger innholdet i mandatet/målsettingen?
- e) Er det rom for å ta opp saker på eget initiativ?
 - i) Er det spørsmål/tema du ønsker å snakke om, men som det er vanskelig å ta opp i møteplassen?
 - ii) Hvis ja: hvilke spørsmål/tema?
- f) Hvilken status har denne møteplassen?
 - i) Kan den for eksempel sammenlignes med et eldreråd?
 - ii) Brukes den som høringsinstans?
 - iii) Har møteplassen noen form for delegert myndighet?

Saksbehandling og innflytelse:

- a) Hvilke type saker eller temaer behandler dere?
- b) Hvor mange saker/temaer behandler eller diskuterer dere i løpet av et år?
- c) Kan du trekke frem en konkret sak som du synes viser hvordan møteplassen fungerer?
 - i) Har du noen tanker om hvorfor denne saken førte frem?
- d) Kan du fortelle om saker der du har vært misfornøyd med utfallet?
 - i) Har du noen tanker om hvorfor det gikk slik?
- e) Føler du at møteplassen har innflytelse?
 - i) Hvis ja: På hvilken måte? (På politiske beslutninger angående saker som angår innvandrerbefolkningen, eller sosiale forhold – som integrering og aksept)
 - ii) Hvis nei: hva er årsaken til dette?
- f) Føler du at du har mulighet til innflytelse gjennom møteplassen?
 - i) Hvis ja: på hvilken måte?
 - ii) Hvis nei: hva er årsaken til dette?

Representativitet og sammensetning:

- a) Gjenspeiler deltakerne med innvandrerbakgrunn etter din mening innvandrerbefolkningen i kommunen,?
 - i) Hvis nei: føler du at dette er problematisk?
 - ii) Er dette noe som har blitt vektlagt?
- b) Føler du at sammensetningen av deltakere i møteplassen har noe å si for dens innflytelse?

- c) Bør etniske nordmenn delta i større eller mindre grad enn de allerede gjør?
- d) Tror du at personer med innvandrerbakgrunn og etniske nordmenn (som ikke deltar i møteplassen) har kjennskap til den?
 - i) Hvis ja: hvor tror du de har kjennskap til møteplassen fra?
 - ii) Hvis nei: har du noen forslag til hvordan man kan endre på dette?

Samarbeid/kontakt:

- a) Hvordan fungerer samarbeidet internt på møteplassen?
- b) Hender det at det er vanskelig å komme til enighet? Har du et konkret eksempel på dette?
 - i) Hvis ja: synes du at dette er et problem eller er det rom for å være uenige?
 - ii) Hvis ja: hvordan blir uenigheter løst?
 - iii) Hvis ja: skjer det ofte og går det igjen hvem som er uenige?
- c) Har dere kontakt med lokale myndigheter som ikke deltar fast i møteplassen (politi, politikere, offentlige etater, flyktningkonsulenter, skole etc.)?
 - i) Hvis ja: er du fornøyd med samarbeidet?
 - ii) Kunne samarbeidet vært annerledes?
 - iii) Ønsker du større/mindre grad av kontakt med lokale myndigheter?

Refleksjoner/avrundingsspørsmål:

- a) Hvilke forventninger hadde du til å delta i møteplassen, og ble det slik du trodde?
- b) Kan du tenke deg å stille til gjenvalg/delta videre?
 - i) Hvorfor/hvorfor ikke?
- c) Ser du for deg at denne møteplassen kan hjelpe deg videre i organisasjonsarbeid, politiske verv eller liknende?
 - i) Hvis ja: på hvilken måte og hvor?
 - ii) Hvis ja: var dette en bevisst tanke da du sa ja til å delta i møteplassen?
 - iii) Hvis nei: hvorfor ikke?
 - iv) Kjenner du til noen som har gått videre til andre møteplasser, organisasjonsarbeid, politiske verv eller liknende arbeid etter å ha deltatt her?
- d) Hva mener du er viktig for at møteplassen skal fungere bra?
- e) Har du noen forslag til forbedringer i møteplassen?
- f) Er det noe mer du ønsker å si?

Vedlegg 4: IMDi intervjuguide

KARTLEGGING AV LOKALE MØTEPLASSER – INTERVJUGUIDE

Bakgrunn:

I tildelingsbrevet for IMDi 2007 er følgende målsettinger fastsatt:

Hovedmål 2: Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse

D2-4 Styrket dialog med frivillige organisasjoner og religiøse miljøer

R2-4 IMDi skal:

stimulere til etablering av lokale møteplasser mellom innvandrere og myndigheter, som bl.a. innvandrerråd. Ungdom med innvandrerbakgrunn skal være en prioritert målgruppe i arbeidet for økt samfunnsdeltakelse

Med bakgrunn i R2-4 vedtok ledermøtet den 24. april 2007 i saksnr. 47 at:

IMDi utarbeider en samling gode grep om møteplasser mellom innvandrerbefolkningen og lokale myndigheter i løpet av 2007.

DiM koordinerer arbeidet og har ansvar for ferdigstilling av veiledningsmateriale / erfaringssamlingen, evt. ved bruk av Humanistisk prosjektforum v/UiO.

De regionale enhetene innhenter erfaringer / kunnskap fra et antall kommuner i egen region.

De regionale enhetene markedsfører de gode grepene på konferanser/møter som involverer kommunene.

IMDi regionalt veileder og rådgir kommuner og fylkeskommuner som vil jobbe for å etablere lokale møteplasser mellom innvandrerbefolkning og myndighetene, som en del av sin generelle veiledningsinnsats, med mål om at det etableres minst 2 nye møteplasser pr. region. På bakgrunn av kartlegging vurderer IMDi behov for opplæring for deltagere på disse arenaene.

Ledermøtet bemerket at det er mange måter å tilrettelegge for dialog og samhandling på, jfr. erfaringene med kommunale og fylkeskommunale innvandrerråd. Arenaer for dialog og samhandling kan også etableres for mer avgrensede områder, for eksempel mellom en enkelt sektor/ tjeneste og innvandrerbefolkningen, og for en kortere eller lengre periode. "Lokale møteplasser" kan (også) innbefatte etableringen av fysiske møteplasser i lokalmiljøet, f. eks. knyttet til skolen, biblioteket eller grendehuset. I utgangspunktet er det viktig å ha en åpen holdning til hva slags møteplasser som kan være aktuelle, særlig med hensyn til at økt samfunnsdeltakelse for ungdom med innvandrerbakgrunn skal ha særlig oppmerksomhet. IMDi er i utgangspunktet interessert i å få kunnskap om de erfaringer som er gjort på godt og vondt, og ut fra dette sortere ut tips, gode grep og eksempler som kan videreformidles til kommuner som i dag er på leting etter gode samhandlingsarenaer i form av en "håndbok" og / eller nettløsning. Tiltaket bør sees i sammenheng med LOFT-arbeidet, og metoder og tips (evt. håndbok) bør inngå i LOFT-verktøykassen.

DiM har utarbeidet et felles intervjueskjema/intervjuguide som vi anbefaler at de regionale enhetene benytter i forbindelse med innsamling av kvalitativ informasjon om lokale møteplasser.

INTERVJUGUIDE

1. Hvilke modeller for lokale møteplasser/arenaer for dialog mellom innvandrere og myndigheter benyttes i dag og hvor?

1a) Hvem har tatt initiativ til etableringen?

1b) Hensikt/begrunnelse for etableringen?

2. Hvordan er disse møteplassene organisert?

2a) Antall deltakere i disse møteplassene?

2b) Hvordan er deltakelse fordelt mellom innvandrere, politikere, byråkrater evt. andre?

2c) Hvordan rekrutteres deltakere?

2d) Hva er legitimitetsgrunnlag til deltakerne (valg/utnevning eller lignende)?
Er de representative for innvandrerbefolkningen (alder, kjønn, etnisitet m.v.)?

2e) Møtehyppighet, form (formell/uformell) og sted?

3. Hvilken status har disse møteplassene for beslutninger og politikkutforming?

3a) Kan de sammenlignes med for eks. eldreråd, næringsutvalg etc?

3b) Har møteplassene primært en dialogfunksjon dvs. mål om gjensidig forståelse?

3c) Behandles konkrete saker evt. hvilke?

3d) Har disse møteplassene delegert myndighet på enkelte saksområder?

3e) Brukes møteplassene som høringsinstanser?

4. Hvilke erfaringer har de aktuelle myndigheter med disse møteplassene? Ser de disse som legitime uttrykk for innvandrernes interesser? (Oppgi kilde).

4a) Fungerer disse møteplassene etter intensjonene, i hht. etableringskriterier?

4b) Fungerer disse møteplassene som arenaer for påvirkning på beslutningsprosesser, eller mer som arenaer for dialog og kommunikasjon?

5. Hvilke erfaringer har innvandrerrepresentanter med disse møteplassene? Gir disse møteplassene mulighet for å ivareta innvandrernes interesser? (Oppgi kilde).

5a) Fungerer disse møteplassene etter intensjonene, i hht. etableringskriterier?

5b) Fungerer disse møteplassene som arenaer for påvirkning på beslutningsprosesser, eller mer som arenaer for dialog og kommunikasjon?

6. Har deltakerne et opplæringsbehov? I så fall hva slags opplæringsbehov – og hvordan ivaretas det i dag? (Oppgi kilde).

Er det andre arenaer for kontakt og samhandling (både formelle og uformelle) som er under etablering/kan utvikles?

8. Kjenner dere til at det er avholdt dialogmøter mellom innvandrere og politikere, folkemøter, nettmøter og lignende?

9. Hva slags møteplasser synes å fremstå som mest funksjonelle etter IMDIs regional enhets vurdering? Og hva kan forklare dette?

9a) Hva er de tre viktigste kriterier for å få til gode møteplasser?

9b) Er det behov for forskjellige typer møteplasser? - Hvilken betydning har ulikheter i geografi, befolkningsgrunnlag etc. for utforming av lokale møteplasser?

9c) Andre kommentarer?

Dialog med ungdom

10. Kjenner dere til møteplasser mellom innvandrerungdom og lokale myndigheter, for eksempel ungdomsråd/ungdomskommunestyre eller lignende?

10 a) Hvordan er disse møteplassene organisert? Gi informasjon om antall medlemmer, sammensetning av disse møteplassene, hvordan medlemmene velges, møtehyppighet m.m.

10 b) Hva slags samarbeid har de med lokale myndigheter?

10 c) Hva slag innflytelse har de på lokale beslutningsprosesser?

10 d) Hvilke andre modeller for lokale møteplasser for ungdom er under utvikling/kan utvikles i kommunen?

Vedlegg 5: Tabell over ulike møteplassmodeller

Melves definisjon	Vår definisjon
Rådsmodellen: <ul style="list-style-type: none"> - Flertallet av deltakerne er representanter fra innvandrerbefolkningen. - Innvandrerdelaktakerne er representanter for innvandrerorganisasjoner. - Hensikt: ha direkte innflytelse på lokale politiske beslutninger. - Funksjon: benyttes som rådgivende organ. 	Rådsmodellen: <ul style="list-style-type: none"> - Flertallet av deltakerne er representanter fra innvandrerbefolkningen. - Deltakerne med innvandrerbakgrunn er representanter for innvandrerorganisasjoner eller de har blitt valgt av innvandrerorganisasjoner. Myndigheter er ofte inkludert i valgprosessen. - Politikere kan være faste deltakere. - Hensikt: bidra til at innvandrerbefolkningens interesser blir ivaretatt i politiske beslutninger på lokalt plan. Øke integrering gjennom dialog. - Funksjon: benyttes, i varierende grad, som både rådgivende organ og høringsinstans.
Kontaktutvalgsmodellen: <ul style="list-style-type: none"> - Omtrent lik andel representanter fra innvandrerbefolkningen og myndighetene. - Funksjon: utveksling av erfaringer og ideer. - Liten mulighet til å fungere som offentlig talerør for innvandrerbefolkningen. 	Kontaktutvalgsmodellen: <ul style="list-style-type: none"> - Omtrent lik andel representanter fra innvandrerbefolkningen og myndighetene. - Deltakerne velges ikke gjennom en nominerings- og valgprosess, men pekes ut på bakgrunn av nettverk, tidligere erfaringer og personlige egenskaper. - Politikere er faste deltakere. - Hensikt: mellomledd som skal skape større kontakt mellom innvandrerbefolkningen og politikere. Skal fremme saker som angår innvandrerbefolkningen. - Funksjon: blir ofte benyttet som rådgivende organ og høringsinstans.
	Dialogmodellen: <ul style="list-style-type: none"> - Består av representanter fra innvandrerbefolkningen og myndighetene. Kan også bestå av andre representanter, for eksempel fra ulike trossamfunn eller næringslivet. - Deltakerne er rekruttert i kraft av å være ressurspersoner, og ikke av å være representanter for organisasjoner. De går ikke gjennom en nominerings- og valgprosess. - Lite sirkulasjon av deltakere for å bygge gode relasjoner over tid. - Hensikt: drive holdningsskapende og konfliktforebyggende arbeid gjennom dialog fremfor å prøve å påvirke politiske beslutninger. Arbeider ofte med spesifikke temaer. - Funksjon: fungere som arena for dialog og samarbeid. Kan bli brukt som rådgivende organ.

Forklaring: Dette er en oversikt over hvordan vi karakteriserer modeller for møteplasser som vi har funnet gjennom våre undersøkelser. Vi har tatt utgangspunkt i Jørgen Melves definisjoner, men laget egen karakteristikker som beskriver bedre møteplassene vi har studert. Vi har også funnet andre møteplasser som ikke passer inn i disse modellene, som forklares i kapittel tre.